

לקוטי תורה • פרשת נצבים • מאמר 7

ביאור ע"פ כי כארץ

ביאור על "כי כארץ"

ימי הדין מתקנים את החטא כפי שמתקנים בית שנפגע ביסודותיו: בונים אותו מחדש מן היסוד, כך שמלכות וכל הבחינות שמעליה מתחדשות מעצמותו של ה'. המצוות מעלות את הנשמה רק עד אריך אנפין, שורש כל הנאצל; "קדושתו למעלה מקדושתכם" היא עתיק, מלכותו של אין סוף, המתגלית בעשרת הימים כ"המלך הקדוש" ובשלוש עשרה מידות הרחמים. וכיוון שהיא מקור הקדושה של המצוות, היא יכולה למלא כל פגם.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/nitzavim/7

הנקודה

ימי הדין מתקנים את החטא כפי שמתקנים בית שנפגע ביסודותיו: בונים אותו מחדש מן היסוד, כך שמלכות וכל הבחינות שמעליה מתחדשות מעצמותו של ה'. המצוות מעלות את הנשמה רק עד אריך אנפין, שורש כל הנאצל; "קדושתו למעלה מקדושתכם" היא עתיק, מלכותו של אין סוף, המתגלית בעשרת הימים כ"המלך הקדוש" ובשלוש עשרה מידות הרחמים. וכיוון שהיא מקור הקדושה של המצוות, היא יכולה למלא כל פגם.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

ביאור זה מבאר את שורש המאמר הקודם על הפסוק בישעיהו סא, יא. החטא פוגע אפילו באצילות, שכליה הם נשמת העולמות התחתונים; התיקון הוא לכנות מחדש את ה"בית" כולו, שכן בכל ראש השנה מתחדשות מלכות וכל הבחינות שמעליה מעצמותו של ה'. נשמות ששורשן בחכמה יורדות כדי לעלות, באמצעות המצוות, לכתר, הקודש העליון, שמעל לקדוש — ההארה דמוית השערה שממנה באה חכמה. אך לכתר יש שני חלקים: אריך אנפין, שורש הנאצל, שבו מקורן של תרי"ג המצוות, ועתיק, מלכותו של אין סוף. "קדושתו" היא עתיק: הוא "המלך הקדוש" של עשרת הימים, והאור שבתוך שלוש עשרה מידות הרחמים; אף שהן רק "שערות", בכוחן לתקן את המצוות. כך גם מקרא הקודש של יום הכיפורים נעלה משבת. המצוות הן זרעים הנזרעים בארץ העליונה, ו"כן אדני" הוי' יצמיח" היא ההתגלות שאינה באה בעקבות התעוררות מלמטה, של ראש השנה ויום הכיפורים. התשובה מגיעה לעתיק, ועתיק, כשהוא מצמצם את עצמו בבחינת אלקים, נעשה "אלקיכם".

מבנה

1	כיצד ימי הדין מתקנים את החטא	11-5
החטא פוגע אפילו באצילות, שכליה הם נשמת העולמות התחתונים. כשם שבית שנפגע ביסודותיו נבנה מחדש כולו, כך ראש השנה בונה מחדש את מלכות ואת כל הבחינות שמעליה מעצמותו של ה'; בעל התשובה "בונה בית חדש" באמצעות תשובה עמוקה, ומוסיף לו מעקה כדי שלא ייפול שוב.		
2	ירידה לצורך עלייה: קודש וקדוש	11-8
נשמות ששורשן בחכמה עולות באמצעות המצוות לכתר, הקודש העליון. חכמה עצמה מקבלת רק מן ה"שערות" — קדוש עם ו': שפע מצומצם, שהוא קדוש כשהוא נמשך מלמעלה, אך נעשה צינור לכוחות החיצוניים כשהוא נמשך ממלכות שבעולמות התחתונים.		
3	קדושתו למעלה מקדושתכם: עתיק ואריך אנפין	11-12
המצוות, שהן תר"ך עמודי אור, מעלות את הנשמה לכתר. אך לכתר שני חלקים: אריך אנפין, שורש הנאצל ומקורן של תרי"ג המצוות, שאליו מגיעה הנשמה; ועתיק, מלכותו של אין סוף, שנותר בבחינת "קדושתו".		
4	המלך הקדוש והברכה על המצוות	11-13
"המלך הקדוש" של עשרת הימים הוא עתיק, מקור הקדושה של המצוות, המתגלה כדי למלא כל פגם. הברכה על מצווה ממשיכה מאותו שורש — אתערותא דלעילא שבאה מעצמה.		

המצוות הן זרעים הנזרעים במלכות, הארץ העליונה ששורשה בכתר, והיא מצמיחה את התענוג הפרטי של כל מצווה בגן עדן העליון והתחתון. מעבר לכך, "כן אדני" הוי' יצמיח" היא ההתגלות שאינה באה בעקבות התעוררות מלמטה, של ראש השנה ויום הכיפורים, בדומה לחסד שבו החלה הבריאה.

6 שלוש עשרה המידות ויום הכיפורים

אדני"י הוא ראש השנה, והוי' בניקוד אלקים הוא יום הכיפורים. שלוש עשרה המידות "עוברות על פניו" מעתיק; אף שהן רק "שערות", הן נושאות את אורו של עתיק ומתקנות את המצוות. משום כך מקרא הקודש של יום הכיפורים נעלה מן הקודש של שבת.

7 האבות וקודש הקודשים

שורשם של האבות בעתיק, ולכן ה"שיחה" של עבדי האבות עולה על התורה של הבנים; אור זה, הנמשך בחודש תשרי, ממלא את החסר בתורת הבנים. יום הכיפורים ממשיך מקודש הקודשים, שלמעלה מקודש השבת.

8 תשובה, עשרת העומקים ושני השמות

באמצעות התשובה מגיעות נשמות ששורשן במלכות לעתיק, שבו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד; כל אחד מעשרת הימים ממשיך אחד מעשרת העומקים משני ה"עומקים" — עתיק ואריך. כתר בבחינת מקבל הוא אלקים, ובבחינת משפיע הוא הוי'; והוי' בניקוד אלקים מחבר ביניהם.

9 להיות לכם לאלקים

ישראל עולים לאריך אנפין, והי' מוריד את מלכותו כדי שתהיה עתיק, "להיות לכם לאלקים", ממש "בקרבתכם". זהו מקור הגילה, השמחה הפנימית, והסיבה שרק אלקים מופיע בצירוף "אלקינו".

קודש וקדוש קדש / קדוש

קודש הוא קדושה מובדלת, מוחא סתימאה שבכתר; קדוש, הכתוב בוי', הוא הארה מצומצמת הנמשכת ממנו, כמו שערך מן המוח, וממנה באה חכמה. באמצעות המצוות עולה הנשמה מקדוש לקודש.

עתיק יומין ואריך אנפין עתיק יומין / אריך אנפין

שני חלקי הכתר. עתיק הוא מלכותו של אין סוף, הבחינה התחתונה ביותר של המאציל; אריך אנפין הוא שורש הנאצל. המצוות מגיעות לאריך אנפין; "קדושתו למעלה מקדושתכם" היא עתיק.

י"ג תיקוני דיקנא י"ג תיקוני דיקנא

שלוש עשרה מידות הרחמים, שהן "שערות" של אריך אנפין. כלפי חוץ הן שפע מצומצם, אך האור שבתוכן בא מעתיק, ולכן בכוחן לתקן את מה שהמצוות הותירו פגום.

המלך הקדוש המלך הקדוש

אומרים כך לאורך עשרת ימי תשובה: מלכותו של אין סוף, "קדושתו למעלה מקדושתכם", המתגלה בימים אלה כדי להשלים כל פגם שנוצר בחטא.

אתערותא דלעילא אתערותא דלעילא

יוזמה אלוקית הבאה מעצמה, "אתה הקדמת", בדומה לחסד שבו החלה הבריאה; אין מעשה מלמטה שמגיע אליה. היא מתגלה מחדש בכל ראש השנה, ועומדת בשורש הברכה על המצוות.

הוי' בניקוד אלקים הוי' בניקוד אלקים

כתר כמשפיע (הוי') וכמקבל מן האין סוף (אלקים): שמו של יום הכיפורים ושל בינה. יחד עם אדני"י, שם ראש השנה, הוא מצמיח "צדקה ותהילה".

קטע 1 • 11-5

כיצד ימי הדין מתקנים את החטא

1 ביאור ע"פ כי כארץ^{1,2}

ביאור על [הפסוק] "כי כארץ".

כותרת זו מציינת שהטקסט הוא ביאור, מאמר הסבר, למאמר הקודם, שנפתח בפסוק "כי כארץ תוציא צמחה" (ישעיהו ס"א, י"א). הביאור חוזר לנושאים שבמאמר הקודם כדי לחשוף את שורשם.

2 להבין שורש הדברים הנ"ל. הנה תחלה יש להבין כללות ענין ראש השנה ויוהכ"פ [ויום הכפורים] ועשיית

[ועשרת ימי תשובה] שהוא זמן התיקון לתקן פגם העוונות והחטאים וכמארוז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה]

ע"פ דרשו³ ה' בהמצאו אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליוהכ"פ [ליום הכפורים].

כדי להבין את שורש הדברים שנזכרו לעיל, יש להבין תחילה את עניינם הכללי של ראש השנה, יום הכיפורים ועשרת ימי תשובה: זהו זמן התיקון, לתקן את הפגם שגרמו העוונות והחטאים. וכפי שאמרו חז"ל על הפסוק "דרשו ה' בהמצאו": "אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים".

הביאור פותח בשאלה מהו עניינם של ראש השנה, יום הכיפורים והימים שביניהם כמכלול: תקופה של תיקון, שבה מתקנים את הנזק שגרם החטא. חז"ל דורשים את הפסוק "דרשו ה' בהמצאו" על עשרת הימים הללו.

ומפורש בתורה כי ביום הזה יכפר⁴ כו'. ולהבין ענין התיקון הזה איך הוא (ועמ"ש בד"ה תקעו בחדש שופר⁵)⁶ והענין הוא כי הנה בר"ה [בראש השנה] הוא בנין הנוק' [הנוקבא] שהיא⁷ מלכות דאצילות.

ובתורה נאמר במפורש: "כי ביום הזה יכפר" וכו'. כדי להבין כיצד נעשה התיקון הזה (וראו מה שכתוב במאמר המתחיל "תקעו בחדש שופר"), יש להסביר שבראש השנה נבנית הנוקבא, שהיא מלכות שבאצילות.

התורה עצמה מבטיחה כפרה ביום הכיפורים, ולכן השאלה היא כיצד התיקון נעשה בפועל. התשובה מתחילה בראש השנה, שבו נבנית מחדש הנוקבא, מלכות דאצילות, המלכות האלוקית שממנה מתהווים העולמות.

וכמ"ש ויבן ה' אלקים את הצלע כו' פי' עד"מ כאשר בית אחד נתקלקל באיזה מקום באמצעו או בתחתיתו

כמו שכתוב: "ויבן ה' אלקים את הצלע" וכו'. המשל הוא, למשל, לבית שניזוק במקום כלשהו באמצעו או בחלקו התחתון.

הפסוק על בריאת חוה, "ויבן ה' אלקים את הצלע", הוא הדימוי שבו משתמשת הקבלה לבניין הנוקבא. כדי להראות מדוע הבנייה היא דרך התיקון, אדמו"ר הזקן מביא משל לבית שניזוק באמצעו או ביסודו.

הנה כדי לתקן אותו הקלקול ההכרח שיחזרו ויבנו כל הבית מחדש מיסודו עד גגו שבהתחדשות הבנין יכולים לתקן ולעשות קיום חזק גם באותו מקום המקולקל כו'.^{8,9}

כדי לתקן את הנזק הזה, צריך לבנות מחדש את הבית כולו, מן היסוד ועד הגג; שכן בבנייה המחודשת אפשר לתקן את המקום שניזוק ולחזק אותו כך שיעמוד היטב לאורך זמן, וכו'.

אי אפשר להסתפק בתיקון נקודתי של פגם עמוק במבנה: בונים מחדש את הבית כולו, מן היסוד ועד הגג, וכך גם המקום שניזוק נעשה חזק כשאר חלקי הבית. זהו המשל לאופן שבו הימים הנוראים מתקנים את החטא.

3 והנמשל יובן מזה כי פגם העוונות וחטאים עשו חסרון וקלקול למעלה בע"ס [בעשר ספירות] דאצילות. כי שלשים כלכים דזו"ג [דזעיר אנפין ונוקבא] דאצילות נעשים נשמה לבי"ע עשרה כלים הפנימיים בבריאה והתיכונים ביצירה והחיצונים בעשייה.¹⁰

מן המשל הזה יובן גם הנמשל: הפגם של העוונות והחטאים גרם לחיסרון ולקלקול למעלה, בעשר הספירות של אצילות. שלושים הכלים של ז"א ונוקבא דאצילות נעשים נשמה לבריאה, יצירה ועשיה: עשרת הכלים הפנימיים בבריאה, האמצעיים ביצירה והחיצוניים בעשייה.

ביישום המשל, החטא פוגם גם למעלה, אפילו בעשר הספירות של אצילות, העולם העליון ביותר. זאת משום שלשלושים הכלים של ז"א ונוקבא דאצילות יורדים ומשמישים נשמה לשלושת העולמות התחתונים, עשרה בכל עולם: הכלים הפנימיים בבריאה, האמצעיים ביצירה והחיצוניים בעשייה.

וא"כ גם מי שיש לו רק נפש דעשייה מגיע הפגם מעונו גם באצילות היינו בעשרה כלים החיצונים דאצ"י המלוכשים בעשייה.

אם כן, גם מי שיש לו רק נפש דעשייה, הפגם שגורם עונו מגיע גם לאצילות, כלומר לעשרת הכלים החיצוניים של אצילות המלוכשים בעשייה.

לכן גם אדם שנפשו היא רק נפש דעשייה, הדרגה הנמוכה ביותר של הנפש, פוגם באצילות כחטאו. הפגם מגיע לעשרת הכלים החיצוניים של אצילות, המלוכשים בתוך עשייה.

4 וזהו מ"ש הפושעים כי בגופא דמלכא.¹¹ ועיין בזהר פ' תזריע ובע"ח [ובעץ חיים] בדרוש הנגעים. והעצה לתקן זה¹² הוא עד"מ לבנות הבית מחדש.

וזהו [פירוש] הכתוב: "הפושעים ב"י" — בגופו של המלך. ועינינו בזהר, פרשת תזריע, ובעץ חיים, בדרוש הנגעים. והעצה לתקן זאת היא, בדרך משל, לבנות את הבית מחדש.

הביטוי "הפושעים ב"י" — בגופו של המלך" מלמד שהחטא פוגע ב"גופו" של המלך — בכלים של אצילות שתוארו קודם. אדמו"ר הזקן מפנה גם לזהר על תזריע ולדיון בעץ חיים על הנגעים. התיקון נלמד מן המשל: לבנות את הבית מחדש.

וזהו ענין ראש השנה זה היום תחלת מעשיך¹³ בנין המלי וכן למעלה עד רום המעלות הכל נבנה מחדש לחדש כל ההשתלשלות מאין כו' מעצמות המאציל.

וזהו עניינה של ראש השנה, "זה היום תחילת מעשיך": בניינה של מלכות. וכך גם למעלה, עד רום המעלות, הכול נבנה מחדש, כדי לחדש את כל ההשתלשלות מאין כו', מעצמות המאציל ממש.

ראש השנה, "זה היום תחילת מעשיך" — שורה מתפילת מוסף של ראש השנה — הוא בנייה מחדש זו. מלכות נבנית מחדש, וכך גם כל מה שלמעלה ממנה: כל ההשתלשלות מתחדשת מאין, מעצמות המאציל ממש.

ובזה יתמלאו כל הפגמים שנעשו באורות וכלים דע"ס [דעשר ספירות] דאבי"ע [דאצילות בריאה יצירה עשיה] כי אנת הוא שלימותא דכולהו^{14,15} כו'

ובכך יתמלאו כל הפגמים שנעשו באורות ובכלים של עשר הספירות דאצילות, בריאה, יצירה ועשיה, כי "אנת הוא שלימותא דכולהו" כו'.

מכיוון שהחידוש נמשך מעצמות ה', הוא יכול למלא כל פגם באורות ובכלים של ארבעת העולמות. דברי תיקוני הזהר, "אנת הוא שלימותא דכולהו" — אתה הוא השלמות של כולם — מלמדים שה' הוא שמשלים כל ספירה.

(ועיין בזה בלק) (דקפ"ז ע"א) זילי נטורי ביתך¹⁶ כו' המשיל בחינת התלבשות המלי בבי"ע ג"כ לבחינת בית כו'

(ועיינו בזה בזהר, פרשת בלק, דף קפ"ז ע"א: "זילי נטורי ביתך" כו'; הוא מדמה גם את בחינת התלבשות מלכות בבריאה, ביצירה ובעשיה לבחינת בית כו').

זהר תומך בדימוי הבית: ירידתה של מלכות להתלבש בעולמות התחתונים נמשלה אף היא לבית. שם אבא ואמא מברכים את "בתם", מלכות, כשהיא יוצאת לשמור על ביתה ולדאוג לו — העולם התחתון הממתין לשפע שלה.

וגם המלי עצמה נק' בית¹⁷ כנודע ומבואר במ"א ע"פ מזמור שיר חנוכת הבית¹⁸ וע"ש. ועמ"ש ע"פ תבנה ותכונן עיר סיחון¹⁹ כו'.²⁰

וגם מלכות עצמה נקראת בית, כידוע ומבואר במקום אחר על הפסוק "מזמור שיר חנוכת הבית"; ועיינו שם. וכן עיינו במה שנכתב על הפסוק "תבנה ותכונן עיר סיחון" כו'.

מלכות נקראת בית לא רק כשהיא יורדת, אלא גם מצד עצמה, כפי שמוסבר במאמר על תהילים ל', "מזמור שיר חנוכת הבית". אדמו"ר הזקן מפנה גם לדיונו בפסוק "תבנה ותכונן עיר סיחון".

5 ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער מ"א בפ"י כי תבנה בית חדש כו' ויש לומר כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] אל תקרי בניך אלא בוניך.^{21,22}

ועיין בעץ חיים, שער מ"א, בפירוש הפסוק "כי תבנה בית חדש" וכו'. ויש לומר כך: חז"ל אמרו, "אל תקרי בניך אלא בוניך",

גם עץ חיים מפרש את הפסוק "כי תבנה בית חדש". אדמו"ר הזקן מציע פירוש משלו, ומתחיל מדברי חז"ל: אל תקרא "בניך", אלא "בוניך".

שעוסקים בכנינו של עולם²³ כו' אך מי שחטא ופגם בבנין הזה כנ"ל ע"ז נאמר כי תבנה בית חדש²⁴ שצריך לבנות הבית מחדש

שהם עוסקים בכנינו של עולם וכו'. אך מי שחטא ופגם בכניין הזה, כנוצר לעיל, עליו נאמר "כי תבנה בית חדש": עליו לבנות את הבית מחדש;

תלמידי חכמים נקראים "בונים" מפני שהם עוסקים בכנינו של עולם. מי שחטא פגם בכניין הזה, ולכן הפסוק "כי תבנה בית חדש" מדבר אליו: עליו לבנותו מחדש.

והיינו על ידי התשובה מעומקא דליבא ועשית מעקה על דרך תשובת הגדר שהיא בחי' שמירה שלא יפול ח"ו [חס ושלום] וכמ"ש ע"פ וגלחה את ראשה^{25,26} כו' ע"ש:

כלומר, באמצעות תשובה מעומק הלב. "ועשית מעקה" — בדומה לתשובה של עשיית גדר, שהיא בחינת שמירה, כדי שלא יפול, חס ושלום; וכמו שכתוב על הפסוק "וגלחה את ראשה" וכו', עיין שם.

בניית הבית מחדש נעשית באמצעות תשובה מעומק הלב. המילים הבאות בפסוק, "ועשית מעקה", מתייחסות לתשובה של עשיית גדר — אמצעי שמירה המונעים מן האדם ליפול שוב. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "וגלחה את ראשה", שבו מבואר עניין זה.

קטע 2 • 61-8

ירידה לצורך עלייה: קודש וקדוש

6 והנה להבין ביאור ענין הנ"ל. צריך להקדים ענין ירידת הנשמות שהיא צורך עלייה והיינו על ידי אשר קדשנו במצותיו ומה שאמרו קדושים תהיו²⁷ יכול כמוני כו'.

כדי להבין את ביאור העניין האמור, יש להקדים ולבאר את ירידת הנשמות, שהיא לצורך עלייה; כלומר, על ידי "אשר קדשנו במצותיו", ועל דברי חז"ל: "קדושים תהיו" — "יכול כמוני?" וכו'.

כדי לבאר את כל האמור, פותח אדמו"ר הזקן בהסבר הסיבה לירידת הנשמות לגופים: הירידה נועדה לעלייה נעלית יותר. עלייה זו באה באמצעות המצוות, שעליהן מברכים "אשר קדשנו במצותיו", והיא עומדת במוקד שאלת חז"ל על הפסוק "קדושים תהיו": "יכול כמוני?"

כי הנה שרש נש"י [נשמות ישראל] נמשכין מבחי' חכמה דאצילות²⁸ הנק' מוחין דאבא שהרי נאמר בנים אתם לה'²⁹ בני בכורי ישראל³⁰ והבן נמשך³¹ מטפה הרוחניות שבמוח האב^{32,33} (ועיין בסש"ב [בספר של בינונים] ח"א [חלק א'] פ"ב [פרק ב'] ופרק י"ח)

שורש נשמות ישראל נמשך מבחינת חכמה דאצילות, הנקראת מוחין דאבא. על כך נאמר "בנים אתם לה'", וכן "בני בכורי ישראל"; והבן נמשך מטיפה רוחנית שבמוח האב (ועיין בספר של בינונים (תניא), חלק א, פרקים ב ויח).

נשמות ישראל מושרשות בחכמה דאצילות, הנקראת מוחין דאבא, האב האלוקי. כשם שילד בא מטיפה הנמשכת ממוח האב, כך ישראל נקראים "בנים" ו"בכורים" של ה' מפני שהם נמשכים מחכמתו, כפי שמוסבר בתניא, פרקים ב ויח.

וזהו בראשית בשביל ישראל³⁴ שנקי ראשית כי בחיי חכמה נקי ראשית וזה נקי עלו במחשבה³⁵

וזהו פירוש "בראשית" — בשביל ישראל, הנקראים "ראשית", שכן בחינת חכמה נקראת "ראשית". ועל כך נאמר "עלו במחשבה".

לכן נברא העולם "בשביל ישראל, שנקראו ראשית": חכמה נקראת ראשית, התחלה. השורש בחכמה הוא גם פשר האמירה שישאל "עלו במחשבה".

וזהו שאמרו ג"כ גבי ר"ע [רבי עקיבא] (במנחות פ"ג [פרק ג'])³⁶ ששאל משה רבינו ע"ה [עליו השלום] להקדוש ברוך הוא וכי זו תורה וזו שכרה. והשיב לו הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה לפני³⁷.

וזהו גם מה שאמרו על רבי עקיבא (במנחות, פרק ג'): משה רבנו, עליו השלום, שאל את הקדוש ברוך הוא: "וכי זו תורה וזו שכרה?" והקדוש ברוך הוא השיב לו: "שתוק, כך עלה במחשבה לפני".

הביטוי מופיע בסיפור שבגמרא על רבי עקיבא. כאשר הראו למשה את הריגתו של רבי עקיבא והוא שאל "וכי זו תורה וזו שכרה?", השיב לו ה': "שתוק, כך עלה במחשבה לפני".

דהיינו במו"ס [במוחא סתימאה] שלמעלה מעלה מחכמה דאצי" כוי [והיינו שע"י מס"נ [מסירות נפש] עלו במחשבה עילאה^{38,39} דמו"ס [דמוחא סתימאה] ועיין בזהר פ' נח (דס"ה ע"א)

כלומר, במוחא סתימאה, שלמעלה הרבה מאוד מחכמה דאצילות וכוי. [כלומר, על ידי מסירות נפשם עלו למחשבה העליונה של מוחא סתימאה. ועיינו בזהר, פרשת נח (דף סה ע"א),

המחשבה שבה עלתה גזירתו של רבי עקיבא היא מוחא סתימאה, המוח הנעלם שבכתר, הנעלה הרבה מחכמה דאצילות. במסירות נפשם עלו הקדושים למחשבה העליונה הזאת.

שיש מעלות ומדרגות גבוה מעל גבוה שנקי מחשבה עילאה כוי (ועיין בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער נפ"א [נפילת אפים] ספ"ה פ"ו).⁴⁰

שיש מדרגות ורמות, זו למעלה מזו, הנקראות מחשבה עליונה וכוי (ועיינו בפרי עץ חיים, שער נפילת אפים, סוף פרק ה [ו] פרק ו).

הזהר על פרשת נח מדבר על מדרגות במחשבה העליונה, שכל אחת גבוהה מקודמתה. בפרי עץ חיים, בשער נפילת אפים, מוסבר שמי שמסרו את נפשם העלו את המים הנוקבין — אתערותא דלתתא — כדי לקבל את השפע מחכמה, הנקראת מחשבה.

והנה ענין ירידת הנשמות בגופים צורך עליה היינו שעל ידי בירורים הנ"ל יעלו למעלה יותר והוא בבחי' אור הכתר שלמעלה מעלה מבחי' ח"ע [חכמה עילאה] וע"ז נאמר ואנשי קדש⁴¹ תהיון לי

והנה, משמעות הדבר שירידת הנשמות לגופים היא לצורך עלייה היא שעל ידי הבירורים האמורים הן יעלו למעלה עוד יותר — לבחינת אור הכתר, שלמעלה הרבה מאוד מבחינת חכמה עילאה. ועל כך נאמר: "ואנשי קודש תהיון ליי".

מטרת ירידת הנשמה היא שעל ידי בירור העולם הגשמי תעלה מעבר לשורשה בחכמה, אל אור הכתר. זהו פירוש "ואנשי קודש תהיון ליי": הנשמה מתעלה למדרגה הנקראת קודש.

(כי קדש היינו מו"ס [מוחא סתימאה] שהוא בבחי' כתר והענין כי קדוש בוי"ו הנה הוא בחי' הארה בעלמא הנמשך מהכתר להוות בחי' חכמה דאבא יונק ממזל החי^{42, 43} שהוא בחי' שערות כמשל השערה ש היא רק מותרי מוחין ואינו ערוך לעצמיות המוחין.)

(כי קודש הוא מוחא סתימאה, שהיא בבחינת כתר. והענין הוא ש"קדוש" בוי"ו הוא בחינת הארה בלבד, הנמשכת מהכתר כדי להוות את בחינת חכמה דאבא. היא יונקת מהמזל השמיני, שהוא בחינת שערות; בדומה לשערה, שהיא רק מותרי מוחין ואינה בערך לעצמיות המוחין.)

קודש הוא מוחא סתימאה שבכתר, ואילו "קדוש" בוי"ו הוא הארה בלבד הנמשכת מהכתר כדי להוות את החכמה. אבא, כלומר חכמה, יונק מהמזל השמיני שבדיקנא עילאה, מדרגה של שערות. שערה היא רק מותרי המוח ואינה בערך למהות המוח.

ויובן זה ביותר על פי מה שידוע דלפעמים משמע שמהשערות יש⁴⁴ יניקת החיצונים ולכן ארז"ל [אמר רבותינו זכרונם לברכה] שער באשה ערוה^{45, 46} ועיין באדרא (דקמ"ב א') וכן בלויים והעבירו תער⁴⁷ וכיפ"ת [וכיפת תאר] וגלחה את ראשה.⁴⁸

והדבר יובן ביתר שאת על פי הידוע, שלעתים משתמע שהכוחות החיצוניים יונקים מן השערות. לכן אמרו חז"ל: "שער באשה ערוה"; ועיינו באדרא (דף קמ"ב ע"א). וכן אצל הלויים נאמר: "והעבירו תער", ובאשת יפת תואר: "וגלחה את ראשה".

לשערות יש שני צדדים. לעתים הכוחות החיצוניים יונקים מהן; לכן חז"ל מנו את שער האשה כערוה, הלויים הוצרכו להתגלח, וגם האשה השבויה גילחה את ראשה.

ולפעמים משמע דקדושה תליי בשערות כמ"ש בנזיר קדוש יהיה גדל פרע⁴⁹ שער ראשו.⁵⁰ ועיין בזהר פרשת תזריע (דמ"ח סע"ב [סוף עמוד ב])⁵¹ ובמשי"ש [ובמה שכתוב שם].

ולעתים משתמע שהקדושה תלויה בשערות, כמו שנאמר בנזיר: "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". ועיינו בזהר, פרשת תזריע (דף מ"ח ע"ב), ובמה שנכתב שם.

בפעמים אחרות הקדושה תלויה בשיער: הנזיר נקרא "קדוש" משום שהוא מניח לשערו לגדול. גם הזהר בפרשת תזריע אומר שהקדושה תלויה בשיער.

אך העניין כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שיחת חולין של ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים]⁵² צריכין לימוד⁵³ פ"י שיחת חולין הוא כמו בחי' נובלות שלו ולפי שהוא ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] ע"כ גם בנובלות שלו יש דבר חכמה.

אלא העניין הוא כך: חז"ל אמרו: "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד". כלומר, שיחת חולין דומה לבחינת הנובלות של אדם; ומכיוון שהוא תלמיד חכם, גם בנובלות שלו יש דבר חכמה.

הביאור מתחיל מדברי חז"ל, שגם שיחת החולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד. שיחה כזאת היא נובלות של שכלו של החכם, אך מכיוון שהוא תלמיד חכם, יש בה חכמה גם שם.

משא"כ שיחת חולין ונובלות של שאר בני"א [בני אדם] יהיו דברים בטלים כו' כמ"כ [כמו כן] בחי' השערות הוא בחי' נובלות והוא בחי' המשכה בצמצום רב ועצום

לעומת זאת, שיחת החולין והנובלות של שאר בני האדם הן דברים בטלים וכו'. כך גם בחינת השערות היא בחינת נובלות: המשכה בצמצום רב ועצום,

שיחת החולין של אנשים אחרים אינה אלא דברים בטלים. גם השערות הן בחינת נובלות: שפע הנמשך בצמצום רב, ולא השכל עצמו.

ולא מבחי' עצמיות המוחין כנ"ל ונמשל לשיחת חולין שאינו עצמיות השכל ואעפ"כ [ואף על פי כן] הנה יש בחי' ומדרגה ששערות הן קדושה עליונה שיי"ג מדה"ר [מידות הרחמים] נק"י⁵⁴ תיקוני דיקנא.

ולא מבחינת עצם המוחין, כנזכר לעיל. הדבר דומה לשיחת חולין, שאינה עצם השכל. ואף על פי כן, יש בחינה ומדרגה שבה השערות הן קדושה עליונה, שהרי י"ג מידות הרחמים נקראות תיקוני דיקנא.

השערות דומות אפוא לשיחת חולין, ואינן עצם השכל. ובכל זאת, יש מדרגה שבה השערות הן קדושה עליונה: י"ג מידות הרחמים נקראות תיקוני דיקנא.

7 וכתוב שער רישיי [רישיה] כעמר נקא⁵⁵ להיות שהן המשכות מבחי' קדש העליון בחי' כתר ישת חשך סתרו⁵⁶ שהמהות אינו מושג כלל רק אחר שנמשך בבחי' צמצום ושערות אז החכמה תתהווה מבחי' מזל החי' כנ"ל.

ונאמר: "שער ראשו כעמר נקא", משום שהם המשכות מבחינת הקדושה העליונה, בחינת כתר, שעליה נאמר: "ישת חושך סתרו". מהותה אינה מושגת כלל; רק לאחר שהיא נמשכת בדרך של צמצום ושערות, מתהווה החכמה מבחינת מזל השמיני, כפי שנזכר לעיל.

חזון דניאל, "שער ראשו כעמר נקא", מתאר את השערות כהמשכות מן הקדושה העליונה, כתר. כתר עצמו נסתר, "ישת חושך סתרו", ורק לאחר שאורו נמשך באמצעות צמצום, בדמות "שערות", מתהווה החכמה מן המזל השמיני.

וזוהו בחי' קדוש שהוי"ו בחי' קוצין ושערות הנמשך מבחי' קדש ע"כ שערות אלו הן קדושה נפלאה

וזו בחינת קדוש: הוי' היא בחינת קוצין ושערות הנמשכים מבחינת קודש. לכן שערות אלו הן קדושה נפלאה,

זהו פירוש קדוש בתוספת וי': הוי' מסמלת את הקוצין והשערות הנמשכים מקודש. מכיוון שמקורן בקודש, שערות אלו הן קדושה נפלאה.

כי רק על ידי צמצום זה יכול להיות איזה גילוי כו' מ שא"כ מה שלמעלה מהצמצום לית מחשבה דח"ע

[דחכמה עילאה] תפיסא ביה משא"כ בבחי'

שכן רק באמצעות צמצום זה יכולה להיות איזו התגלות וכו'; ואילו מה שלמעלה מן הצמצום, "לית מחשבה" של חכמה עילאה "תפיסא ביה". ואילו בבחינת

רק באמצעות צמצום כזה יכולה להיות התגלות כלשהי; מה שלמעלה ממנו אינו נתפס אפילו בחכמה עילאה, כמאמר "לית מחשבה תפיסא ביה". כעת משווה אדמו"ר הזקן לכך שערות מדרגה נמוכה יותר.

שערות שלמטה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שער באשה ערוה שיש יניקה לחיצונים אחידן

בשערה⁵⁷ כו' כמבואר בזהר פרשת אחרי (ד"ס ע"ב) וע"ז נאמר כרחל לפני גוויזה נאלמה⁵⁸ כו'.

שערות שלמטה, אמרו חז"ל: "שער באשה ערוה", משום שיש יניקה לחיצונים, "אחידן בשערה" וכו', כמבואר בזהר פרשת אחרי (ד"ס ע"ב). ועל כך נאמר: "כרחל לפני גוויזה נאלמה" וכו'.

למטה, השיער עשוי לשמש צינור יניקה לכוחות החיצוניים: חז"ל קבעו ששער באשה הוא ערוה, והזהר בפרשת אחרי מדבר על כוחות ש"אחידן בשערה". אדמו"ר הזקן מיישם על כך את הפסוק "כרחל לפני גוויזה נאלמה", שלפי ההמשך עוסק במלכות.

כי בחי' מלי' היא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] המתלבשת בתוכיות העולמות ע"כ כשנמשך מבחי' זו

המלובשת בכי"ע ע"י צמצום רב ועצום כמו בחי' שערות יכול להיות ג"כ יניקת החיצונים כו'.

כי בחינת מלכות היא בחינת ממלא כל עלמין, המתלבשת בפנימיות העולמות. לכן, כאשר נמשכת בחינה זו, המלובשת בבריאה, ביצירה ובעשיה, באמצעות צמצום רב ועצום, בדומה לבחינת שערות, יכולה להיות ממנה גם יניקה לחיצונים וכו'.

מלכות היא ממלא כל עלמין, המלובש בתוך העולמות. כאשר אור נמשך ממלכות כפי שהיא מלובשת בבריאה, ביצירה ובעשיה, באמצעות צמצום גדול, בדומה לשיער, גם הכוחות החיצוניים יכולים לינוק ממנו.

8 ועמ"ש מזה ע"פ ויקח קרח ובד"ה ונקדשתי בתוך בני ישראל. וממוצא דבר נשמע איחך שהשערות אין

ערוך לבחינת המוחין עצמן שהרי שער באשה ערוה כו'

וראה מה שנכתב על כך על [הפסוק] "ויקח קרח", ובמאמר המתחיל "ונקדשתי בתוך בני ישראל". וממה שהתברר אפשר ללמוד גם את העניין האחר: שהשערות אינן בערך כלל לבחינת המוחין עצמן, שהרי "שער באשה ערוה" וכו',

לאחר שהוא מפנה למאמריו על "ויקח קרח" ועל "ונקדשתי", אדמו"ר הזקן מסיק מן המקרה התחתון מסקנה על המקרה העליון. ברור שהשערות אינן בערך כלל לשכל עצמו, שכן "שער באשה ערוה" — הן משמשות ערוץ לכוחות החיצוניים.

ובחיי מוחין דמלי' עצמן דבריאה יצירה עשיה הן מקור חיות העולמות דקדושה כו' והיינו לפי שהן כבר נמשכו בצמצום רב ועצום עד שאין ערוך לגבי העצמיות.

ואילו בחינת המוחין של מלכות עצמה, בבריאה, ביצירה ובעשיה, היא מקור החיות של עולמות הקדושה וכו'. והיינו משום [שהשערות] כבר נמשכו בצמצום גדול ועצום, עד שאין להן ערך ביחס לעצמות.

לעומת זאת, המוחין — ה"שכלי" — של מלכות בבריאה, ביצירה ובעשיה הם מקור החיות של עולמות הקדושה. השערות שונות מכך, מפני שהן נמשכו למטה בצמצום גדול כל כך, עד שכבר אין להן דמיון למקורן.

א"כ כמ"כ [כמו כן] מזה נשכיל בענין שערות דת"ד [דתיקוני דיקנא] הנקי קדוש בוא"ו שג"כ אין להם ערך כלל לבחי' קדש העליון שהוא מו"ס [מוחא סתימאה] דא"א שמשם מקור התהוות השערות דת"ד [דתיקוני דיקנא] כו'

אם כן, מכאן נוכל להבין גם את ענין שערות תיקוני הדיקנא, הנקראות "קדוש" בוי"ו: גם הן אינן בערך כלל לבחינת קודש העליון, שהוא מוחא סתימאה של אריך אנפין, שממנו מקור התהוותן של שערות תיקוני הדיקנא וכו';

כך הוא גם למעלה: שערות תיקוני הדיקנא, הנקראות "קדוש" בוי"ו, אינן בערך כלל לקודש העליון, מוחא סתימאה של אריך אנפין. זאת אף שמוחא סתימאה הוא המקור שממנו הן נמשכות.

דאף על פי ששערות אלו הן קדושה עצומה ונפלאה מכל מקום אינן ערוך לגבי עצמיות הכתר ומו"ס [ומוחא סתימאה] וכמ"ש במ"א דשערות הן רק בחי' צומח שבמדבר כו'.

שכן אף ששערות אלו הן קדושה עצומה ונפלאה, מכל מקום אין להן ערך ביחס לעצמות הכתר ומוחא סתימאה; וכמו שכתוב במקום אחר, שהשערות הן רק בחינת הצומח שבמדבר וכו'.

שערות אלו הן קדושה עצומה, אך ביחס לעצמות הכתר ומוחא סתימאה הן כמו החלק ה"צומח" שבאדם, שגדל אך אינו חש ואינו חושב. זהו הפער בין "קדוש" בוי"ו לבין הקודש העליון.

קטע 3 • 91-12

קדושת למעלה מקדושתכם: עתיק ואריך אנפין

9 והנה הנשמות שרשן מחכמה דאצילות המקבלת מבחינת שערות דמו"ס [דמוחא סתימאה] ועליין היינו בבחי' קדש העליון שלמעלה מבחי' קדוש

והנה, שורש הנשמות הוא בחכמה דאצילות, המקבלת מבחינת השערות של מוחא סתימאה; ועלייתן היא לבחינת קודש העליון, שלמעלה מבחינת קדוש.

הנשמות מושרשות בחכמה דאצילות, המקבלת בעצמה מן השערות של מוחא סתימאה, כלומר מבחינת קדוש. לכן עלייתן היא לבחינת קודש העליון, שלמעלה מושרשן שלהן.

והיינו ע"י התומ"צ [התורה ומצות] תרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן תרי"ך עמודי אור היינו ששרשן בבחי' כתר העליון שממנו נמשכים תרי"ך עמודי אור שהעמוד מחבר הגג עם הקרקע ויכולים לעלות בו וע"י על הגג כו'

והדבר נעשה באמצעות התורה והמצוות: תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן, שהן תרי"ך עמודי אור; כלומר, שורשן בבחינת כתר העליון, שממנו נמשכים תרי"ך עמודי אור. העמוד מחבר את הגג עם הקרקע, ואפשר לעלות בו אל הגג, ועל ידו לעלות אל הגג וכו'.

העלייה נעשית באמצעות התורה והמצוות: תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן מצטרפות לתרי"ך, "עמודי אור" ששורשם בכתר העליון, שאותיותיו עולות בגימטריה תרי"ך. בדומה לעמוד המחבר את הקרקע עם הגג, המצוות מאפשרות לאדם לעלות מלמטה עד למעלה.

והנה ע"ז נאמר ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים⁵⁹ ועז, אמר יכול כמוני⁶⁰ ת"ל [תלמוד לומר] כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם.⁶¹

ועל כך נאמר: "ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים". ועל כך אמרו: "יכול כמוני? תלמוד לומר: כי קדוש אני — קדושתו למעלה מקדושתכם".

זהו פירוש הפסוק "ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים". על כך אומר המדרש: "יכול כמוני? תלמוד לומר: כי קדוש אני — קדושתו למעלה מקדושתכם".

פ"י כי הגם שע"י המצות מגיעין ועולין עד בחינת אור הכתר מ"מ קדושתו למעלה כו'.

פירוש הדבר: אף שעל ידי המצוות מגיעים ועולים עד לבחינת אור הכתר, מכל מקום "קדושתו למעלה" וכו'.

אף שהמצוות מעלות את הנשמה עד לאור הכתר, קדושתו של ה' נותרת למעלה ממנה. זהו הפירוש הפשוט של דברי המדרש.

אך באמת ג"ז [גם זה] אינו מובן מה בא להשמיענו ודאי ידוע שבחי' הכתר כ"כ [כל כך] כלא חשיב לגבי עצמות א"ס ב"ה כו'

אך לאמיתו של דבר, גם דבר זה אינו מובן: מה בא המדרש ללמדנו? הרי ידוע שבחינת כתר נחשבת כלא כלום ממש ביחס לעצמות אין סוף ברוך הוא וכו'.

אלא שנראה שהמדרש אינו מלמד דבר חדש. כבר ידוע שכתר נחשב כלא כלום לעומת עצמותו של ה', ולכן מדוע יעלה על הדעת שנשמה שבכתר היא "כמוהו"?

שהוא ית' נק' עושה פלא⁶² היינו שהכתר שהוא פלא עליון כעשיה גשמיות חשוב אצלו ית'.

שהרי הוא יתברך נקרא "עושה פלא", כלומר, הכתר, שהוא פלא עליון, נחשב אצלו יתברך כעשייה גשמית.

ה' נקרא "עושה פלא": כתר, שהוא ה"פלא" העליון, נחשב בעיניו כעשייה גשמית בלבד. לכאורה, אם כן, אין מקום לשאלה כלל.

10 וא"כ קדושתו ית' למעלה מעלה לין קץ על קדושתנו אפי' [אפילו] לאחר עליי' [עלייה] הנשמות בקדש העליון דכתר.

אם כן, קדושתו יתברך נעלה לאין קץ מקדושתנו, אפילו לאחר עליית הנשמות אל הקודש העליון של כתר.

מאחר שאפילו כתר אינו נחשב לפני ה', קדושתו חייבת להיות נעלה לאין סוף מקדושתנו, גם לאחר שהנשמות מגיעות לכתר. לכן עדיין צריך להסביר את דברי המדרש.

אך הענין כי הנה ידוע דבחי' מלי' דא"ס נעשה כתר לנאצלים. ודרך כלל בחי' הכתר הוא בחי' ממוצע בין עצמות אור א"ס לנאצלים והממוצע יש בו מבחי' תחתונה שבמאציל⁶³

אך העניין הוא כך: ידוע שמלכות של אין סוף נעשית כתר לנאצלים. ובכללות, כתר הוא בחינת ממוצע בין עצמות אור אין סוף לבין הנאצלים; ובממוצע יש משהו מן הבחינה התחתונה שבמאציל,

התשובה מתחילה בעיקרון ידוע: מלכות של אין סוף, הדרגה האחרונה של הקב"ה עצמו, נעשית כתר לנאצלים. כתר הוא אפוא ממוצע בין עצמות אור אין סוף לבין מה שנאצל, וכמו בכל ממוצע, כלול בו משהו מן הצד העליון — הבחינה התחתונה שבמאציל.

והוא בחי' עיי' ויש בו ג"כ בחי' שרש הנאצלים והוא בחי' א"א וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"א⁶⁴ באריכות.

והיא בחינת עתיק יומין; ויש בו גם בחינת שורש הנאצלים, והיא בחינת אריך אנפין, כפי שמבואר בהרחבה בעץ חיים, שער 41.

החלק שבכתר ששייך למאציל נקרא עתיק יומין; החלק שהוא שורש הנאצלים נקרא אריך אנפין. אדמו"ר הזקן מפנה לעץ חיים, שבו העניין מבואר בהרחבה.

11 והנה בחי' עתיק יומין להיותו בחי' א"ס הוא למעלה מעלה הרבה מבחי' א"א שרש הנאצלים

והנה, בחינת עתיק יומין, בהיותה בחינה של אין סוף, נעלית מאוד מאוד מבחינת אריך אנפין, שורש הנאצלים [המדרגות הנאצלות];

עתיק יומין, בהיותו בחינה של אין סוף עצמו, נעלה בהרבה מאריך אנפין. אריך אנפין הוא רק שורש המדרגות הנאצלות.

ולכן נקי' עתיק לשון המעתיק הרים⁶⁵ שנעתק ונבדל מבחי' הנאצלים כו' ואע"פ [ואף על פי] שבחי' עיי' [עתיק יומין] הוא בחי' תחתונה דא"ס מ"מ הוא למעלה מעלה לאין קץ משרש הנאצלים כו'.

ולכן הוא נקרא עתיק, מלשון "המעתיק הרים": שכן הוא נעתק ונבדל מבחינת הנאצלים וכו'. ואף שבחינת עתיק יומין היא הבחינה התחתונה של אין סוף, בכל זאת היא נעלית לאין קץ משורש הנאצלים וכו'.

השם עתיק נגזר מהביטוי "המעתיק הרים": עתיק נעתק ונבדל מכל מה שנאצל. גם אם הוא הבחינה התחתונה ביותר של אין סוף, הוא עדיין נעלה לאין קץ משורש המדרגות הנאצלות.

12 והנה ע"י המצות הוא העליי [העלייה] בבחינת כתר כנ"ל ולזה אמר יכול כמוני אין ר"ל [רוצה לומר] כמוני ממש מהותו ועצמותו

והנה, באמצעות המצוות העלייה היא לבחינת כתר, כנזכר לעיל. לכן, כשאמר "יכול כמוני?", אין כוונתו "כמוני" ממש, כלומר למהותי ועצמותי,

המצוות מעלות את הנשמה לכתר. לכן, כשהמדרש שואל "יכול כמוני?", אין כוונתו לדמיון לה' במהותו ובעצמותו ממש.

רק כמוני היינו בחי אור א"ס שבכתר והוא בחי ע"י שהוא בחי התחתונה שבמאציל כנ"ל שהרי ע"י מכלל בחי הכתר הוא.

אלא "כמוני" פירושו בחינת אור אין סוף שבכתר, והיא בחינת עתיק יומין, הבחינה התחתונה שבמאציל, כנזכר לעיל; שהרי עתיק יומין כלול בבחינת כתר.

"כמוני" מתייחס לאור אין סוף שבכתר, לעתיק יומין, הבחינה התחתונה שבמאציל, שהיא חלק מכתר. אפשר היה לחשוב שנשמה שהועלתה לכתר מגיעה גם לבחינה זו.

לזה אמר ת"ל [תלמוד לומר] כי קדוש אני כו' כי ע"י המצות העליי [העלייה] בבחי' א"א כי תרי"ג מצות נמשכין מתרי"ג ארחין דגלגלתא.

על כך אמר: "תלמוד לומר: כי קדוש אני" וכו', שכן באמצעות המצוות העלייה היא לבחינת אריך אנפין, שהרי תרי"ג המצוות נמשכות מתרי"ג ארחין דגלגלתא (הגולגולת).

הפסוק "כי קדוש אני" משיב בשלילה: המצוות מעלות את הנשמה רק עד אריך אנפין, שכן תרי"ג המצוות נמשכות מתרי"ג ארחין דגלגלתא, ה"גולגולת" של אריך אנפין. עתיק יומין, "קדושת", נותר למעלה מ"קדושתכם".

קטע 4 • 131

המלך הקדוש והברכה על המצוות

13 וזהו בחי קדש העליון שלמעלה מבחי' קדוש כנ"ל באריכות אבל בחי ע"י ע"ז נאמר קדושת למעלה כו'.

וזהו בחינת הקדושה העליונה, שלמעלה מבחינת "קדוש", כפי שהוסבר באריכות לעיל. אבל על בחינת עתיק יומין נאמר: "קדושת למעלה" וכו'.

לסיכום: המצוות מגיעות לקדושה העליונה, שלמעלה מבחינת "קדוש". ואילו עתיק יומין הוא הבחינה שעליה נאמר: "קדושת למעלה" מקדושתכם.

וזהו ענין המלך הקדוש שאומרים בעשיית [בעשרת ימי תשובה] שהוא בחיי מלכות דא"ס שהוא בחיי קדושתו שלמעלה מקדושתכם וע"כ אז זמן התיקון למלאות כל הפגמים שנעשו ע"י העונות והחטאים.

וזהו פירוש "המלך הקדוש" שאומרים בעשרת ימי תשובה: זו בחינת מלכות של אין סוף, שהיא בחינת "קדושתו שלמעלה מקדושתכם". לכן זהו זמן התיקון, למלא את כל הפגמים שנוצרו בעקבות העונות והחטאים.

"המלך הקדוש", שאומרים בתפילות עשרת ימי תשובה, מתייחס למלכות של אין סוף, עתיק, הבחינה של "קדושתו שלמעלה מקדושתכם". לכן ימים אלה יכולים לתקן כל פגם שנגרם על ידי החטא.

מאחר שקדושה זו המתגלה בעשיית [בעשרת ימי תשובה] היא מקור לקדושת המצות ולמעלה הרבה ממנה ע"כ יש ביכולת [ביכולתו] להמשיך מקור הקדושה מחדש ולמלאות כל פגם וחסרון כו'.

מכיוון שקדושה זו, שמתגלית בעשרת ימי תשובה, היא המקור לקדושת המצוות ונעלית ממנה בהרבה, יש בכוחה להמשיך מחדש את מקור הקדושה ולמלא כל פגם וחיסרון וכו'.

הקדושה שמתגלית בימים אלה היא המקור לקדושת המצוות, ונעלית ממנה בהרבה. לכן היא יכולה להמשיך קדושה מחדש ממקורה ולמלא את כל מה שהחטא החסיר.

וזהו ג"כ ענין הברכה שעל כל המצות להמשיך לבחי' קדושת המצות שהוא קדושת הכתר מבחי' מלכות דא"ס שהוא בחיי קדושתו שלמעלה מקדושתכם כו'.

וזהו גם עניינה של הברכה על כל המצוות: להמשיך לבחינת קדושת המצוות, שהיא קדושת כתר, מבחינת מלכות של אין סוף, שהיא בחינת "קדושתו שלמעלה מקדושתכם" וכו'.

גם הברכה שאומרים על כל מצווה פועלת בדרך זו. היא ממשיכה ממלכות של אין סוף, "קדושתו", אל קדושת המצוות, שהיא קדושת כתר.

(ועמ"ש במ"א ע"פ ואתחנן^{66,67} שברכת המצות הוא מבחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שמאליה ומעצמה

להיות עי"ז באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] ע"ש ולכן אי"ש [אתי שפיר] שזהו מבחי' קדושתו כו' ע"ד שנתבאר במ"א פי' יכול כמוני ת"ל [תלמוד לומר] כו'.

(וראו מה שכתוב במקום אחר על הפסוק "ואתחנן": ברכת המצוות היא מבחינת אתערותא דלעילא שבאה מאליה ומעצמה, כדי שעל ידה, באמצעות אתערותא דלתתא, תבוא אתערותא דלעילא; עיינו שם. לכן מובן היטב שהיא מבחינת "קדושתו" וכו', על דרך מה שהתבאר במקום אחר בפירוש "האם יכול להיות כמוני? הפסוק מלמד" וכו',

בסוגריים מצטט אדמו"ר הזקן את מאמרו על "ואתחנן": הברכה על מצווה נובעת מאתערותא דלעילא שבאה מעצמה, כדי שאתערותא דלתתא של האדם תוכל להביא בעקבותיה אתערותא דלעילא נוספת. לכן מתאים לומר שהברכה נובעת מ"קדושתו".

קדושתו למעלה מקדושתכם⁶⁸ שיש אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שנמשכת ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] והוא הנמשך ע"י מעשה המצות שבאתעדל"ת [שבתערותא דלתתא] נמשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] וזהו ענין קדושתכם ויש אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] קודם אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] להעלות ממטה למעלה ואתעדל"ע [ואתערותא דלעילא] זו גדלה מעלתה מאד מאותה שע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] שאין

"קדושתו למעלה מקדושתכם": יש אתערותא דלעילא שנמשכת על ידי אתערותא דלתתא; זוהי ההמשכה שנוצרת על ידי קיום המצוות, שכן באמצעות אתערותא דלתתא נמשכת אתערותא דלעילא — וזהו ענין "קדושתכם". ויש אתערותא דלעילא שקודמת לאתערותא דלתתא, כדי להעלות מלמטה למעלה; ומעלתה של אתערותא דלעילא זו גדולה בהרבה מזו שבאה על ידי אתערותא דלתתא, משום ש

הוא מזכיר פירוש נוסף ל"קדושתו למעלה מקדושתכם". "קדושתכם" היא האתערותא דלעילא שמעוררים מעשינו; "קדושתו" היא אתערותא דלעילא שבאה תחילה, מעצמה, כדי להעלות את הדברים מלמטה למעלה. מעלתה גבוהה בהרבה, מפני שאין בכוחו של מאמץ אנושי להגיע אליה.

אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] יכולה להגיע אליה כו' וע"ז כיוונו קדושתו למעלה מקדושתכם הרי א"כ ברכת המצות שהיא בחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] זו שרשה מבחי' קדושתו כו' ואין זה סותר למ"ש כאן דפ"י קדושתו כור היינו בחי' ע"י מל' דא"ס

אתערותא דלתתא אינה יכולה להגיע אליה וכו'. ולכך התכוונו באומרם "קדושתו למעלה מקדושתכם". אם כן, ברכת המצוות, שהיא בחינת אתערותא דלעילא זו, שורשה בבחינת "קדושתו" וכו'. ואין הדבר סותר את מה שכתוב כאן, שפירוש "קדושתו" וכו' הוא בחינת עתיק יומין, מלכות של אין סוף;

מכאן שברכת המצוות, שהיא אתערותא דלעילא שבאה מעצמה, מושרשת ב"קדושתו". אין הדבר סותר את ההסבר כאן, שלפיו "קדושתו" היא עתיק יומין, מלכות של אין סוף.

כי שרש אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] זו היא נמשכת באמת מבחי' ע"י מל' דא"ס כו' אלא שבברכת המצות ההמשכה הוא רק כדי להיות ע"יז באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] כו' עמ"ש ע"פ לסוסתי⁶⁹ כו' גבי שיר השירים.

כי שורשה של אתערותא דלעילא זו נמשך באמת מבחינת עתיק יומין, מלכות של אין סוף וכו'. אלא שבברכת המצוות ההמשכה היא רק כדי שעל ידה, באמצעות אתערותא דלתתא, תבוא אתערותא דלעילא וכו'. ראו מה שכתוב על הפסוק "לסוסתי" וכו', במאמר על שיר השירים.

האתערותא דלעילא שבאה בלי התערורות קודמת אכן נמשכת מעתיק יומין. אולם בברכה על מצווה היא נמשכת רק כדי לאפשר לאתערותא דלתתא של המצווה להמשיך בעקבותיה אתערותא דלעילא; אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "לסוסתי" שבשיר השירים.

אבל בעשיית [בעשרת ימי תשובה] שאומרים המלך הקדוש הוא גילוי גדול מבחינה זו למלאות כל הפגמים שנעשו בהאתעדלית [בהאתערותא דלתתא] ואתעדלית [ואתערותא דלעילא] שעיי אתעדלית [אתערותא דלתתא]:⁷⁰

אבל בעשרת ימי תשובה, כשאומרים "המלך הקדוש", יש גילוי גדול מבחינה זו, כדי להשלים את כל הפגמים שנעשו באתערותא דלתתא, ובאתערותא דלעילא [שבאה] באמצעות אתערותא דלתתא.

בעשרת ימי תשובה, כשאומרים "המלך הקדוש", אותה בחינה מתגלה בעוצמה רבה, ולמטרה אחרת: לתקן כל פגם שנעשה באתערותא דלתתא ובאתערותא דלעילא שבאה בעקבותיה.

קטע 5 • 14-17

זרעים בארץ העליונה

14 ב וזהו ענין כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח.⁷¹ דר"ל [דרוזה לומר] בקדושה הנמשכת עיי המצות שנק' זריעה כמ"ש זורע צדקות מצמיח ישועות שהזריעה הוא אתעדלית [אתערותא דלתתא] והצמיחה היא אתעדלית [אתערותא דלעילא] שעל ידה.

(2) וזהו פירוש הפסוק: "כמו שהארץ מצמיחה את יכולה, וכמו שגן מצמיח את מה שנזרע בו". כלומר, מדובר בקדושה הנמשכת באמצעות המצוות, הנקראות "זריעה", ככתוב: "זורע צדקות, מצמיח ישועות". הזריעה היא אתערותא דלתתא, והצמיחה היא אתערותא דלעילא שבאה בעקבותיה.

סעיף 2 חוזר אל הפסוק: "כמו שהארץ מצמיחה את יכולה" מתייחס לקדושה הנמשכת באמצעות המצוות, הנקראות זריעה, כפי שנאמר בנוסח התפילה: "זורע צדקות, מצמיח ישועות". הזריעה היא אתערותא דלתתא, והצמיחה היא אתערותא דלעילא שהיא מעוררת.

ומשל בחיי זו למה שהארץ והגנה יצמיחו וכמ"ש ויניחוהו בגי' [בגן עדן] לעבדה ולשמרה⁷² לעבדה זו רמ"ח מ"ע [מצות עשה]⁷³ ולשמרה זו שס"ה לית [לא תעשה].

רמה זו נמשלה למה שהארץ והגן מצמיחים, ככתוב: "ויניחוהו בגן עדן לעבדה ולשמרה": "לעבדה" — אלו רמ"ח מצוות עשה; "ולשמרה" — אלו שס"ה מצוות לא תעשה.

הדבר נמשל למה שהארץ והגן מצמיחים. אדם הונח בגן עדן "לעבדה ולשמרה": העבודה היא רמ"ח מצוות עשה, והשמירה היא שס"ה מצוות לא תעשה.

כי הנה נראה בחוש שהזרע והגרעין אינם בערך להיות מהם צמיחה רבה כ"כ [כל כך] מצד עצמן

שהרי אנו רואים בחוש שהזרע והגרעין אינם בעלי ערך כזה שמכוח עצמם יצמח מהם יכול כה רב;

הניסיון מלמד שלזרע או לגרעין, מצד עצמם, אין כוח דומה להפיק צמיחה כה שופעת.

אלא שזהו ע"י כח הצומח שיש בארץ מעשרה מאמרות ממאמר תדשא הארץ דשא⁷⁴ כוי שהוא מבחי' מלי' דמלי' דעשייה.

אלא הדבר נעשה מכוח הצמיחה המצוי בארץ מכוח עשרת המאמרות, מן המאמר "תדשא הארץ דשא" וכו', שהוא מבחינת מלכות דמלכות דעשייה.

הצמיחה באה מכוח שהוטבע בארץ באחד מעשרת המאמרות של הבריאה: "תדשא הארץ דשא". כוח זה הוא מלכות דמלכות דעשייה, המדרגה האחרונה בעולם הנמוך ביותר.

15 וכח הצומח הזה הוא בחי' כח היולי להצמיח כל מיני עונג וטעם ומאכל כוי והגרעין הנזרע אינו וכוח הצמיחה הזה הוא בחינה של כוח היולי, בלתי מובחן, להצמיח כל מיני תענוג, טעם ומאכל וכו'. והגרעין שנזרע אינו אלא

כוח הצמיחה של הארץ הוא כוח "היולי", בלתי מובחן: הוא יכול להצמיח כל סוג של מאכל, טעם ותענוג. הגרעין עצמו אינו תורם דבר מכל אלה.

אלא העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] להמשיך מכח הצומח ההיולי להצמיח מין זה הפרטי כפי הגרעין הנזרע כוי והכח הזה בארץ הוא מפני שנעוץ תחלתן בסופן.

העלאת מ"ן, כדי להמשיך מכוח הצמיחה ההיולי את הכוח להצמיח את המין המסוים הזה, בהתאם לגרעין שנזרע וכו'. וכוח זה מצוי בארץ מפני ש"נעוץ תחילתן בסופן".

הגרעין משמש רק כמ"ן, "מ"ן נוקבין", כלומר כאתערוות דלתתא המעוררת מתוך הכוח הכללי את המין המסוים המתאים לו. כוח זה נמצא בארץ מפני ש"נעוץ תחילתן בסופן": הדרגה הנמוכה ביותר נטועה בשורשה בדרגה הגבוהה ביותר.

16 וכמ"ש ענין זה באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה איהו וחיוהי במ"ש ועוד זאת כוי הוא מראה כחה ויכולתה ביסוד העפר כוי המצמיח תמיד יש מאין⁷⁵ כוי ע"ש.

וכפי שנכתב ענין זה באגרת הקודש, במאמר המתחיל "איהו וחיוהי", בדברים "ועוד זאת כוי": "היא מראה את כוחה ויכולתה ביסוד העפר כוי", "המצמיח תמיד יש מאין כוי"; עיינו שם.

אדמו"ר הזקן מפנה לאגרת הקודש, למאמר "איהו וחיוהי", שבו נאמר שהכוח האלוקי מתגלה בעוצמה מיוחדת ביסוד העפר, המצמיח תמיד דבר מיש מאין. היסוד הנמוך ביותר מגלה את הכוח הנעלה ביותר.

וכמ"כ [וכמו כן] הוא ענין מעשה המצות הוא ענין זורע צדקות שכל מעשה הצדקה וכן כל המצות שנק' בשם צדקה.

כך גם קיום המצוות הוא בבחינת "זורע צדקות": כל מעשה של צדקה, וכן כל המצוות, שנקראות בשם צדקה,

כך הוא גם במצוות, שעליהן נאמר "זורע צדקות". כל מעשה צדקה, וכן כל מצווה — שכן כל המצוות נקראות גם הן בשם צדקה — הוא מעין זריעה.

נמשלה לזריעה שהגרעין אין בו ריח וטעם כלל וכך כל מעשה המצות הם מלובשים בדברים גשמיים ועכ"ז [ועם כל זה] הם בחיי העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] לשרש נש"י [נשמות ישראל] שהיא בחיי ארץ העליונה מלי דאצילות כו'

נמשל לזריעה: בגרעין אין כלל ריח וטעם, וכך קיום כל המצוות מלובש בדברים גשמיים; ואף על פי כן, הוא בבחינת העלאת מ"ן לשרש נשמות ישראל, שהיא בבחינת הארץ העליונה, מלכות דאצילות כו',

בדומה לזרע שאין בו ריח או טעם, המצוות מלובשות בדברים גשמיים. ואף על פי כן, הן בבחינת העלאת מ"ן לשרש נשמות ישראל, המכונה "הארץ העליונה" — מלכות דאצילות.

שבהנזרעים המצות ועי"ז מצמיח ישועות גילוי אור א"ב [א"ס] ב"ה והיינו על ידי שבארץ העליונה יש הכח הזה להצמיח כו'

שבה נזרעות המצוות, ועל ידי כך "מצמיח ישועות" — גילוי אור אין סוף ברוך הוא. כלומר, בארץ העליונה יש כוח זה להצמיח כו';

המצוות נזרעות בארץ העליונה, ועל ידי כך "מצמיח ישועות" — מתגלה אור אין סוף. לארץ העליונה יש הכוח להצמיח גילוי זה.

כי נעוץ תחלתן בסופן שהמלי שרשה בכתר שהכתר הוא בחיי מקור התענוגים ועי"י כל מצוה נצמח גילוי עונג עליון בפרט שהוא מקור מצוה זו כו'

כי "נעוץ תחילתן בסופן": שורשה של מלכות הוא בכתר, וכתר הוא בבחינת מקור התענוגים; ועל ידי כל מצווה צומח גילוי של התענוג העליון הפרטי שהוא מקור מצווה זו כו'.

למלכות יש כוח זה משום ש"נעוץ תחילתן בסופן": מלכות מושרשת בכתר, מקור כל התענוגים. לכן כל מצווה מצמיחה את התענוג העליון הפרטי שהוא המקור שלה.

(ועיין מ"ש מזה באריכות ע"פ הבאים ישרש⁷⁶ יעקב⁷⁷ וע"פ כי תבואו אל הארץ⁷⁸ ושבתה הארץ⁷⁹ כו' ובאגה"ק [ובאגרת הקודש] ד"ה זורע צדקות ע"ש).

(ועיין במה שנכתב על כך בהרחבה על הפסוק "הבאים ישרש יעקב", ועל הפסוק "כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ" כו', וכן באגרת הקודש, במאמר המתחיל "זורע צדקות"; עיינו שם.)

אדמו"ר הזקן מפנה לדיונים מורחבים במאמריו על הפסוקים "הבאים ישרש יעקב" ו"כי תבואו אל הארץ", וכן לאגרת הקודש על "זורע צדקות".

והנה פי' וכגנה זרועיה הם ב' זריעות שהם בחיי כוונת המצות ומעשה המצוה עצמה כו'

והנה, פירוש "וכגנה זרועיה" הוא שיש כאן שתי זריעות, שהן בבחינת כוונת המצוות ומעשה המצווה עצמו כו':

לשון הרבים "זרועיה" מצביעה על שתי זריעות: הכוונה שבמצווה והמעשה הגשמי עצמו.

שכוונת המצוה הוא הזריעה להצמיח גילוי עונג העליון בגי'ע [בגן עדן] העליון ששם מאיר בחי' בינה ומהמצוה עצמה

כוונת המצוה היא הזריעה המצמיחה גילוי של התענוג העליון בגן עדן העליון, שבו מאירה בחינת בינה; ומהמצוה עצמה

כוונת המצוה מצמיחה גילוי של התענוג העליון בגן עדן העליון, שבו מאירה בחינת בינה.

היא הזריעה להצמיח ממנה הגילוי בגי'ע [בגן עדן] התחתון שבו מאיר בחי' מלכות ועמ"ש מענין גי'ע [גן עדן] התחתון והעליון בסדי"ה ועתה יגדל נא⁸⁰ כח⁸¹ אדי.

היא הזריעה שמצמיחה ממנה את הגילוי בגן עדן התחתון, שבו מאירה בחינת מלכות. ועיינו במה שנכתב על ענין גן עדן התחתון והעליון בסוף המאמר המתחיל "ועתה יגדל נא כוחו של הי"י".

המעשה עצמו מצמיח גילוי בגן עדן התחתון, שבו מאירה מלכות. אדמו"ר הזקן מפנה לדיון נוסף בשני הגנים, בסוף המאמר על "ועתה יגדל נא כוחו של הי"י".

17 ועוד בחי' ג' כארץ תוציא צמחה הוא עי' מצות אנשים מלומדה⁸² שבלי כוונה כו' כמו שנת' [שנתבאר] למעלה.

ועוד, יש בחינה שלישית: "כפי שהארץ מצמיחה את צמחה" — הדבר נעשה באמצעות "מצוות אנשים מלומדה", בלי כוונה וכו', כפי שהוסבר לעיל.

החצי הראשון של הפסוק, "כפי שהארץ מצמיחה את צמחה", מציין בחינה שלישית. הכוונה למצוות שנעשות מתוך הרגל, "מצוות אנשים מלומדה", בלי כוונה, כפי שהוסבר לעיל.

כן אדי⁸³ הוי' יצמיח צדקה ותהלה הוא בחינת ההתגלות שבר"ה [שבראש השנה] ויוהכ"פ [ויום הכפורים] שהוא מבחי' המלך הקדוש בחינת קדושתו שלמעלה מקדושתכם כו'

"כך ה' הוי' יצמיח צדקה ותהילה" — זוהי בחינת ההתגלות של ראש השנה ויום הכיפורים, הנובעת מבחינת "המלך הקדוש", מבחינת "קדושתו שלמעלה מקדושתכם" וכו'.

סוף הפסוק, "כך ה' הוי' יצמיח צדקה ותהילה", מציין את ההתגלות של ראש השנה ויום הכיפורים. היא נובעת מבחינת "המלך הקדוש", מבחינת "קדושתו שלמעלה מקדושתכם".

והוא עי'ד המבואר בספרא דצניעותא בזהר תרומה קע"ז א' בהאי זמנא⁸⁴ (דהיינו ביוה"כ [ביום הכפורים] ור"ה [וראש השנה] ע"ש)

והדבר דומה למבואר בספרא דצניעותא שבזוהר, תרומה, [דף] 177a: "בעת הזאת" (כלומר ביום הכיפורים ובראש השנה; ראו שם):

ספרא דצניעותא שבזוהר (תרומה, 177a) קושר את הפסוק "ה' הוי", אתה החילות ל"בעת הזאת", שאותה מזהה אדמו"ר הזקן עם ראש השנה ויום הכיפורים.

אדי הוי אתה החלות להראות את עבדך את גדלך⁸⁵ כוי ופיי אתה החלות היא בחינת אתעדל"ע
[אתערותא דלעילא] לבד כמ"ש במ"א באריכות ע"פ ואתחנן⁸⁶ כוי

"הי הוי, אתה החילות להראות את עבדך את גדלך" וכו'. פירוש "אתה החילות" הוא בחינת אתערותא דלעילא
בלבד, כמבואר באריכות במקום אחר על הפסוק "ואתחנן" וכו'.

"אתה החילות" פירושו אתערותא דלעילא בלבד, שהי יוזם בלי התערורות מלמטה. אדמו"ר הזקן מסביר זאת באריכות במאמרו על
"ואתחנן".

ע"ש והיא בחי' קדושתו כוי הנ"ל כי בחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] זו היינו כמו שבתחילת הבריאה כי
חפץ חסד הוא⁸⁷

ראו שם. וזוהי בחינת "קדושתו" וכו' שנזכרה לעיל, שכן בחינה זו של אתערותא דלעילא דומה למה שהיה בתחילת
הבריאה, "כי חפץ חסד הוא".

אותה התערורות שאינה נובעת מיוזמה מלמטה היא בחינת "קדושתו". היא דומה להתערורות שבתחילת הבריאה, כשלא היה מי שיפעל
אותה מלמטה: "כי חפץ חסד הוא".

ולכן מתגלה בחינה זו בר"ה [בראש השנה] שהוא זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון שהוא בחי' כי
חפץ חסד הוא לכן בכל ר"ה [ראש השנה] מתעורר גילוי זה.

לכן בחינה זו מתגלה בראש השנה, שהוא "יום תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון", והוא בחינת "כי חפץ חסד
הוא". לכן בכל ראש השנה מתעוררת התגלות זו.

לכן ההתגלות מתרחשת בראש השנה, "תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון". בכל ראש השנה מתעורר מחדש החסד המקורי, שלא נבע
מיוזמה מלמטה, שאיתו החל ה' את הבריאה.

קטע 6 • 181-22

שלוש עשרה המידות ויום הכיפורים

18 וזהו בהאי זמנא אתה החילות⁸⁸ כוי וזהו ענין אדי הוי' כי שם אדי מאיר בר"ה [בראש השנה]

וזהו [פירוש] "בעת הזאת: אתה החילות" וכו'. וזהו פירוש "אדי הוי'": כי שם אדי מאיר בראש השנה,

האמירה של הזוהר "בעת הזאת: אתה החילות" מסבירה מדוע הפסוק מצמיד את השמות "אדי הוי'". שם אדי הוא השם שמאיר בראש השנה.

כי ר"ה [ראש השנה] הוא בנין המלי' שהיא בחי' שם אדי' דינא דמלכותא אותיות אדי'⁸⁹ ושם הוי' בניקוד אלקים הוא בחי' בינה שהוא בחי' יוהכ"פ [יום הכפורים] אימא עילאה כו'

כי ראש השנה הוא בניין המלכות, שהיא בחינת שם אדי' — "דינא דמלכותא", [כאשר "דינא" מורכב מאותיות אדי'].
ושם הוי' בניקוד אלקים הוא בחינת בינה, שהיא בחינת יום הכיפורים, אימא עילאה וכו';

ראש השנה הוא בניין המלכות, ששמה אדי'; המילה הארמית "דינא", שפירושה "דין", כמו בביטוי "דינא דמלכותא", מורכבת מאותן אותיות כמו אדי'. שם הוי' בניקוד אלקים, כפי שהוא מופיע בפסוק הזה, הוא בחינת בינה, "אימא עילאה", ושייך ליום הכיפורים.

שלכן יוהכ"פ [יום הכפורים] אין בו אכילה ושתיה כמו העוה"ב [העולם הבא] שאין בו אכילה ושתיה⁹⁰
ועוה"ב [ועולם הבא] הוא מבחינת בינה כו'

ולכן אין אכילה ושתיה ביום הכיפורים, כמו בעולם הבא, שאין בו אכילה ושתיה; והעולם הבא הוא מבחינת בינה וכו'.

זו הסיבה שאין אכילה ושתיה ביום הכיפורים: הוא דומה לעולם הבא, שבו, כפי שאומרת הגמרא, אין אכילה ושתיה. והעולם הבא נובע מבחינה של בינה.

ועי' נאמר כן אדי'⁹¹ הוי' יצמיח צדקה ותהלה שהן ב' שמות דאדי' הוי' אתה החלות כו'.

ועל כך נאמר: "כן אדי' הוי' יצמיח צדקה ותהלה". אלו הם שני השמות שב"אדי' הוי', אתה החילות" וכו'.

לכן שני השמות שב"אדי' הוי' יצמיח" הם אותם שני שמות שב"אדי' הוי', אתה החילות". אדי' מציין את ראש השנה, והוי' בניקוד אלקים מציין את יום הכיפורים.

19 וזהו ענין י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] דכתיב ויעבור ה' על פניו פיי שעובר מלמעלה מבחינת פניו.

זהו עניינן של שלוש-עשרה מידות הרחמים, שעליהן נאמר: "ויעבור ה' על פניו". פירוש הדבר הוא שהוא עובר מלמעלה מבחינת פניו,

שלוש-עשרה מידות הרחמים התגלו כאשר "ויעבור ה' על פניו". בדרך כלל מפרשים זאת "לפניו"; אדמו"ר הזקן מפרש שהמעבר הוא מעל פניו: המידות נמשכות מדרגה גבוהה יותר מ"פניו" של הקב"ה.

דהיינו מבחי' עתיק שלמעלה מא"א [מאריך אנפין] ומשם נמשכים י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] ועיקר התגלות זו הוא בנעילה דיוהכ"פ [דיום הכפורים]^{92,93} וסיבת המשכה והעברה זו שעובר על פניו⁹⁴ כו' הוא מבחי'

כלומר, מבחינת עתיק, שלמעלה מאריך אנפין; ומשם נמשכות שלוש-עשרה מידות הרחמים. עיקר הגילוי הזה הוא בתפילת נעילה של יום הכיפורים. והסיבה להמשכה ולמעבר הזה, לכך שהוא "עובר על פניו" וכו', היא מבחינת

הדרגה הגבוהה הזאת היא עתיק, שלמעלה מאריך אנפין — מילולית, "הפנים הארוכות". שלוש-עשרה המידות נמשכות משם, ועיקר גילויין הוא בנעילה, תפילת הסיום של יום הכיפורים. לאחר מכן אדמו"ר הזקן מציין מה גורם ל"מעבר" הזה.

כי חפץ חסד הוא⁹⁵ ובר"ה [ובראש השנה] מתחיל בחי' גילוי זה שהוא בחי' תחלת מעשיך פי' תחלת מעשיך היינו כענין אתה החלות כו' ונגמר בנעילה דיוהכ"פ [דיום הכפורים].

"כי חפץ חסד הוא". ובראש השנה מתחיל גילוי של בחינה זו, שהיא בחינת "תחילת מעשיך". פירוש "תחילת מעשיך" הוא על דרך "אתה החלות" וכו', והגילוי נשלם בנעילה של יום הכיפורים.

הסיבה היא "כי חפץ חסד הוא" — רצונו של הקב"ה להיטיב, שאינו תלוי בהתעוררות מלמטה. הגילוי מתחיל בראש השנה, "תחילת מעשיך"; המילה "תחילת" קשורה למילה "החלות", והגילוי נשלם בנעילה.

20 ומעין זה יובן ג"כ בברכת המצות שאמרו מברך עליהן עובר לעשייתן פי' עובר הוא ג"כ ע"ד הנ"ל בפי' ויעבור ה' על פניו⁹⁶ כו' דר"ל [דרוצה לומר] שעובר מלמעלה⁹⁷ מבחי' עשייתן דהמצוה עצמה

כך יובן גם בנוגע לברכה על המצוות, שעליהן אמרו: "מברך עליהן עובר לעשייתן". משמעות המילה "עובר" היא גם על דרך המבואר לעיל בפירוש "ויעבור ה' על פניו" וכו': כלומר, הוא עובר מלמעלה מבחינת עשייתן, שהיא המצווה עצמה;

אותו עיקרון מסביר את ההלכה שמברכים על מצווה "עובר לעשייתן", כלומר לפני עשייתה. "עובר" פירושו גם חולף מעל, כמו בפסוק "ויעבור ה'": הברכה חולפת מעל קיום המצווה.

דהיינו מבחי' אור מקיף שהוא למעלה מהמצווה עצמה שהיא בחי' א"פ [אור פנימי] רמ"ח אברין כו' וכנ"ל ששרש ברכת המצות נמשך ג"כ מבחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] דאתה החלות כו'.

כלומר, מבחינת אור מקיף, שלמעלה מהמצווה עצמה, שהיא בחינת אור פנימי — רמ"ח איברים וכו'. וכמבואר לעיל, שורש הברכה על המצוות נמשך גם מבחינת אתערותא דלעילא של "אתה החלות" וכו'.

הברכה ממשיכה אור מקיף שמעל למצווה עצמה, שהיא בחינת אור פנימי, אחד מ־248 "איברי" המצוות. הדבר מתאים למה שנאמר קודם: שורש הברכה הוא גם בהתעוררות מלמעלה, שאינה באה בעקבות התעוררות מלמטה, של "אתה החלות".

21 וזהו ענין המלך הקדוש שאומרים בעשרת ימי תשובה דוקא דהנה פי' קדוש בוי"ו היינו המשכת י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהן בחי' יודיין ווי"ן⁹⁸ שהשערות הן בחי' ווי"ן והאור שבתוך השערה הוא בחי' יו"ד כמ"ש בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] ר"פ תולדות.⁹⁹

וזהו עניינו של "המלך הקדוש", שאומרים דוקא בעשרת ימי תשובה. פירוש "קדוש" בוי"ו הוא המשכת י"ג תיקוני דיקנא, שהם בחינת יודיין ווי"ן: השערות הן בחינת ווי"ן, והאור שבתוך השערה הוא בחינת יו"ד, ככתוב בלקוטי תורה של האריז"ל, בתחילת פרשת תולדות.

מדוע אומרים "המלך הקדוש" דוקא בעשרת ימי תשובה? "קדוש" בוי"ו הוא המשכת י"ג תיקוני דיקנא, המורכבים מיודיין ווי"ן: כל שערה היא בחינת וי"ו, והאור שבתוכה הוא בחינת יו"ד, כפי שכותב האריז"ל בלקוטי תורה שלו.

אך מה שאומרים המלך הקדוש היינו שנמשך האור ב"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] מבחי' מלכות דא"ס שהוא בחי' עתיק דאצילות שלמעלה מא"א [מאריך אנפין] ומשם מאיר האור הנמשך ב"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] כו' וזהו המלך הקדוש והוא המשכה מבחי' קדושתו שלמעלה מקדושתכם כנ"ל.

אך כשאומרים "המלך הקדוש", הכוונה היא שהאור שב"ג תיקוני דיקנא נמשך מבחינת מלכות דאין סוף, שהיא בחינת עתיק דאצילות, שלמעלה מאריך אנפין; ומשם מאיר האור הנמשך ב"ג תיקוני דיקנא וכו'. וזהו "המלך הקדוש", והיא המשכה מבחינת "קדושתו שלמעלה מקדושתכם", כנוכח לעיל.

כשאומרים "המלך הקדוש", הכוונה היא שהאור שבתיקוני דיקנא נמשך ממלכות דאין סוף, שהיא עתיק דאצילות, שלמעלה מאריך אנפין. זוהי "קדושתו שלמעלה מקדושתכם".

(ובזה מתורץ דהנה המצות שרשן מגלגלתא דא"א וא"כ איך הפגם שנעשה במעשה המצות יתוקן ע"י גילוי י"ג מדה"ר [מידות הרחמים] שהן י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהיא רק המשכה בבחינת שערות לבד והשערות אינו ערוך לעלצמיות המוח כו')

(ובכך מתיישבת הקושיה: שורש המצוות הוא בגלגלתא דאריך אנפין, ואם כן, כיצד יתוקן הפגם שנעשה בקיום המצוות על ידי גילוי י"ג מידות הרחמים, שהן י"ג תיקוני דיקנא, שאינם אלא המשכה בבחינת שערות בלבד? הרי השערות אינן בערך לעצמות המוח וכו')

כך מתיישבת קושיה: שורש המצוות הוא בגלגלתא דאריך אנפין, ואם כן, כיצד י"ג מידות הרחמים, שהן רק בבחינת "שערות" ולא עצמות המוח, יכולות לתקן פגם במצוות?

אלא שהוא מטעם הנ"ל כי האור הנמשך ומתלבש בהן נמשך מבחי' עתיק שלמעלה מא"א [מאריך אנפין] ובמבוא שערות ש"ג ח"ב [חלק ב'] פ"ה שפנימית י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] נמשכים מאוירא ששם מתגלה הדעת דעתיק כו'. ועיין מזה ג"כ בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' ויקרא)

אלא שהדבר הוא מהטעם שנזכר לעיל: האור הנמשך ומתלבש בהן נמשך מבחינת עתיק, שלמעלה מאריך אנפין. ובספר Mevo She'arim, Sha'ar 3, Part 2, chapter 5, נאמר שהפנימיות של י"ג תיקוני דיקנא נמשכת מאוירא, ששם מתגלה הדעת דעתיק וכו'. ועיינו בעניין זה גם ב-Ramaz, Parshas Vayikra.

התשובה היא שהאור שבתוך השערות נמשך מעתיק, שלמעלה מאריך אנפין. בספר Mevo She'arim נאמר שהפנימיות של תיקוני דיקנא נמשכת מאוירא, ה"אויר", ששם מתגלה הדעת דעתיק.

(בדף ט"ו ע"ב) ¹⁰⁰ ובפי אמור (בדף צ"ד) ¹⁰¹ בשם הלק"ת [הלכות תורה (להאריז"ל)] שיש ב' בחי' בדיקנא שערות והפנימית וזה הפנימית הוא מע תיק והוא מאיר בזמן הרצון כו'

(בדף ט"ו ע"ב), ובפרשת אמור (בדף צ"ד), בשם לקוטי תורה של האריז"ל, שיש שתי בחינות בדיקנא: השערות והפנימיות; והפנימיות היא מעתיק, והיא מאירה בזמן הרצון וכו';

הרמ"ז, בשם לקוטי תורה של האריז"ל, מבחין בין שני דברים בדיקנא: השערות והאור הפנימי שבתוכן. האור הפנימי נמשך מעתיק ומאיר "כעת רצון".

ע"ש ועיין עוד מענין י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] בפרדס שער הצחצחות פרק א' עד סוף פ"ד ועכ"פ [ועל כל פנים] בר"ה [בראש השנה] ויוהכ"פ [ויום הכפורים] שאומרים המלך הקדוש היינו שממשיכים ב"יג ת"ד [תיקוני דיקנא] מבחי' קדושת שלמעלה מקדושתכם לכן הוא מכפר על הפגמים דמעשה המצות כו'.

עיינו שם. ועיינו עוד בעניין י"ג מידות הרחמים בספר Pardes, Sha'ar HaTzachtzachos, מפרק א' ועד סוף פרק ד'. מכל מקום, בראש השנה וביום הכיפורים, כשאומרים "המלך הקדוש", הכוונה היא שממשיכים [אור] ב"יג תיקוני דיקנא מבחינת "קדושת שלמעלה מקדושתכם"; ולכן הוא מכפר על הפגמים שנעשו בקיום המצוות וכו'.

אדמו"ר הזקן מפנה גם לספר Pardes בעניין י"ג מידות הרחמים. מכל מקום, אמירת "המלך הקדוש" בראש השנה וביום הכיפורים ממשיכה אור מ"קדושת" אל תיקוני דיקנא, ולכן היא מכפרת על פגמים בקיום המצוות.

22 ועי"ל [ועוד יש לומר] כי התורה ומצות עצמן הם בזו"ג [בזעיר אנפין ונוקבא] דאצילות בסוד השמים כסאי והארץ הדום רגלי ¹⁰² אלא ששרשן ממו"ס [ממוחא סתימאה] וגלגלתא דא"א והי"ג מדות הרחמים הם י"ג מכילין דא"א עצמן והאור הנמשך ומתלבש בהן הוא מעתיק ממש.

ועוד אפשר לומר: התורה והמצוות עצמן הן בז"א ונוקבא דאצילות, בסוד "השמים כסאי והארץ הדום רגלי", אלא ששורשן ממוחא סתימאה וגלגלתא דאריך אנפין; ואילו י"ג מדות הרחמים הן י"ג המכילין של אריך אנפין עצמו, והאור שנמשך ומתלבש בהן הוא מעתיק עצמו.

הסבר נוסף: התורה והמצוות עצמן הן בז"א ונוקבא דאצילות, "השמים" וה"ארץ" שהם כיסאו והדום רגליו של ה', אף ששורשן במוחא סתימאה ובגלגלתא דאריך אנפין. לעומת זאת, י"ג מדות הרחמים הן י"ג המידות של אריך אנפין עצמו, והאור שבהן הוא מעתיק עצמו.

ועמ"ש בביאור דבגדי לבן דכה"ג [דכהן גדול] ביוהכ"פ [ביום הכפורים] כפי אחרי. ובזה יובן דהנה יוהכ"פ [יום הכפורים] נק' ¹⁰³ שבת שבתון שהוא למעלה מבחי' שבת כמ"ש במ"א באריכות בד"ה האזינו השמים ¹⁰⁴ כו' ועיין במה שכתוב בביאור על בגדי הלבן של הכהן הגדול ביום הכיפורים, בפרשת אחרי. ובכך יובן שיום הכיפורים נקרא "שבת שבתון", שהוא למעלה מבחינת שבת, כמו שנתבאר באריכות במקום אחר, במאמר המתחיל "האזינו השמים" וכו'.

כך יובן גם מדוע יום הכיפורים נקרא "שבת שבתון", שבת של מנוחה שלמה, והוא למעלה משבת, כפי שנתבאר במאמר על "האזינו השמים". אדמו"ר הזקן מפנה גם לביאורו על בגדי הלבן של הכהן הגדול ביום הכיפורים.

ואף על פי כן הרי יוהכ"פ [יום הכפורים] נקרא בשם מקרא קדש ושבת הוא קדש עצמו^{105, 106} עיין בזהר פי אמור (דף צ"ד).

ואף על פי כן, יום הכיפורים נקרא "מקרא קודש", ואילו שבת היא קודש עצמה; עיין בזהר, פרשת אמור (דף צ"ד).

ובכל זאת, יום הכיפורים נקרא רק "מקרא קודש" — דבר שנקרא או מוזמן על ידי הקודש — ואילו שבת היא קודש עצמה, כפי שנאמר בזהר על פרשת אמור. לכאורה, משמע מכך ששבת נעלית יותר.

אך כי לפי שבחינת קדושה זו דיוהכ"פ [דיום הכפורים] היא מבחי' קדושתו כו' כנ"ל לכן גם בחי' מקרא קדש דבחינה זו גבוהה הרבה יותר מעצם הקדש דקדושתכם כו'.

אלא [ההסבר הוא]: מאחר שדרגת הקדושה של יום הכיפורים היא מבחינת "קדושתו" וכו', כנזכר לעיל, לכן גם בחינת "מקרא קודש" של דרגה זו גבוהה הרבה יותר מעצם הקודש של "קדושתכם" וכו'.

התשובה היא שקדושת יום הכיפורים נובעת מ"קדושתו" — מדרגת עתיק. לכן גם הקדושה שבו שנקראת "מקרא קודש" גבוהה הרבה יותר מעצם הקודש של "קדושתכם".

וכמו שבי"ג מדות הרחמים עם היותן ביי"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהן רק בחינת שערות וקדוש בוי"ו ואעפ"כ [ואף על פי כן] הם ממלאים הפגמים שנעשו בתומ"צ [בתורה ומצות] שהן מבחי' קדש העליון עצמו כו'.

וכמו ביי"ג מדות הרחמים: אף שהן ביי"ג תיקוני דיקנא, שהם בחינת שערות בלבד, ובבחינת "קדוש" כו', אף על פי כן הן משלימות את הפגמים שנעשו בתורה ובמצוות, שהן מבחינת הקודש העליון עצמו וכו'.

כך הוא גם ביי"ג מדות הרחמים: אף שהן בבחינת "שערות" בלבד, והן "קדוש" כו', הן מתקנות פגמים בתורה ובמצוות, שמקורן בקודש העליון עצמו.

אלא לפי שבהן נמשך ומתלבש מבחי' קדושתו כו' בחי' עתיק לכן אע"פ [אף על פי] שההמשכה נמשך רק דרך בחי' שערות וקדוש בוי"ו הוא גבוה מבחי' קדש עצמו הנמשך ע"י התומ"צ [התורה ומצות] וכמ"ש נושא עון כו'.

אלא מפני שנמשך ומתלבש בהן [אור] מבחינת "קדושתו" וכו', מבחינת עתיק. לכן, אף שההמשכה באה רק דרך בחינת שערות ו"קדוש" כו', היא גבוהה מבחינת הקודש עצמה שנמשכת באמצעות התורה והמצוות, וכמו שכתוב: "נושא עון" וכו'.

הן יכולות לעשות זאת מפני שמתלבש בהן אור מעתיק, מבחינת "קדושתו". לכן המשכה מעתיק, גם כשהיא עוברת דרך בחינת "שערות" בלבד, גבוהה מן הקודש שנמשך באמצעות התורה והמצוות; משום כך נאמר על י"ג המידות "נושא עון".

קטע 7 • 231-24

האבות וקודש הקודשים

23 ויובן עוד ע"ד מאמר בב"ר [בבראשית רבה] פ' ס' יפה שיחתן¹⁰⁷ של עבדי אבות מתורתן של בנים¹⁰⁸ וכמשי"ל [וכמה שכתוב לעיל] דפ"י שיחה הוא משל על ההמשכה שבבחי' שערות ונובלות ואעפ"כ [ואף על פי כן] יפה שיחתן כו'

הדבר יובן גם על פי מאמר חז"ל בבראשית רבה, פרשה ס': "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים". וכפי שנכתב לעיל, "שיחה" היא משל להמשכה שבבחינת שערות ונובלות; ואף על פי כן, "יפה שיחתן" וכו'.

העניין מובן גם מהמדרש: "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים", שנאמר על התורה שמאריכה בסיפור שליחותו של אליעזר. כפי שהוסבר לעיל, "שיחה" מבטאת המשכה בבחינת שערות ונובלות, ואף על פי כן היא נקראת "יפה" יותר.

והיינו לפי שהאבות שרשן מחג"ת [מחסד גבורה תפארת] דעתיק¹⁰⁹ כמ"ש בד"ה אם בחקתי¹¹⁰ בענין בעבר הנהר ישבו אבותיכם¹¹¹ ועיין בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' אמור

וזהו מפני ששורש האבות הוא בחג"ת דעתיק, כמו שכתוב במאמר המתחיל "אם בחוקותי", בעניין "בעבר הנהר ישבו אבותיכם"; ועיינו גם בהרמ"ז על פרשת אמור

הטעם הוא ששורש האבות הוא בחסד, גבורה ותפארת דעתיק, כפי שמוסבר במאמר על "אם בחוקותי", בעניין הפסוק "בעבר הנהר ישבו אבותיכם". גם הרמ"ז על פרשת אמור מובא כאן.

(דצ"ט ע"ב) גבי ואפיק לון מגו נהרא כו' והוא שרש ומקור האור הנמשך ב"ג ת"ד [תיקוני דיקנא].

(צט, ב), על דברי הזוהר "ואפיק לון מגו נהרא" וכו'. וזהו השורש והמקור של האור הנמשך ב"ג תיקוני דיקנא.

הרמ"ז מפרש שם את דברי הזוהר "ואפיק לון מגו נהרא". שורש האבות בעתיק הוא מקור האור הנמשך ב"ג תיקוני דיקנא.

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] עד אברהם לא היה זקנה^{112, 113, 114} כו' בגמרא פ"ז [פרק ז'] דב"מ [דבבא מציעא] [דף פ"ז [פרק ז'] ע"א] ובסנהדרין פרק חלק (דף ק"ז ע"ב) וברכות תולדות¹¹⁵ פס"ה

ולכן אמרו חז"ל: "עד אברהם לא היה זקנה" וכו', בגמרא, בפרק ז' דבבא מציעא (דף פ"ז ע"א), ובסנהדרין, בפרק חלק (דף ק"ז ע"ב), ובבראשית רבה, תולדות, פרשה ס"ה.

לכן אמרו חז"ל: "עד אברהם לא היה זקנה". זקנה קשורה לזקן, ואברהם ששורשו הוא מקור האור שבזקן. אדמו"ר הזקן מציין שלושה מקורות למאמר זה: בבא מציעא, סנהדרין ובראשית רבה.

ולכן תיקון הראשון¹¹⁶ מיידי תידי [תיקוני דיקנא] שם אל¹¹⁷ שהוא חסד¹¹⁸ שהוא בחינת אברהם כמ"ש וחסד לאברהם.^{119, 120} וזהו ענין יפה שיחתן כו' מתורתן של בנים וכנ"ל.

ולכן התיקון הראשון מייג תיקוני דיקנא הוא השם אל, שהוא חסד, בחינתו של אברהם, כמו שכתוב "וחסד לאברהם". וזהו עניין יפה שיחתן וכו' "מתורתן של בנים", כנזכר לעיל.

מאותה סיבה, הראשון מייג תיקוני דיקנא הוא השם אל, שהוא חסד, מידתו של אברהם: "וחסד לאברהם". לכן "שיחתן" של עבדי האבות יפה יותר מתורתם של הבנים.

ועדיין נתבאר במ"א גבי תנופת שתי הלחם ע"ג [על גבי] שתי הכבשים דמה שחכמה ובינה יונקים ממזלות דא"א שהוא מבחי' י"ג תידי [תיקוני דיקנא] הוא גבוה יותר ממה שמלבישים לזרועות דא"א שהם חו"ג [חסד וגבורה] ע"ש.

ועל דרך זה הוסבר במקום אחר, בעניין תנופת שתי הלחם על גבי שני הכבשים, שחכמה ובינה יונקות מהמזלות דא"א, שהם מבחינת י"ג תיקוני דיקנא, ובכך הן גבוהות יותר מאשר כשהן מלבישות את זרועות דא"א, שהן חסד וגבורה; עיינו שם.

עניין מקביל הוסבר במקום אחר, על תנופת שתי הלחם של שבועות על גבי שני הכבשים. כאשר חכמה ובינה יונקות מהמזלות דא"א, בחינת תיקוני דיקנא, הן נעלות יותר מאשר כשהן מלבישות את "זרועות" דא"א, חסד וגבורה.

ועמ"ש בדרוש יו"ט [יום טוב] הראשון של ר"ה [ראש השנה] שחל להיות בשבת גם הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שלשה הטעמים הקב"ה בעוה"ז מעין העולם הבא אלו הן אברהם יצחק ויעקב¹²¹ כדאיתא בגמרא ספ"ק [סוף פרק קמא] דב"ב [דבבא בתרא] (ד"י א').

ועיינו במה שנכתב בדרוש ליום טוב הראשון של ראש השנה שחל בשבת. ועוד אמרו חז"ל: "שלושה הטעמים הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא: אלו הם אברהם, יצחק ויעקב", כמובא בגמרא, בסוף הפרק הראשון של בבא בתרא (דף י"ז ע"א).

אדמו"ר הזקן מפנה גם למאמר על יום טוב הראשון של ראש השנה שחל בשבת. הוא מוסיף את דברי חז"ל שאברהם, יצחק ויעקב זכו לטעום בעולם הזה מעין העולם הבא.

ועמ"ש מזה סד"ה קול דודי.¹²² ועוה"ב [ועולם הבא] נק' ודרך חיים¹²³ שלמעלה מנר מצוה ותורה אור¹²⁴ כדאיתא בגמרא פ"ק [פרק קמא]¹²⁵ דברכו ת (ד"ה סע"א [סוף עמוד א]) וברכות בראשית ס"פ טי.¹²⁶

ועיינו במה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "קול דודי". והעולם הבא נקרא "דרך חיים", שהיא למעלה מ"נר מצוה ותורה אור", כמובא בגמרא, בפרק הראשון של ברכות (דף ה', סוף ע"א), ובבראשית רבה, סוף פרשה ט';

כאן יש הפניה לסוף המאמר על "קול דודי". העולם הבא נקרא "דרך חיים", שבפסוק בא אחרי "נר מצוה ותורה אור" ונעלה מהם, כפי שמבואר בתלמוד ובמדרש.

שמות פ' א'. וענין בחי' ודרך חיים היינו פנימית התורה¹²⁷ שיתגלה לעי'ל [לעתיד לבוא] עמ"ש מזה ע"פ תורה צוה^{128, 129} וע"פ כי על כל כבוד חופה.^{130, 131}

שמות, סעיף א. והבחינה של "דרך חיים" היא פנימיות התורה, שתתגלה לעתיד לבוא; ראו מה שנכתב על [הפסוק] "תורה [משה] ציווה" ועל [הפסוק] "כי על כל כבוד חופה".

"דרך חיים" היא פנימיות התורה, שתתגלה לעתיד לבוא, כפי שנידון במאמרים על "תורה [משה] ציווה" ועל "כי על כל כבוד חופה". האבות, שטעמו את העולם הבא, מושרשים באותה בחינה פנימית.

24 וזהו ג"כ מ"ש ענין השמים החדשים¹³² כו' עומדים לפני. שלמעלה מבחי' השמים כסאי והארץ הדום רגלי שהוא ענין כי נר מצוה ותורה אור¹³³ כו'.

וזהו גם [הפירוש של] הנאמר על "השמים החדשים" וכו', "העומדים לפני": שהם למעלה מבחינת "השמים כסאי והארץ הדום רגלי", שהיא עניין "כי נר מצוה ותורה אור" וכו'.

אותו רעיון עומד גם מאחורי "השמים החדשים", ש"עומדים לפני". הם למעלה מן ה"שמים" וה"ארץ" הקיימים, כיסאו והדום רגליו של ה'; המקבילים ל"נר מצוה ותורה אור".

ולזאת יפה שיחתן כו' מתורתן של בנים וזהו ענין ההמשכה שממשיכים בעשיית [בעשרת ימי תשובה] בירח האיתנים¹³⁴ שבו נולדו איתני עולם^{135, 136} למלאות הפגמים שבתורתן של בנים.

ולכן "יפה שיחתן" וכו' "מתורתן של בנים". וזהו עניין ההמשכה שאנו ממשיכים בעשרת ימי תשובה, ב"ירח האיתנים", שבו נולדו "איתני עולם", כדי להשלים את הפגמים שבתורתן של בנים.

לכן שיחתם של העבדים נעלה מתורתם של הבנים. בעשרת ימי תשובה, בחודש תשרי, "ירח האיתנים", שבו נולדו האבות, "איתני עולם", נמשכת הארה עליונה זו כדי למלא את החסר בתורת הבנים.

ועמ"ש עוד מזה בסוף ביאור ע"פ תורה צוה.¹³⁷ עוי"ל [עוד יש לומר] בענין יוהכ"פ [יום הכפורים] ושבת בלשון אחר כי

ועיין עוד בזה בסוף הביאור על [הפסוק] "תורה [משה] צוה". אפשר לומר עוד, בעניין יום הכיפורים ושבת, בדרך אחרת: כי

אדמו"ר הזקן מפנה לסוף הביאור שלו על "תורה [משה] צוה". לאחר מכן הוא מציע דרך נוספת להסביר מדוע יום הכיפורים נעלה משבת.

הנה יש בחינת קדש ויש בחי' קדש הקדשים¹³⁸ שלמעלה מבחי' קדש וכמ"ש בזהר משפטים (דקכ"א).

הנה יש בחינת קודש, ויש בחינת קודש הקודשים, שלמעלה מבחינת קודש, וכמו שכתוב בזהר, משפטים (דף קכ"א).

יש קודש, ויש קודש הקודשים, הנעלה ממנו. בזהר על פרשת משפטים נאמר שהתורה באה מהמקום הנקרא קודש, ואילו החכמה באה מהמקום הנקרא קודש הקודשים.

ושבת הוא בחי' קדש עצמו אבל ביוהכ"פ [ביום הכפורים] נמשך מבחי' קדש הקדשים וזהו שנק' שבת שבתון ולכן ביוהכ"פ [ביום הכפורים] היה נכנס הכה"ג [הכהן גדול] לבית קדש הקדשים כו'

ושבת היא בחינת קודש עצמה, אבל ביום הכיפורים נמשכת הארה מבחינת קודש הקודשים; וזהו הטעם שהוא נקרא "שבת שבתון". ולכן ביום הכיפורים היה הכהן הגדול נכנס לבית קודש הקודשים וכו'.

שבת היא בחינת קודש עצמה, ואילו ביום הכיפורים נמשכת הארה מקודש הקודשים, ולכן הוא נקרא "שבת שבתון". משום כך נכנס הכהן הגדול ביום הכיפורים לקודש הקודשים.

ולכן גם בחי' מקרא קדש הזה דקדש הקדשים גבוה מעצמיות בחינת הקדש לבד ולכן הוא ממלא ומשלים כל הפגמים שנעשו בקדש כו'. ושני הדרכים קרובים זל"ז [זה לזה] כמובן.

ולכן גם בחינת מקרא קודש זו, שמקודש הקודשים, גבוהה מעצם בחינת הקודש בלבד; ומשום כך היא ממלאת ומשלימה את כל הפגמים שנעשו בקודש וכו'. ושתי הדרכים קרובות זו לזו, כמובן.

לכן מקרא הקודש של יום הכיפורים, שמקורו בקודש הקודשים, נעלה מבחינת קודש עצמה, ובכוחו להשלים כל פגם שנעשה בקודש. ההסבר הזה וההסבר הקודם קרובים זה לזה.

מיהו גם שבת נקרא שבת שבתון אלא שלא נאמר בו שבת שבתון הוא לכם כמ"ש גבי יוהכ"פ [יום הכפורים] ומבואר מזה סד"ה לבאר ענין¹³⁹ יוכ"פ [יום כפור / יום הכפורים]:

אמנם גם שבת נקראת "שבת שבתון", אלא שלא נאמר בה "שבת שבתון הוא לכם", כפי שנאמר על יום הכיפורים. והענין מבואר בסוף המאמר הפותח במילים "לבאר ענין יום הכיפורים".

גם שבת נקראת "שבת שבתון", אך רק על יום הכיפורים נאמר בתורה "שבת שבתון הוא לכם". הדבר מבואר בסוף המאמר "לבאר ענין יום הכיפורים".

קטע 8 • 251-26

תשובה, עשרת העומקים ושני השמות

25 ג והנה נש"י [נשמות ישראל] שרשן ממלכות דאצילות ולפי שנעוץ תחלתן בסופן כו' שהמלי' שרשה מכתר וכמאמר כתר עליון דאיהו כתר¹⁴⁰ מלכות¹⁴¹ (וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] בשם הרע"מ [הרע"א מהימנא] פ' פנחס דרנ"ו ב' ות"ז [ותיקוני זהר] תיקון עשירי כו')

(3) והנה נשמות ישראל שורשן במלכות של עולם האצילות; ומכיוון ש"נעוץ תחילתן בסופן" וכו', שורש המלכות הוא בכתר, כמאמר "כתר עליון הוא כתר מלכות" (וכפי שנכתב לעיל בשם רע"א מהימנא, פרשת פנחס, דף רנ"ו ע"ב, ותיקוני זוהר תיקון עשירי וכו'),

כאן מתחיל סעיף ג: נשמות ישראל מושרשות במלכות דאצילות, ומכיוון ש"נעוץ תחילתן בסופן", שורש המלכות הוא בכתר. לכן נאמר: "כתר עליון הוא כתר מלכות", כמובא בתיקוני זוהר וברע"א מהימנא.

והיינו מבחי' מלכות דא"ס וע"כ ע"י התשובה יכולים הם להמשיך י"ג הרחמים מבחי' מלכות דא"ס שהוא פנימית הכתר כו'.

כלומר, מבחינת מלכות דא"ס סוף. לכן, באמצעות תשובה, הן יכולות להמשיך את שלוש עשרה מידות הרחמים מבחינת מלכות דא"ס סוף, שהיא פנימיות הכתר וכו'.

שורש זה הוא מלכות דא"ס סוף, פנימיות הכתר. לכן נשמות ישראל יכולות, באמצעות תשובה, להמשיך משם את שלוש עשרה מידות הרחמים.

וזהו במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד היינו שעל ידי התשובה ממשיך מבחי' עתיק פנימית הכתר מה שאין העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דמעשה המצות מגיע שם.

וזהו "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד": באמצעות התשובה ממשיכים מבחינת עתיק, פנימיות הכתר, למקום שאליו העלאת מ"ן שבקיום המצוות אינה מגיעה.

לכן נאמר "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד": התשובה מגיעה לעתיק, פנימיות הכתר. העלאת מ"ן הנעשית בקיום המצוות אינה מגיעה לגובה זה.

וזהו ענין המלך הקדוש. ואומרים זה בכל עשיית [עשרת ימי תשובה] כי יש עשרה עומקים ל"י [ל"י ספירות] שממשיכים בכל יום עומק אחד

וזהו ענין "המלך הקדוש". אומרים זאת בכל עשרת ימי תשובה, משום שיש עשרה עומקים לעשר הספירות, ובכל יום ממשיכים עומק אחד.

זהו ענין "המלך הקדוש". אומרים זאת בכל עשרת ימי תשובה, משום שלכל אחת מעשר הספירות יש "עומק", ובכל יום ממשיכים עומק אחד.

(והם בחי' הכתרים דע"ס [דעשר ספירות] שהם בחי' אצילות שבאצילות ע"י [ע"י] בהרמ"ז [בהרב משה זכות] פ' קרח) (דקע"ו) וזהו מילוי כל הפגמים שנעשו בע"ס [בעשר ספירות] שע"י המשכת העומקים מתמלאים הפגמים כו'

(והם בחינת הכתרים של עשר הספירות, שהם בחינת אצילות שבאצילות; ראו ברמ"ז, פרשת קורח) (דף קע"ו). וזהו מילוי כל הפגמים שנעשו בעשר הספירות: על ידי המשכת העומקים מתמלאים הפגמים וכו'.

העומקים האלה הם הכתרים של עשר הספירות, בחינת אצילות שבאצילות, כפי שמסביר הרמ"ז. המשכתם ממלאת את כל הפגמים שנעשו בספירות.

ומקור המשכה זו הוא ממעמקים קראתיך¹⁴² פי ממעמקים ב' עומקים והיינו בחי' עתיק ואריך כו' והיינו ענין המלך הקדוש

ומקור המשכה זו הוא "ממעמקים קראתיך". פירוש "ממעמקים" הוא שני עומקים, והם בחינת עתיק ואריך וכו'. וזהו ענין "המלך הקדוש".

מקור המשכתם הוא "ממעמקים קראתיך": לשון הרבים "ממעמקים" מורה על שני עומקים, עתיק ואריך. זהו ענין "המלך הקדוש".

ולכן אומרים זה בכל עשיית [עשרת ימי תשובה] להמשיך לכל העשרה עומקים ממעמקים הנ"ל. וזהו ענין אד' הוי' יצמיח צדקה ותהלה שם אד' ברי"ה [בראש השנה] כו'

לכן אומרים זאת בכל עשרת ימי תשובה, כדי להמשיך לכל עשרת העומקים מן "ממעמקים" הנ"ל. וזהו ענין "אד' הוי' יצמיח צדקה ותהלה": שם אד' בראש השנה וכו'.

לכן אומרים "המלך הקדוש" בכל עשרת ימי תשובה, וממשיכים משני העומקים הללו לכל עשרת העומקים. בכך מתבאר גם "אד' הוי' יצמיח צדקה ותהלה": שם אד' שייך לראש השנה.

(וענין ששם אד' יצמיח גילוי י"ג מדות הרחמים דעתיק יובן ממ"ש בביאור ע"פ ועתה יגדל נא כח¹⁴³ אד' כו' בענין אם עונות תשמר¹⁴⁴ י"ה אד' מי יעמוד ע"ש וכדלקמן)

(והענין ששם אד' יצמיח את גילוי שלוש עשרה מידות הרחמים דעתיק יובן ממה שנכתב בביאור על "ועתה יגדל נא כח אד' וכו', בענין "אם עונות תשמר י"ה, אד' מי יעמוד"; ראו שם, וכפי שיתבאר להלן).

האופן שבו שם אד' יצמיח את גילוי שלוש עשרה מידות הרחמים דעתיק מוסבר בביאור על "ועתה יגדל נא כח אד'", בענין הפסוק "אם עונות תשמר י"ה, אד' מי יעמוד". הענין חוזר בהמשך.

ושם הוי' בניקוד אלקים ביהכ"פ [ביום הכיפורים] והיינו כי תהלה שהוא גילוי אור א"ס ב"ה ע"ד בהילו נרו¹⁴⁵ זהו שם הוי'

ושם הוי' מנוקד בניקוד אלקים ביום הכיפורים. כלומר, "תהילה" היא גילוי אור אין סוף ברוך הוא, כפי שנאמר: "בהילו נרו"; זהו שם הוי'.

הוי' מנוקד בניקוד אלקים שייך ליום הכיפורים. "תהילה" היא גילוי אור אין סוף, כפי שנאמר "בהילו נרו", וזהו שם הוי'.

והנה ע"י גילוי זה דוחה החשך כמ"ש רוממות אל בגרונם¹⁴⁶ כו' ולכן ע"ז בא ניקוד אלקים.

ובאמצעות גילוי זה נדחה החושך, כפי שנאמר: "רוממות אל בגרונם" וגו'; ולכן בא כאן ניקוד אלקים.

גילוי זה דוחה את החושך, כפי שנאמר "רוממות אל בגרונם", ובהמשך: "וחרב פיפיות בידם". ניקוד אלקים, שם של כוח וריסון, מבטא כוח זה.

וזהו ענין ותהלה נגד כל¹⁴⁷ הגוים ועיקר הענין כי הנה הכתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים ויש בו מבחי' תחתונה שבמאציל והוא בחי' מלי דא"ס

וזהו פירוש "ותהלה נגד כל הגוים". ועיקר העניין הוא כך: כתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים, ויש בו מבחינה תחתונה שבמאציל, והיא בחינת מלכות של אין סוף;

זהו "ותהלה נגד כל הגוים". העיקרון העומד ביסוד העניין הוא שכתר מתווך בין המאציל לנאצלים, והוא כולל את הבחינה התחתונה ביותר שבמאציל — מלכות של אין סוף.

וזהו מה שהוא בחי' מקבל מהמאציל א"ס ב"ה ונקי בחי' זו עתיק ויש בו משרש הנאצלים וזהו מה שהוא ראש ומקור לנאצלים ונקי א"א.¹⁴⁸

וזהו הבחינה שבה הוא בבחינת מקבל מהמאציל, אין סוף ברוך הוא, ובחינה זו נקראת עתיק; ויש בו משרש הנאצלים, וזהו הבחינה שבה הוא הראש והמקור לנאצלים, והיא נקראת אריך אנפין.

כשהבחינה שבכתר מקבלת מהמאציל, אין סוף, היא נקראת עתיק. כשהיא הראש והמקור לנאצלים, היא נקראת אריך אנפין.

26 והנה מצד מה שהוא בחי' מקבל נקי אלקים כי אלקים זהו בחי' מלי¹⁴⁹ סופא דכל דרגין כוי וכך הוא במלי דא"ס.

וביחס לכך שהיא בחינת מקבל, היא נקראת אלקים, שכן אלקים הוא בחינת מלכות, "סוף כל הדרגות" וכו'; וכך הוא גם במלכות דאין סוף.

מקבל מאין סוף, בחינה זו של כתר (עתיק) נקראת אלקים, משום שאלקים הוא מלכות, "סוף כל הדרגות". כך גם במלכות דאין סוף, שהיא הדרגה האחרונה של המאציל.

ומצד מה שהוא משפיע וראש לנאצלים נקי הוי'. ועיין כה"ג [כהאי גוונא] בזהר בלק (דקפ"ז) סע"א [סוף עמוד א] 150 במלי דאצילות שבאצילות נקי מלאך¹⁵¹ לגבי או"א [אבא ואימא] ובירידתה בבי"ע נקרא הוי' כוי

וביחס לכך שהיא משפיעה וראש לנאצלים, היא נקראת הוי'. ועינינו בעניין דומה בזהר, בלק (דף קפ"ז, סוף ע"א): מלכות דאצילות שבתוך אצילות נקראת מלאך ביחס לאבא ואמא, וכשהיא יורדת לבריאה, יצירה ועשיה היא נקראת הוי' וכו'.

כמשפיעה וראש לנאצלים היא נקראת הוי'. בזהר על פרשת בלק מתואר עניין דומה: מלכות שבתוך אצילות נקראת "מלאך", כלומר שליח, ביחס לאבא ואמא; וכשהיא יורדת לעולמות התחתונים היא נקראת הוי'.

וכנודע בפ"י ואמונה כל זאת¹⁵² וקיים עלינו שבבחינת אצילות נקרא המלכות זאת לשון נוקי [נוקבא] ובירידתה בבי"ע נקי דכר

וכידוע בפירוש "ואמונה כל זאת וקיים עלינו": שבבחינת אצילות המלכות נקראת "זאת", לשון נקבה (נוקבא), וכשהיא יורדת לבריאה, יצירה ועשיה היא נקראת כלשון זכר;

כך גם בתפילה "ואמונה כל זאת וקיים עלינו". באצילות המלכות נקראת "זאת", מילה כלשון נקבה, משום ששם היא מקבלת; בירידתה לעולמות התחתונים היא נקראת כלשון זכר, משום ששם היא משפיעה.

וזהו וקיים ל' [לשון] זכר והיינו עלינו ראש לשועלים כו' וכמו שכתוב מזה לעיל בפ' עקב גבי בהמ"ז [ברכת המזון].

וזהו "וקיים", לשון זכר; והיינו "עלינו" — "ראש לשועלים" כו'. וכמו שכתוב על כך לעיל בפרשת עקב, בעניין ברכת המזון.

לכן ממשיכה התפילה במילה "וקיים", כלשון זכר: "עלינו" היא "ראש לשועלים", מנהיגה של מה שתחתיה. אדמו"ר הזקן מפנה לדיונו בפרשת עקב בעניין ברכת המזון.

וכך יובן גם כן בבחי' מל' דא"ס שנעשה כתר לאצילות כו' וזהו ענין הוי' בניקוד אלקים בחינת הוי' היינו שרש הנאצלים והיותו בניקוד אלקים היינו בחינה תחתונה שבמאציל.

וכך יובן גם בנוגע לבחינת מלכות דאין סוף, שנעשית כתר לאצילות כו'. וזהו ענין הוי' בניקוד אלקים: בחינת הוי' היא שורש הנאצלים, והיותה בניקוד אלקים פירושו הבחינה התחתונה שבמאציל.

כך גם מלכות דאין סוף, כשהיא נעשית כתר לאצילות. הוי', שורש הנאצלים, בניקוד אלקים, הבחינה התחתונה שבמאציל, מבטא את שני הצדדים שבכתר.

ועד"ז ממש פי' בע"ח [בעץ חיים] (שמ"א ספ"ג [סוף פרק ג'])¹⁵³ בענין אני ואין¹⁵⁴ שבחינת אני נקרא מלכות¹⁵⁵ דא"ק [דאדם קדמון] ובחינת אין נקי' כשנעשה כתר לאצילות וכ"ה עוד בע"ח [בעץ חיים] ש"ב [של כינונים] פי' ב [פרק ב'].¹⁵⁶

ובאותו אופן ממש מפרש עץ חיים (שער מ"א, סוף פרק ג') את ענין "אני" ו"אין": בחינת "אני" נקראת מלכות דאדם קדמון, והיא נקראת בחינת "אין" כשהיא נעשית כתר לאצילות; וכך גם בעץ חיים, שער ב', פרק ב'.

עץ חיים מלמד כך גם בענין "אני" ו"אין": מלכות המאציל נקראת "אני", וכשהיא נעשית כתר לאצילות היא נקראת "אין" — אותן אותיות בסדר הפוך.

וזהו שנק' יוהכ"פ [יום הכפורים] קדוש^{157, 158} הוי שהוא למעלה מבחי שם הוי כנ"ל וזהו ענין ז"פ [ז' פעמים] הוי הוא האלקים שאומרים בנעילה כו'

וזהו הטעם שיום הכיפורים נקרא "קדוש הוי", שהוא למעלה מבחינת שם הוי, כנ"ל. וזהו ענין אמירת "הוי הוא האלקים" שבע פעמים בנעילה וכו'.

לכן יום הכיפורים נקרא "קדוש הוי" — בחינה שלמעלה משם הוי עצמו. ההכרזה שבע פעמים "הוי הוא האלקים" בסיום תפילת נעילה, המחברת בין שני השמות, מבטאת את אותו רעיון.

ועדיין יש לפרש מ"ש בסבא דמשפטים (דק"ה) דבחי שמו הגדול היינו שם אלקים¹⁵⁹ כו' ושמו הגדול הוא בחי א"ס ממש כמ"ש במ"א וזהו אם עונות תשמר¹⁶⁰ י"ה אדני מי יעמוד.

ועל דרך זו יש לפרש את הנאמר בסבא דמשפטים (דף ק"ה), שבחינת "שמו הגדול" היא שם אלקים וכו'; ו"שמו הגדול" הוא בחינת אין סוף ממש, כמו שכתוב במקום אחר. וזהו "אם עונות תשמור י-ה, אדני, מי יעמוד".

בדומה לכך, בסבא דמשפטים שבזהר נאמר ש"שמו הגדול" הוא שם אלקים, ואילו "שמו הגדול" הוא אין סוף עצמו. זהו גם פירוש הפסוק: "אם עונות תשמור י-ה, אדני, מי יעמוד?" — אם תחשוב עונות, אדני, מי יוכל לעמוד?

והוא מש"כ [מה שכתוב] אד' הוי יצמיח כו' כי הוי בניקוד אלקים היינו מי שהוא בחי בינה¹⁶¹

וזהו שכתוב: "אד' הוי יצמיח" וכו', שכן הוי בניקוד אלקים הוא "מי", כלומר בחינת בינה;

"ב"אד' הוי יצמיח", הוי בניקוד אלקים הוא "מי" — כינוי לבינה. זהו אותו "מי" שבפסוק שהובא קודם.

והיינו שמבי שמות אלו נמשך ההתגלות שבר"ה [שבראש השנה] ויוהכ"פ [יום הכפורים] למלאות כל הפגמים כנ"ל ועיין מזה בזהר בלק (דקפ"ה ע"ב) ועיין במק"מ [במקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם שהאריך בזה.

כלומר, משני שמות אלו נמשכת ההתגלות של ראש השנה ויום הכיפורים, כדי להשלים את כל הפגמים, כנוצר לעיל. ראו על כך גם בזהר, בלק (דף קפ"ה ע"ב), וכן במקדש מלך וברמ"ז שם, שמאריכים בעניין זה.

משני שמות אלו נמשכת ההתגלות של ראש השנה ויום הכיפורים, המשלים כל פגם. העניין נדון בהרחבה בזהר על בלק, עם פירושי מקדש מלך ורמ"ז.

וזהו מי ימלל גבורות¹⁶² וכו' וכדפי בזהר יתרו (פ"ג [פרק ג']¹⁶⁴ א') שהוא מלשון וקטפת מלילות¹⁶⁵ והיינו שמרכך וממתיק הגבורות ועי"ז ישמיע כל תהלתו יצמיח תהלה כו'

וזהו "מי ימלל גבורות" וכו', כפי שמבאר הוזהר, יתרו (פ"ג ע"א): "ימלל" הוא מלשון "וקטפת מלילות", כלומר, הוא מרכך וממתיק את הגבורות; ועל ידי כך יישמיע כל תהלתו — "יצמיח תהלה" וכו'.

זו משמעות "מי ימלל גבורות": הוזהר על יתרו מפרש "ימלל" מלשון "וקטפת מלילות" — פעולה של שפשוף וריכוך, המביאה להמתקת הגבורות. לאחר שהן מומתקות אפשר להשמיע את כל "תהלתו", ו"תהלה" תצמח.

ועמ"ש סדי"ה היום הזה מצוך¹⁶⁶ גבי לתהלה¹⁶⁷ דתהלה פי"א אור ועיין ברכות ר"פ תצוה מאירים למי שמאיר כו'

וראו מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "היום הזה מצוך", בעניין "לתהלה": "תהלה" פירושה אור. וראו גם במדרש רבה, בתחילת פרשת תצוה: "מאירים למי שמאיר" וכו'.

במקום אחר מבאר אדמו"ר הזקן ש"תהלה" פירושה אור. הוא מפנה גם למדרש שבתחילת פרשת תצוה: "מאירים למי שמאיר".

ויובן עם מ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג] נשא (ק"ל ע"א) בענין באור^{168, 169} הוי' דהיינו אור א"ס ב"ה המאיר בשם הוי' כמ"ש במ"א בענין ושמרו דרך¹⁷⁰ הוי'.

והענין יובן על פי מה שכתוב בזהר חלק ג', נשא (ק"ל ע"א), בענין "באור הוי'": זהו אור אין סוף ברוך הוא, המאיר בשם הוי', כפי שנתבאר במקום אחר בענין "ושמרו דרך הוי'".

הזהר על נשא מדבר על "באור הוי'" — אור אין סוף, המאיר בשם הוי'. זהו האור ש"תהלת" יום הכיפורים מגלה.

וזהו מ"ש לעברך בברית¹⁷¹ כו' למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלקים.^{172, 173, 174}

וזהו שכתוב: "לעברך בברית" וכו', "למען הקים אותך היום לו לעם, והוא יהיה לך לאלקים".

זו משמעות הפסוק בפרשת נצבים: "לעברך בברית", כדי "להקים אותך היום לו לעם, והוא יהיה לך לאלקים". הפסקה הבאה מסבירה מדוע נאמר "אלקים".

קטע 9 • 271-30

להיות לכם לאלקים

27 וכמ"ש בד"ה אתם נצבים¹⁷⁵ להיות ישראל עלו עד בחי' מחשבה העליונה והוא ית' כביכול השפיל א"ע

[את עצמו] להיות לך לאלקים ור"ל [ורוצה לומר] שישאל לי ראש

וכפי שכתוב כמאמר "אתם נצבים", ישראל עלו עד לבחינת המחשבה העליונה, והוא יתברך, כביכול, השפיל את עצמו "להיות לך לאלקים"; כלומר, ישראל הם "לי ראש",

המאמר "אתם נצבים" מסביר שישאל עלו עד לבחינת המחשבה העליונה, וה', כביכול, השפיל את עצמו "להיות לך לאלקים". ישראל הם "לי ראש": אותיות "ישראל" יוצרות את המילים "לי ראש".

והיינו שמתעלים עד בחי' א"א¹⁷⁶ שנקרא גלגלתא שזהו בחי' ראש והוא מ"ש שאו את ראש כל עדת בני ישראל כו'

כלומר, הם מתעלים עד לבחינת אריך אנפין, שנקרא גלגלתא — הגולגולת, שהיא בחינת ראש. ועל כך נאמר: "שאו את ראש כל עדת בני ישראל" וגו',

הם עולים עד לאריך אנפין, שנקרא גלגלתא, ה"גולגולת", והיא בחינת ראש. זו מצוות המפקד: "שאו את ראש כל עדת בני ישראל".

לגלגלתם והוא בחי' שרש הנאצלים שעד שם עלו נשיי [נשמות ישראל] והוא ית' המאציל העליון השפיל את עצמו היינו התגלות מלכות דא"ס להיות עתיק לאצילות.¹⁷⁸

"לגלגלתם"; וזהו בחינת שורש הנאצלים, שעד אליו עלו נשמות ישראל. והוא יתברך, המאציל העליון, השפיל את עצמו — כלומר, מלכות אין סוף התגלתה ונעשתה עתיק לאצילות.

הפסוק מסתיים במילים "לגלגלתם". אריך אנפין הוא שורש הנאצלים, ונשמות ישראל עולות עד אליו; בתגובה, המאציל העליון השפיל את עצמו, ומלכות אין סוף התגלתה כעתיק לאצילות.

28 וזהו ענין המלך הקדוש. וזהו להיות לך לאלקים. ונק' אלקים שהרי הוא בחי' תחתונה שבמאציל כו' וזהו ענינו של "המלך הקדוש", וזהו "להיות לך לאלקים". הוא נקרא אלקים, שהרי הוא הבחינה התחתונה שבמאציל וכו'.

ההנמכה הזאת של מלכות אין סוף היא "המלך הקדוש", והיא "להיות לך לאלקים". היא נקראת אלקים מפני שהיא הבחינה התחתונה שבמאציל.

אבל מ"מ זהו תכלית הפנימית שאפשר להתגלות באצילות כו' ויותר יומתק ענין זה בפסוק שבפ' בחקתי והתהלכתי בתוכם¹⁷⁹ והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם.

אך אף על פי כן, זוהי הפנימיות העליונה ביותר שיכולה להתגלות באצילות וכו'. ענין זה יובן ביתר מתיקות מן הפסוק שבפרשת בחוקותי: "והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם".

אף על פי כן, זוהי הבחינה הפנימית ביותר שיכולה להתגלות באצילות. הפסוק בפרשת בחוקותי מחדד את הענין: "והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם".

פי' בתוכם ממש מאחר שיתעלו עד בחי' א"א אשר בו מתלבש ומתגלה בחי' עתיק.

פירושו: ממש "בתוכם", מאחר שהם יתעלו עד לבחינת אריך אנפין, שבה מתלבשת ומתגלה בחינת עתיק.

"בתוכם" פירושו ממש בתוכם. כאשר ישראל יתעלו עד אריך אנפין, עתיק יתלבש ויתגלה בתוכו, וממילא גם בתוכם.

29 וז"ש [וזהו שכתוב] לי לעם וכ"מ [וכל מקום] שנאמר לי אינו זו לעולם¹⁸⁰ כו' כמ"ש במ"א¹⁸¹ משום כי פי' לי היינו בחי' עתיק כו' וכ"כ [וכן כתב] ר"פ וארא ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים¹⁸² כו'

וזהו שנאמר "עם לי". ובכל מקום שנאמר בו "לי", אינו זו לעולם וכו', כפי שנכתב במקום אחר, משום שפירוש "לי" הוא בחינת עתיק וכו'. וכך נאמר גם בתחילת פרשת וארא: "ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים" וכו'.

כך גם "עם לי": המדרש אומר שכל דבר שנאמר עליו "לי" אינו זו לעולם, ו"לי" מכוון לעתיק. אותו צירוף מופיע גם בפרשת וארא: "ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים".

וידעתם כי אני הוי' פי מה שעכשיו בחיי לא נודעת¹⁸³ היינו רדל"א [רישא דלא אתידע] יומשך בבחי' וידעתם כו'. וז"ש [וזהו שכתוב] במ"ת [במתן תורה] וידבר אלקים¹⁸⁴ כו' אנכי הוי' אלקיך כו'.

"וידעתם כי אני הוי'" — כלומר, מה שכעת הוא בחינת "לא נודעת", היינו רדל"א (רישא דלא אתידע, הראש הבלתי נודע), ימשך בבחינת "וידעתם" וכו'. וזהו שנאמר כמתן תורה: "וידבר אלקים" וכו', "אנכי הוי' אלקיך" וכו'.

הפסוק מסתיים במילים "וידעתם כי אני הוי'": מה שכעת אינו נודע, רדל"א — "הראש הבלתי נודע" — ימשך אל תחום הידיעה. גם בסיני אלקים מקדים את "אנכי הוי' אלקיך".

וז"ש [וזהו שכתוב] ג"כ בברכת יצחק ויתן לך האלקים¹⁸⁵ מטל השמים¹⁸⁶ כו' עיין בזהר יתרו (דפ"ג) ועמ"ש ע"פ שוש אשיש בהוי"ה ותגל נפשי באלקי.¹⁸⁷

וזהו גם שנאמר בברכת יצחק: "ויתן לך האלקים מטל השמים" וכו'; עיינו בזהר יתרו (דף פ"ג). וכן עיינו במה שנכתב על הפסוק "שוש אשיש בהוי", תגל נפשי באלקי".

כך גם בברכת יצחק: "ויתן לך האלקים מטל השמים", שעליה מדובר בזהר בפרשת יתרו. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "שוש אשיש בהוי", תגל נפשי באלקי".

דשם נת' [נתבאר] ג"כ כי הגילה היא השמחה בפנימית שגבוהה יותר מהשמחה שבחיצונית וכמ"ש ישמח ישראל בעושיו¹⁸⁸ בני ציון יגילו במלכם. ובני ציון הם היקרים¹⁸⁹ ונאמר עליהם יגילו כו' דייקא.¹⁹⁰

שם מוסבר גם שגילה היא השמחה שבפנימיות, הגבוהה מן השמחה שבחיצונית, כפי שנאמר: "ישמח ישראל בעושיו, בני ציון יגילו במלכם". בני ציון הם היקרים, ועליהם נאמר דווקא "יגילו" וכו'.

במאמר ההוא מוסבר שגילה היא שמחה פנימית, הגבוהה מן השמחה החיצונית: "ישמח ישראל בעושיו, בני ציון יגילו במלכם". בני ציון, "היקרים", הם דווקא אלה שעליהם נאמר "יגילו".

30 ועמ"ש מזה ע"פ ציון במשפט תפדה¹⁹¹ ועד"ז נאמר ה' מלך תגל הארץ¹⁹² ישמחו איים רבים.

ועיינו במה שנכתב על [הפסוק] "ציון במשפט תפדה". ועל דרך זו נאמר: "הוי' מלך, תגל הארץ, ישמחו איים רבים".

אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על הפסוק "ציון במשפט תפדה". בדומה לכך נאמר: "הוי' מלך, תגל הארץ, ישמחו איים רבים".

הרי בארץ שהיא חשובה יותר מאיים נאמר תגל כו' וכתוב תגל נפשי באלקי¹⁹³ דייקא ולפי הנ"ל אתי שפיר כי הגילה נמשך מגילוי פנימית הכתר בחי עתיק וזהו ענין באלקי כנ"ל.

הרי שעל הארץ, החשובה מן האיים, נאמר "תגל" וכו'. ועוד כתוב: "תגל נפשי באלקי" — דווקא. ועל פי מה שנאמר לעיל הדברים מובנים היטב: הגילה נמשכת מגילוי פנימיות הכתר, בחינת עתיק; וזהו ענין "באלקי", כפי שנתבאר לעיל.

הארץ, החשובה יותר, זוכה לגילה, ואילו הנשמה "תגל באלקי" — דווקא. הדבר מתאים להסבר: הגילה באה מגילוי פנימיות הכתר, עתיק, שכפי שהתבאר נקרא אלקים.

אך שם נת' [נתבאר] בע"א [באופן אחר] כי מה שנק' אלקי זהו ע"ש [על שם] שהשפעה מעתיק שהוא גילוי פנימית הכתר א"א להיות כ"א על ידי גבורות וצמצומים כו' וכענין י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] כו'

אך שם נתבאר באופן אחר: הוא נקרא "אלקי" מפני שהשפעה מעתיק, שהוא גילוי פנימיות הכתר, יכולה לבוא רק באמצעות גבורות וצמצומים וכו', בדומה לענין שלושה-עשר תיקוני דיקנא וכו'.

באותו מאמר הובא הסבר אחר לשם "אלקי". ההשפעה מעתיק, פנימיות הכתר, יכולה לבוא רק באמצעות גבורות וצמצומים, בדומה לתיקוני דיקנא.

נמצא לפ"ז [לפי זה] מצד ההשפעה שמבחי עתיק הוא שנק' בשם אלקים כו' (ועד"ז יתפרש הטעם שאומרים על שם אלקים אלקינו משא"כ בכל השמות).

נמצא אפוא שלגבי ההשפעה מבחינת עתיק הוא נקרא בשם אלקים וכו'. (ועל פי דרך זו יתבאר גם הטעם שאומרים על שם אלקים "אלקינו" — מה שאין כן בשאר השמות.)

כך או כך, ההשפעה מעתיק היא שנקראת אלקים. אותו רעיון מסביר מדוע אומרים "אלקינו" דווקא עם השם אלקים, ולא עם השמות האחרים.

והתירוץ כי פי' אלקינו היינו שלנו שיומשך בבחינת גילוי ממש לנו וזהו דייקא על ידי שם אלקים שהוא בחינת גבורות כו'. אמר לפני הסתלקותו¹⁹⁴ שכך חלם לו בחלום אז ואמר שהתירוץ פשוט והקושיא טוב כו':

והתשובה היא שפירוש "אלקינו" הוא "שלנו": שהשפעה תימשך אלינו בגילוי ממש. דבר זה נעשה דווקא באמצעות השם אלקים, שהוא בחינת גבורות וכו'. לפני הסתלקותו אמר שכך עלה לו בחלום באותה שעה, ואמר שהתשובה פשוטה והשאלה טובה וכו'.

"אלקינו" פירושו "שלנו" — שהדבר יתגלה לנו; והדבר אפשרי דווקא באמצעות אלקים, השם המבטא גבורות וצמצום. לפי אור התורה, המצוטט בהערת קה"ת, התשובה באה בחלום שחלם "רבנו" בכפר פיענא לפני הסתלקותו; הוא שיבך את השאלה ואמר שהתשובה פשוטה.

בעבודה

החטא פוגע ביסודות ה"בניין" של האדם, ולכן אין די בתיקון נקודתי: אדמו"ר הזקן קורא לתשובה "ממעמקי הלב", הבונה את הבית מחדש, ומוסיפה לו מעקה — אמצעי זהירות מפני נפילה נוספת. בעשרת ימי תשובה, כשאומרים "המלך הקדוש", אפשר להמשיך באמצעות התשובה קדושה נעלית יותר מן הקדושה שהאדם מגיע אליה במצוותיו, ולהגיע למקום שבו אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד.

שאלות לשיחה

1. מדוע תיקון פגם בבניין מחייב לבנותו מחדש מן היסוד, וכיצד ראש השנה עושה זאת בעולמות?
2. כיצד יכולה "שערה" להיות גם צינור לכוחות החיצוניים וגם קדושה עליונה, ומה מסבירה ההשוואה לשיחתו של תלמיד חכם?
3. אם המצוות מעלות את הנשמה לכתר, באיזה מובן קדושתו של ה' עדיין "למעלה מקדושתכם"?
4. כיצד יכולות שלוש עשרה מידות הרחמים, שהן רק "שערות", לתקן פגמים במצוות ששורשן בגולגולתא דאריך אנפין?
5. מדוע יום הכיפורים, הנקרא רק מקרא קודש, נעלה משבת, שהיא קודש עצמו?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור ע"פ כי כארץ

ההערה מזהה את הביאור הזה כהנחה של אדמו"ר האמצעי, שנדפסה בספר המאמרים תקס"ו. בהערות מאוחרות יותר למאמר זה מובא נוסח זה במקומות שבהם הוא מוסיף על הנוסח הנדפס כאן.

הערות קה"ת

הנחת כ"ק אדה"א בסה"מ תקס"ו ע' שנג. בהוספות ושינויים אוה"ת דברים כרך ו ע' ביתחו.

2 כי כארץ

"כמו שהארץ מצמיחה את יכולה, וכמו שגן מצמיח את הזרוע בו, כך יצמיח ה' הוי' צדקה ותהילה לנגד כל הגוים." הביאור כולו מסביר פסוק זה ואת יישומו בימים הנוראים.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:י"א

כי כָּאָרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָה וּכְגַנָּה יִרְוַעֶיהָ תִּצְמִיחַ כֵּן אֶדְלִיגִי ה' יִצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהִלָּה נֶגֶד כָּל־הַגּוֹיִם:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth .before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

3 וכמארו"ל ע"פ דרשו ה' בהמצאו

התלמוד מפרש את "דרשו את הוי' בהמצאו": "אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שימים אלה הם זמן של תיקון מיוחד.

Rosh Hashanah 18a:11-12 ראש השנה י"ח א':י"א-י"ב

והכתוב: "דְּרִשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ!" הֲתָם בְּיַחֲדִי, הֲכָא בְּצַבּוּר. בְּיַחֲדִי, אֵימַת? אָמַר רַבִּה בְּרַ אַבּוּה: אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שְׁבִין רֵאשִׁי הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים. "וְהָיָה כְּעֶשְׂרֵת הַיָּמִים וַיֵּגֶף ה' אֶת נֶכְלִי" — עֲשָׂרָה יָמִים מֵאֵי עֲבִידְתִּי? אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כְּנֶגֶד עֲשָׂר לְגִימוֹת שְׁנָתוֹ נֶכְלִי לְעִבְדִּי דָּוִד. אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבִּה בְּרַ אַבּוּה: אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שְׁבִין רֵאשִׁי הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

ר"ה יח, א.

4 "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם". התורה אומרת במפורש שיום הכיפורים מביא כפרה.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהַרְוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 "תקעו בחודש שופר, בכסה, ליום חגנו". כאן הכוונה לפתיחה של מאמר

לראש השנה שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד'

תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגְנוּ:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our .feast-day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 בדי"ה תקעו בחודש שופר

מאמר זה מסביר שחודש תשרי נקרא "החודש" סתם, משום שהוא מביא חידוש כללי לכל העולמות — מאין ליש. ראש השנה הוא "ראש" השנה והמוח שלה, שממנו נמשכת חיות לכל חודש, כשם שהמוח מחיה כל איבר; זהו הרקע לבניין המלכות בראש השנה.

הערות קה"ת

לקמן נד, א.

7 ברי"ה הוא בנין הנוקי' שהיא מלי' דאצילות

ההערה מפנה את הקורא לשם ולמקורות המצוינים שם, לעניין בניין המלכות בראש השנה.

הערות קה"ת

בענין בנין המלי' ברי"ה ראה ביאורו"ז להצ"צ כרך א ע' שצו ובמ"מ לשם.

8 ויבן ה"א את הצלע

"ויבן הוי' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאישה". אדמו"ר הזקן קורא זאת כבניית הנוקבא, מלכות דאצילות, בראש השנה.

Genesis 2:22 בראשית ב':כ"ב

וַיִּבֶן ה' אֱלֹקִים אֶת־הַצֶּלַע אֲשֶׁר־לָקַח מִזֶּה־הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְאֶהָ אֶל־הָאָדָם: And the rib, which the L-RD G-d had taken from the man, made He a woman, and brought her unto the man

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

בראשית ב, כב.

9 "דרשו את הוי' בהימצאו, קראוהו בהיותו קרוב". הז"ל מיישמים את הפסוק על עשרת ימי תשובה.

Isaiah 55:6 ישעיהו נ"ה:ו

דְּרִשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרָאֻהוּ בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב:

Seek ye the L-RD while He may be found, Call ye upon Him ;while He is near

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 3

10 שלשים כלים דו"נ דאצילות נעשים נשמה לבי"ע

שם כותב אדמו"ר הזקן שהכלים והאורות של עשר הספירות בבריאה, יצירה ועשיה נבראו ממדרגת נשמתם, שהיא אלקות: שלושים הכלים של מלכות דאצילות. זהו הקשר המאפשר לחטא שנעשה למטה להגיע עד אצילות.

הערות קה"ת

ראה אגה"ק ס"י כ (קל, א).

blessed by the Father and Mother, who say to her: Daughter,
... go, mind thy
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

17 המלי עצמה נקי בית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
מא"א אות ב', ס"ד.

18 ע"פ מזמור שיר חנכת הבית

מאמר זה מבחין בין בתים, לבושים ומזון, ומסביר ששורש הבתים גבוה מכולם. הוא מתאר את מלכות דאצילות מתלבשת בתוך בריאה, יצירה ועשיה כחיות הפנימית שלהן, כשם שהנשמה מחיה כל חלק בגוף.

הערת קה"ת
לקמן פ' ברכה צט, א ואילך.

19 "קריית סיחון תיבנה ותיכונן". אדמו"ר הזקן מפנה לביאור שלו על פסוק זה בנושא הבנייה.

Numbers 21:27 במדבר כ"א:כ"ז

עליכן לאמרן המלשלים באו חֲשֹׁבוֹן תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֶן עִיר סִיחֹן:

Wherefore they that speak in parables say: Come ye to
!Heshbon! Let the city of Sihon be built and established
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר על פסוק זה, שבו מלכות עצמה נקראת בית.

Psalms 30:1 תהילים ל':א'

מִזְמוֹר שִׁיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד:

A Psalm; a Song at the Dedication of the House; of David

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

21 א"ת בניך אלא בוניך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
שלהי ברכות. וש"נ.

22 אל תקרי בניך אלא בוניך

בסוף מסכת ברכות דורש התלמוד את דברי ישעיהו "גדול יהיה שלום בנייך" כאילו נאמר "בנייך": תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי לכנות את עובדי ה' בונים.

Berakhot 64a:14 ברכות ס"ד א"י"ד

אל תקרי "בְּנֵיךָ" אֶלָּא "בּוֹנֵיךָ". "שְׁלוֹם רַב לְאַהֲבֵי תוֹרָתָה וְאִין לְמוֹ מְכַשּׁוֹל". "יְהִי שְׁלוֹם בְּחֵילֶךָ שְׁלוֹה בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ". "לְמַעַן אֲחֵי וְרַעֲי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ. לְמַעַן פִּית הִי אֶלְקִינוּ אֲבֻקְשָׁה טוֹב לָךְ". "הִי עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יִבְרָךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם".

Great peace have they that love Thy law; and there is no
stumbling for them" (Ps. cxix. 165). "Peace be within thy
walls, and prosperity within thy palaces" (ibid, cxxii. 7).
"For my brethren and companions' sakes, I will now say,
Peace be within thee" (ibid. v. 8). "For the sake of the house
of the L-rd our G-d, I will seek thy good" (ibid. v. 9). "The
L-rd will give strength unto His people ; the L-rd will bless
His people with peace" (ibid. xxix. 11)[2]

פסקה 4

11 הפושעים בי בגופא דמלכא

במאמר הקודם אותן מילים מתארות עבירה על איסור, הנקראת עון מלשון עיוות: היא ממשיכה יניקה לכוחות החיצוניים, ועל כך נאמר "הפושעים בי – בגופו של המלך".

הערת קה"ת
ראה לעיל נא, א. בסה"מ תקס"ו ע' שנג מוסיף "שהן בחי האורות שמלוכשים בכלים כו". וראה באוה"ת פ' ואתחנן ע' שב ואילך.

12 והעצה לתקן זה

לפי ההערה, מאמר זה מסביר בהרחבה כיצד תשובה מועילה למצוות עשה, שכן תפקיד מצוות עשה הוא להמשיך מן הקודש העליון אור נוסף.

הערת קה"ת
ראה בארוכה בד"ה אמר ר' אבהו תרנ"ג ע' קסג איך תועיל תשובה על מ"ע שענין מ"ע הוא להמשיך מבחי קודש העליון בחי תוסי אור. ע"ש.

13 ר"ה זה היום תחלת מעשיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
תפלת מוסף.

14 אנת הוא שלימותא דכולהו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

15 אנת הוא שלימותא דכולהו

בתפילת הפתיחה של אליהו ("פתח אליהו") בתיקוני זוהר: "אתה הוא השלמות של כולם, וכשאתה מסתלק מהם, כל השמות נשארים כגוף ללא נשמה". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהתחדשות מעצמותו של ה' מחזירה לשלמות כל ספירה.

Tikkunei Zohar 17b:2-3 תיקוני זוהר י"ז ב:ב-ג

וכל ספירן כל חד אית ליה שם ידיע. ובהון אתקריאו מלאכיא. ואנת לית לך שם ידיע. דאנת הוא ממלא כל שמהן. ואנת הוא שלימו דכלהו וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כלהו שמהן כגופא בלא נשמתא. אנת חכים ולא ברחמי ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

16 זילי נטורי ביתך

אבא ואמא מברכים את מלכות: "בתי, לכי שמרי על ביתך, השגיחי על ביתך... העולם התחתון ממתין לך", ואז היא נקראת מלאך. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שמלכות המתלבשת בעולמות התחתונים נקראת בית.

Zohar, Balak 6:41-51 ספר זוהר, בלק ו':מ"א-נ"א

He then began to discourse on the verse: "The angel which hath redeemed me from all evil bless the lads" (Gen. 48, 16). 'These words', he said, 'were uttered by Jacob in the spirit of holiness, and therefore they must contain some mystery of wisdom.' "Angel" is here one of the names of the Shekinah, applied to her when she is a messenger from on high and receives radiance from the supernal mirror, for then she is

23 שעוסקים בבנינו של עולם

רבי יוחנן מפרש "בונים" כ"תלמידי חכמים, שעוסקים בבנינו של עולם כל ימיהם". אדמו"ר הזקן מסתמך על הביטוי הזה ביחס לבניין שהחטא פוגע בו.

Shabbat 114a:7 שבת קי"ד א"ז

מאי "בנאי"? אמר רבי יוחנן: אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן. ואמר רבי יוחנן: איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות העין — זה המקפיד על חלוקו להופכו. ואמר רבי יוחנן: איזהו תלמיד חכם שממנין אותו פרנס על הציבור — זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר, ואפילו במסכת כלה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

24 כי תבנה בית חדש

"כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך, ולא תשים דמים בביתך כי ייפול הנפל ממנו". אדמו"ר הזקן דורש זאת על בנייתו מחדש של בעל התשובה ועל הגדרות השומרות עליו מנפילה.

Deuteronomy 22:8 דברים כ"ב ח'

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי ייפול הנפל ממנו:

When thou buildest a new house, then thou shalt make a parapet for thy roof, that thou bring not blood upon thy house, if any man fall from thence.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כב, ח.

25 ע"פ וגלחה את ראשה

שם מוסבר ששערות הראש הן עודף מן השכל שנפל לענייני העולם, ועל האדם להסירו. עם זאת, מצד הקדושה העליונה, עודף זה הוא קדושה, כפי שמצינו בייג מידות הרחמים ובשערו של הנזיר. המאמר מסיים שעל בעל התשובה להתרחק מעודף, כדי שלא יחזיר אותו לדרכיו הקודמות; זוהי השמירה הנוכרת כאן.

הערת קה"ת

לעיל פ' כי תצא לו, ג.

26 וגלחה את ראשה

"וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה" נאמר על אשת יפת תואר. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה, העוסק בתשובה של גידור האדם עצמו.

Deuteronomy 21:12 דברים כ"א י"ב

והבאתה אליה ואתה גלחה את ראשה ועשתה את צפרניה:

then thou shalt bring her home to thy house; and she shall shave her head, and pare her nails

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 קדושים תהיו

"קדושים תהיו, כי קדוש אני, הוי' אלקיכם". שאלת חז"ל "יכול כמוני?" נשאלת על פסוק זה.

Leviticus 19:2 ויקרא י"ט ב'

דבר אל־כל־עדת בני־ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם:

Speak unto all the congregation of the children of Israel, and say unto them: Ye shall be holy; for I the L-RD your G-d am holy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 שרש נשיי נמשכין מבחי' חכמה דאצילות

בתיא, פרק יח, מוסבר שבכל נשמה יהודית כלולה חכמה דאצילות, שבה מאיר אור אין סוף. בגוף הטקסט מובאים דברי פרק זה בהקשר לשרש הנשמות בחכמה.

Tanya, Likkutei Amarim 18:3-4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ח ג'-ד'

רק שצריך לברר ולהקדים תחלה באר היטב, שרש אהבה זו, ועניינה, ואיה היא ירושה לנו, ואיה נקלל בה גם דחילו. והענין, כי האבות - הן הן המרבה, ועל כן וכו' להמשיך נפש רוח נשמה לבניהם אחריהם עד עולם מעשר ספירות וקדושה שבארבע עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, לכל אחד ואחד כפי מדרגתו וכפי מעשיו.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

29 בנים אתם לה' אלקיכם

"בנים אתם להוי' אלקיכם". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "בנים" ככך שהנשמות נמשכות מחכמתו של הקב"ה, כמו שהבן נמשך ממוחו של האב.

Deuteronomy 14:1 דברים י"ד א'

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת:

Ye are the children of the L-RD your G-d: ye shall not cut yourselves, nor make any baldness between your eyes for the dead.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יד, א.

30 בני בכורי ישראל

"בני בכורי ישראל". פסוק זה מובא יחד עם הפסוק הקודם כדי להצביע על שורש הנשמות ב"אב", בחכמה.

Exodus 4:22 שמות ד' כ"ב

ואמרת אליפרעה כה אמר ה' בני בכרי ישראל:

And thou shalt say unto Pharaoh: Thus saith the L-RD: Israel is My son, My first-born

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ד, כב.

31 בנים אתם לה' בני בכורי ישראל והבן נמשך

בתיא, פרק ב, מוסבר שכמו שהבן נמשך ממוחו של האב, כך נשמתו של כל יהודי נמשכת ממחשבתו ומחכמתו של הקב"ה; בהקשר זה מובאים שני

לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

38 מחשבה עילאה

בוהר על פרשת נח מתוארת המחשבה העליונה (מחשבה עילאה), והאורות שבתוכה המגיעים אל המקור הנסתר שלמעלה ממנה. הטקסט מביא את דבריו כדי לציין את המדרגות, זו למעלה מזו, הנקראות מחשבה עילאה.

Zohar, Noach 15:121-16:131 ספר זוהר, נח ט"ו:קכ"א-ט"ז:קל"א
Baked meal-offering or other meal-offerings are the means of invoking the Holy Spirit on the service of the priests, the song of the Levites, and the prayer of the Israelites; and from the smoke that rises up from the oil and the flour all the accusers replenish themselves, so that they are powerless to pursue the indictment which has been delivered into their hands. Thus we see that things have been so arranged in the mystery of faith that the adversary should have his ... share in the holy things, and

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

39 שעי"נ מס"נ עלו במחשבה עילאה

בפרי עץ חיים מוסבר שעשרת הרוגי מלכות, במסירת נפשם, העלו מ"ן כדי לקבל את ההשפעה מחכמה, הנקראת מחשבה; משום כך נאמר על רבי עקיבא "כך עלה במחשבה". הטקסט מביא זאת בהקשר לעלייה באמצעות מסירות נפש.

Pri Etz Chaim, Gate of Putting Down the Head 5:1 פרי עץ חיים, שער נפילת אפים ה"א

... אבל בזמן עשרה הרוגי מלכות, שמש וירח קדרו בעונות הדור, ולא היה בהם כח להעלות מ"ן, עד שנהרגו עשרה הרוגי מלכות בפועל, ואז האירו בנשמותיהן לתו"מ, ועצרו כח להעלות מ"ן לקבל מ"ד הבאים מחכמה הנקראת מחשבה, ועל זה אמרו כך עלה במחשבה. וז"ש ממתים ידך י"י ממתים מחלד. ב' מיני מיתות. אם למסירת עצמו למיתה, וזהו לצורך יד ה', שהיא המלכות הנקרא יד ה'. ואם למסור עצמו על ק"ה, וזהו ממתים מחלד, וחלד הוא אמא עלאה, שהיא נעלמת ונחלדת, כעין דרסה חלדה, שאינו נגלית. חלקם בחיים, כי הם עולים ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

40 ועיין בפע"ח שער נפ"א ספ"ה פ"ו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם מבאר בענין מסירת נפש. ושם מביא ענין עשרה הרוגי מלכות.

41 ואנשי קדש

"ואנשי קודש תהיון לי". אדמו"ר הזקן מפרש ש"קודש" הוא בחינת כתר, שאלה עולה הנשמה באמצעות עבודתה למטה.

Exodus 22:30 שמות כ"ב:ל'

וְאֲנָשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּ לִי וְכֹשֶׁר בְּשָׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכְלוּ לְכָל־בְּשָׂרֹת הַחַיָּוִת וְהַדָּגִים

And ye shall be holy men unto Me; therefore ye shall not eat any flesh that is torn of beasts in the field; ye shall cast it to the dogs

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כב, ל. [כ].

הפטוקים האלה. אדמו"ר הזקן מפנה לכך בגוף הטקסט.

Tanya, Likkutei Amarim 2:2 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ב"ב
כֹּה, עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלַל, נִשְׁמָוֹת יִשְׂרָאֵל עָלוּ בְּמַחְשָׁבָה, כְּדִכְתִּיב: "בְּנֵי כְבוֹדֵי יִשְׂרָאֵל", "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם" פִּירוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁהֵבִינֵנוּ נִמְשָׁךְ מִמּוֹחַ הָאֵב, כֹּה כִּכְנֹכֹל נִשְׁמָת כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁכָה מִמַּחְשַׁבְתּוֹ וְחֻקְמָתוֹ יִתְבָּרֵךְ, דְּאִיהוּ חֲפִים וְלֹא בְּחֻקְמָה יִדְעָא, אֲלֵא הוּא וְחֻקְמָתוֹ אֶחָד, וְכִמוֹ שֶׁכָּתֹב הַרְמַב"ם,

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

32 כי הנה שרש נש"י נמשכין מבחי' חכמה דאצילות . . שבמוח האב

הצמח צדק מצטט את הקטע הזה כשהוא שואל מהי העלייה באמצעות המצוות: שורש נשמות ישראל נמשך מחכמה, ולכן הן נקראות "בנים", בדומה לטיפה הנמשכת ממוח האב; ועל ידי קיום המצוות הן עולות לכתר.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת בראשית כרך ג דף תקנח, ב שמבאר שם בענין "מהו העלייה ע"י המצוות וזה נתבאר בד"ה כי כארץ תוציא צמחה ובהביאור שם פ"א כי שרש נש"י נמשכים מבחי' חכמה ונק' בנים אתם עד"מ הטפה שנמשכה ממוח האב וע"י קיום המצוות יתעלו בבחי' כתר". ע"ש.

33 שו"ה בכורי — האב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מת"ז ת"ח לה, א. [כ].

34 בשביל ישראל

שם מובאת אותה אמירה כדי להסביר שנשמת אדם כללה את כל נשמות ישראל, את מטרת הבריאה — "בשביל ישראל שנקראו ראשית" — ושבריאח רוחנית זו יש מאין מתחדשת בכל ראש השנה.

הערת קה"ת

ילקוט ר"פ בראשית. [וראה לעיל מז, א.]. [כ]. "כי הם נמשכו מבחי' מוח החכמה שנק' ראשית" — סה"מ תקס"ו ע' שגד.

35 וזה נק' עלו במחשבה

שם מוסבר ש"ישראל" עלו במחשבה: כשם שאיברי האדם נמשכים אחר מחשבתו, כך המחשבה העליונה "אמלוג" הייתה למען ישראל, והיא נשלמה ביום השישי, שבו נברא אדם הראשון; לכן נקרא ראש השנה "תחילת מעשיך".

הערת קה"ת

נסמן לעיל מז, ג.

36 (במנחות פ"ג)

לפי ההערה, באותה גרסה מוסבר בהרחבה ששורש נשמת רבי עקיבא היה באור חכמה דאצילות, וגדונים בה עשרת הרוגי מלכות.

הערת קה"ת

כט, ב. נתבאר בארוכה בסה"מ תקס"ו כאן ע' שגד "כי ר"ע שרש נשמתו מבחי' אור החכמה דאצ"ל" ומבאר בענין עשרה הרוגי מלכות ע"ש. ובקיצור באוה"ת דברים כרך ו ע' ב'יזו.

37

משה, לאחר שהראו לו את מיתתו של רבי עקיבא, שואל: "זו תורה וזו שכרה?" והקב"ה משיב: "שתוק, כך עלה במחשבה לפני". אדמו"ר הזקן ממקם את אותה "מחשבה" במוחא סתימאה, שלמעלה מחכמה.

Menachot 29b:5 מנחות כ"ט ב:ה'

חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחורך] חזר

42 דאבא יונק ממזל החי

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ע"ח שער א"א ספ"ט. ובכ"מ.

43 דאבא יונק ממזל החי

Etz Chaim, בשער אריך אנפין, מסיים את תיאור שלושה עשר תיקוני הדיקנא: "אבא יונק מהשמיני, ואמא יונקת מהשלושה עשר". זהו המקור לאמירה שחכמה מקבלת מבחינת השערות.

Sefer Etz Chaim 13:9 עץ חיים י"ג:ט'

... אמר ארך אף אלא אפים ורב חסד וי ואמת ז' נוצר חסד ח' לאלפים ט' נושא עון י' ופשע י"א וחטאה י"ב ונקה י"ג. ועתה נבארם בפנים האדם עצמו איך הם י"ג תיקונים ואמנם תחת שני פאתי הראש הם מתחילין בי רישן דדיקנא והם קצרים ולא רחבים והם כנגד האזן והו תיקון א' נקרא אל ואח"כ תיקון הכי והוא שורות השערות הגדלים בשפה עליונה על הפה לאורך והו רחום ג' וחנן הוא אותו ארחא שכנגד האמצעית החוטם ד' ארך הוא שורת שערות שתחת שפה התחתונה ה' אפים הוא ארחא ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

44 על פי מה שידוע . . שמהשערות יש יניקה לחיצונים

ההערה מפנה לשם לדין נרחב בשאלה כיצד הכוחות החיצוניים יונקים מן השערות.

הערת קה"ת

ראה בארוכה בדרך מצותיך קד, ב ואילך.

45 שער באשה ערוה

"שער באשה ערוה" נאמר בהקשר של קריאת שמע. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדוגמה לקישור שבין שערות לכוחות החיצוניים.

Berakhot 24a:17 ברכות כ"ד א:י"ז

אמר רב חסדא: שוק באשה ערוה, שְׁנֵאֲמַר: "גְּלִי שׁוֹק עֲבָרִי נְהָרוֹת", וְכַתִּיב: "תִּגַּל עֲרוֹתָהּ וְגַם תִּרְאֶה חֲרָפָתָהּ". אָמַר שְׁמוּאֵל: קוֹל בְּאִשָּׁה — עֲרוֹה, שְׁנֵאֲמַר: "כִּי קוֹלָהּ עָרֵב וּמִרְאֶה נְאֻוָּה". אָמַר רַב שְׁשֶׁת: שֶׁעַר בְּאִשָּׁה עֲרוֹה, שְׁנֵאֲמַר: "שֶׁעַר קַעֲדָר הָעֵינִים".

Rab Hisda said : The calf of a woman's leg is to be regarded as nakedness; as it is said, "Uncover the leg, pass through the rivers" (Is. xlvii. 2) and it continues, "Thy nakedness shall be uncovered, yea, thy shame shall be seen" (Is. xlvii. 3). Samuel said : A woman's voice is to be regarded as nakedness ; as it is said, "For sweet is thy voice, and thy countenance is comely" (Cant. ii. 14). ab Sheshet said: A ... woman's hair is to be regarded as nakedness; as

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כד, א. וש"נ.

46 שער באשה ערוה

ה-Idra מביא לימוד זה, לצד לימודים דומים, בדיונו בדינים. הטקסט מצביע עליו לצד התלמוד.

Zohar, Idra Rabba 42:309-45:318 ספר הזהר, האדרא רבא מ"ב:ש"ט-מ"ה:ש"ח

47 והעבירו תער

הלוויים טוהרו באמצעות העברת תער על כל בשרם. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לשערות שמסירים בשל הקשר שלהן לדין.

Numbers 8:7 במדבר ח':ז'

וְכַהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרָם הָיָה עֲלֵיהֶם מִי חֲטָאת וְהִעֲבִירוּ תֵּעַר עֲלֵיכֶלֶּ בְּשָׂרָם וְכָבְסוּ כְּגִדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ:

And thus shalt thou do unto them, to cleanse them: sprinkle the water of purification upon them, and let them cause a razor to pass over all their flesh, and let them wash their clothes, and cleanse themselves

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ח, ז.

48 וגלחה את ראשה

האישה השבויה מגלחת את ראשה. זהו מקרה נוסף שבו מסירים שערות.

Deuteronomy 21:12 דברים כ"א:י"ב

וְהִבְאִתָּה אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָה אֶת־רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָּה אֶת־צַפְרָנֶיהָ:

then thou shalt bring her home to thy house; and she shall shave her head, and pare her nails

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כא, יב.

49 קדוש יהי גדל פרע

הנוזר "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו". כאן הקדושה תלויה בשערות.

Numbers 6:5 במדבר ו':ה'

כָּל־יְמֵי נָזִיר נָזְרוּ תֵּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ עַד־מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר־יִזְיֹר לָהּ: קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדְל פְּרַע שֶׁעַר רֹאשׁוֹ:

All the days of his vow of Naziriteship there shall no razor come upon his head; until the days be fulfilled, in which he consecrateth himself unto the L-RD, he shall be holy, he shall let the locks of the hair of his head grow long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, ה. ראה לעיל פי תצא לו, ג שמציין לכאן.

50 קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו

הזוהר על Tazria אומר שאדם נקרא קדוש רק כאשר השערות משתלשלות, "כי הקדושה תלויה בשערות"; הוא מצטט את הנוזר, ואילו הלוויים, מצד הדין, נטהרים רק באמצעות הסרת שערותיהם.

Zohar, Tazria 23:115-24:123 ספר הזהר, תוריע כ"ג:קט"ו-כ"ד:קכ"ג

51 ועיין בזהר פרשת תזריע (דמ"ח סע"ב)

שם מצוטט אותו קטע מהזוהר כדי להראות שחלק מהשערות, שערות ז"א, הן דינים, ואילו שערות הציצית הן חסדים, מפני שמקורן בשערות אריך אנפין.

הערת קה"ת

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient
of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair
of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and
the wheels thereof burning fire

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, ט.

56 ישת חשך סתרו

"עשה חושך סתרו." הדברים נאמרים על כתר, שאת מהותו אי אפשר להשיג כלל.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

לְשֶׁת־חֹשֶׁךְ סִתְרוּ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוּ חֲשֹׁכֶת־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round
about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהילים יח, יב.

57 אחידן בשערהא

בוהר על פרשת אחרי מות מדובר על כוחותיה הרבים מספור של הסטרא אחרא, ש"נאחזים בשערותיה". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שהשער הוא צינור שפע לכוחות החיצוניים.

Zohar, Achrei Mot 11:76-12:86 ספר זוהר, אחרי מות י"א:ע"ו-י"ב:פ"ו
of this mighty sea in four directions, and each has four as-
pects. A thousand rocks rise and sink every day from the
tide of that sea. Afterwards they are uprooted from it and go
to another sea. There is no number to those that cling to her
hair. Two sons suck from her every day who are called
"spies of the land", and two daughters are at her feet, and
these cling to the sides of that litter. In her left hand are sev-
... enty branches that grow among the fishes

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

58 כרחל לפני גוזי נאלמה

"כרחל לפני גוזי נאלמה." אדמו"ר הזקן מיישם זאת על מדרגת השיער שממנה יכולים הכוחות החיצוניים לינוק.

Isaiah 53:7 ישעיהו נ"ג:ז

נָגַשׁ וְהוּא נֶעְנֶה וְלֹא יִפְתַּח־פִּי פֶּשַׁה לְשֹׁכֵחַ יוֹכֵל וְכָרְחַל לִפְנֵי גִזְיָהּ
נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו:

He was oppressed, though he humbled himself And opened
not his mouth; As a lamb that is led to the slaughter, And as a
sheep that before her shearers is dumb; Yea, he opened not
his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נג, ז. ושם איי וכרחל [כ].

9 פסקה

59 ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים

"כדי שתזכרו ותעשו את כל מצוותי ותהיו קדושים לאלהיכם". המצוות מבטאות את האדם לקדושה, לבחינת קודש.

Numbers 15:40 במדבר ט"ו:מ

לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם:

נוכר לעיל פ' קרח נג, ב. נד, ב. אוה"ת קרח ע' תרעט.

52 שיחת חולין של ת"ח

"גם שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד", כפי שנלמד מאותו פסוק. בהערות קה"ת מובא הדבר לצד סוכה כא, ב.

Avodah Zarah 19b:6 עבודה זרה י"ט ב:ו'

"וְעָלְהוּ לֹא יְבוּלִי", אָמַר רַב אֶהָא בַּר אֲדָא אָמַר רַב, וְאָמַרִי לֵה אָמַר רַב
אֶהָא בַּר אֶבָא אָמַר רַב הַמְנוּנָא אָמַר רַב: שְׁאֵפִילוּ שִׁיחַת חוּלִין שֶׁל
תְּלִמְיָדֵי חֲכָמִים צָרִיכָה תְּלִמּוּד, שְׁנֵאָמַר: "וְעָלְהוּ לֹא יְבוּלִי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

53 שיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד

התלמוד לומד מן הפסוק "ועלהו לא יבול" שגם שיחת תלמידי חכמים צריכה לימוד. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כמשל לשיעור: המשכה שעדיין יש בה חכמה.

Sukkah 21b:9 סוכה כ"א ב:ט'

וְלִימָא: "מִדְּבַרְיוֹ שֶׁל רַבִּין גַּמְלִיאֵל?" מִיִּלְתָּא אֲגַב אוֹרְחִיָּה קָא מְשַׁמַּע לֵן,
כִּי הָא דְאָמַר רַב אֶהָא בַּר אֲדָא, וְאָמַרִי לֵה אָמַר רַב אֶהָא בַּר אֲדָא אָמַר רַב
הַמְנוּנָא אָמַר רַב: מִנֵּין שְׁאֵפִילוּ שִׁיחַת תְּלִמְיָדֵי חֲכָמִים, צָרִיכָה לִימוּד —
שְׁנֵאָמַר: "וְעָלְהוּ לֹא יְבוּלִי".

But why does he not say, From the words of R. Gamaliel"? He
informs us of something [else] by the way, like that which R
Aha b. Ada, and others say, R. Aha b. Ada in the name of R.
Hamnuna said in the name of Rav: From where do we know
that even the casual conversation of disciples of the sages
demands study? As it says, "And whose leaf does not wither"
(Psalms 1:3)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

סוכה כא, ב. ראה בע"ז יט, ב. ובלקו"ש ח"כ ע' 334. בהערה 93 שכי"ה
בסוכה שם. "ובע"ז שם צריכה תלמוד. וכ"ה לפי כמה גירסאות גם בסוכה
שם (ראה דק"ס שם ושם שמחמת הצענואר שינו מ"תלמוד" ל"לימוד" —
ראה דק"ס מאמר על הדפסת התלמוד דפוס בסילאיה הערה צג (7)). ושם
בשולי העמוד העיר ללקו"ת כאן וכי "שכוונתו לכאורה היא למד"ל בסוכה
שם (מכיון שהלשון בע"ז הוא "תלמוד" ולא "לימוד"). וראה לעיל פ' תצא
לו, ג ובמ"מ לשם.

54 ש"יג מדה"ר נקי י"ג ת"ד

האידירא רבא מתארת את שלושה עשר תיקוני הזקן העליון, שמהם נובעים
שלושה עשר מעיינות, ומהם יוצאות שלושה עשר המידות ("מי אל כמוך,
נושא עוון..."). אדמו"ר הזקן מציין זיהוי זה של מידות הרחמים עם הזקן.

Zohar III, 131a זוה"ג קלא, א

הערת קה"ת

ראה זוה"ג קלא, א.

7 פסקה

55 שער רישיי בעמר נקא

"עתיק יומין ישב; לבושו לבן כשלג, ושיער ראשו כצמר נקי." אדמו"ר הזקן
מפרש את השיער כאור הנמשך מן הקודש העליון.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט'

הַזֶּה הָיָה עַד דִּי כָרְסֵן רַמְיוּ וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ כְּחֹר וְשִׁיעָר
רִאשָׁה כְּעֶמֶר נִקָּא כְּרִסְיָה שְׁבִכִין דִּי־נֹר גְּלִילוּהִי נֹר דְּלָק:

ובחינה זו מאצילה את החחינה השנייה שבו — השורש הנסתר של עשר הספירות.

Song of Songs 7:4 שיר השירים ז:ד'

שני שדיך כשני עפרים תאמי צבניה:

Thy two breasts are like two fawns that are twins of a gazelle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

פ"ג. וע"ל בחקותי (מו, ג). [כ]. ראה גם לקמן שה"ש ז, ד ואילך. אוה"ת ענינים עי קפב. אוה"ת פי יתרו עי תתלט ואילך. בלק עי תתקסו. סידור עם דא"ח שו, ב. סה"מ תרס"ו עי קסה ואילך.

פסוקה 11

65 המעתיק הרים

"המסיר הרים ולא ידעו". אדמו"ר הזקן גוזר את השם עתיק מהמילת "מעתיק", שפירושה "מסיר": עתיק נפרד ומובדל מן המדרגות הנאצלות.

Job 9:5 איוב ט:ה'

המעתיק הרים ולא ידעו אשר הפכם באפו:

Who removeth the mountains, and they know it not, When He overturneth them in His anger

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב ט, ה. ראה דרך מצותיך לט, א.

פסוקה 13

66 ועמ"ש במ"א ע"פ ואתחנן

שם מסביר אדמו"ר הזקן שאתערותא דלתתא של האדם מעוררת אתערותא דלעילא מבחינת "אדם העליון", כדרך שהמים משקפים פנים; אך יש בחינה של "כי לא אדם הוא", שאלהי אין שום התערורות אנושית מגיעה, וממנה באה אתערותא דלעילא מעצמה, כמתנה חנינ, כפי שהיה במתן תורה.

הערת קה"ת

לעיל פי ואתחנן ב, ד.

67 ואתחנן

"ואתחנן אל הוי' בעת ההיא". פתיחת מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין הברכה על המצוות.

Deuteronomy 3:23 דברים ג:כ"ג

ואתחנן אליה פעת ההוא לאמר:

And I besought the L-RD at that time, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 קדושי למעלה מקדושתכם

"קדושים תהיו" — יכול כמוני? הפסוק מלמד: "כי קדוש אני" — קדושי למעלה מקדושתכם. כאן "קדושי" היא ההתערורות מלמעלה שבאה מאליה, ושורשה בעתיק יומין.

Vayikra Rabbah 24:9 ויקרא רבה כ"ד:ט'

69 לסוסתי

"לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי". פתיחת מאמר על שיר השירים שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א:ט'

לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי:

that ye may remember and do all My commandments, and be holy unto your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 יכול כמוני

הערת קה"ת מפנה Vayikra Rabbah 29:4 למילים האלה.

Vayikra Rabbah 29:4 ויקרא רבה כ"ט:ד'

הערת קה"ת

ויק"ר פכ"ט ד.

61 יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושי למעלה מקדושתכם

"קדושים תהיו" — יכול כמוני? תלמוד לומר: "כי קדוש אני" — קדושי למעלה מקדושתכם". אדמו"ר הזקן שואל מה בא הדבר ללמד, ומשיב על כך בפסקאות הבאות.

Vayikra Rabbah 24:9 ויקרא רבה כ"ד:ט'

62 עושה פלא

"מי כמוך... עושה פלא". יש לקרוא: הפלא העליון, כתר, נחשב אצל ה' כעשייה בלבד.

Exodus 15:11 שמות ט"ו:יא

מיימכה באלם Havayah מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא:

Who is like unto Thee, O L-RD, among the mighty? Who is like unto Thee, glorious in holiness, Fearful in praises, doing wonders

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, יא.

פסוקה 10

63 והמוצע יש בו מבחי תחתונה שבמאציל

עץ חיים מסביר שבין הבורא לנברא יש מדרגת ביניים, הכוללת ניצוץ אלוקי הנמשך מהמדרגה האחרונה של הבורא; בסוף הפרק הוא מכנה את מלכותו של המאציל "אני" ואת שורש הנאצלים, כתר, "אין". הטקסט מציין את המקור כשער 41 לפי המספור שבמהדורה מוקדמת; במהדורות הנוכחיות זהו שער 42.

Sefer Etz Chaim 42:3 עץ חיים מ"ב:ג'

ועתה נדבר בבחי' כל עולם מאלו מה ענינם דע כי השורש והנשמות והגופים הם בבחי' שאין פירוד ביניהן אך הלבושים והיכלות הם ב' בחי' נפרדות מג' בחינות הנ"ל ובין ב' אלו שהם בין הגופים ובין הלבושים שם הם מדור הקליפות והם ממש נדבקים באחור עור הגוף וטעם הדבר מפני שג' בחי' הפנימית יש בתוכם או"פ והיותר גרוע באו"פ יוצא בתוך העור ושם מסתיים ואה"מ הוא להיפך כי אור היותר חיצון הוא גדול יותר כנודע נמצא כי אור מקיף שבלבוש היותר פנימי הנדבק אל הגוף הוא אור המקיף היותר קטן...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

64 וכמ"ש בע"ח שמ"א

שם מביא אדמו"ר הזקן את המחלוקת אם כתר נמנה עם עשר הספירות, ואת הכרעת הארז"ל (עץ חיים, שער 41, פרק 3) שהוא ממוצע בין המאציל לנאצל: כלולה בו הבחינה התחתונה של אין סוף, שהיא עתיק יומין,

פסוקה 16

75 הוא מראה כחה ויכולתה ביסוד העפר כו' המצמיח תמיד יש מאין

באיגרת הקודש, איגרת כ', נאמר שהכוח האלוקי "מראה את כוחו ויכולתו ביסוד העפר הגשמי", אשר "מצמיח תמיד יש מאין" — עשבים ואילנות, למעלה מן היסודות העליונים. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להסביר את כוח הצמיחה של הארץ.

Tanya, Iggeres HaKodesh 20:25 תניא, אגרת הקדש כ"כ"ה

ועוד זאת, יתר על כל על כל הנזכר לעיל, הארה דהארה דהארה, וכל הנזכר לעיל היא מראה כחה ויכולתה ביסוד העפר הגשמי בגילוי עצום, בייחוד מן היסודות העליונים ממנו, וגם מצבא השמים, שאין כחם ויכולתם להוציא יש מאין תמיד, ביסוד העפר המצמיח תמיד יש מאין, הם עשבים ואילנות (והמזל המכה ואומר "גדל", היינו לאחר שקבר צמח העשב, ואינו אומר לו לצמוח מאין ליש אלא מקוטן לגדול, ולשאת פרי כל מין ומין בפרטי ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

76 ע"פ הבאים ישרש

במאמר זה נשאל כיצד קשורה "השרשה" לירידה למצרים. מוסבר שהנשמה יורדת כדי לקיים את המצוות, ונשאל מדוע ישראל נקראים "ראשית תבואתה" ומהי "תבואה" למעלה — דיון המוביל לדימוי המצוות לזריעה.

הערת קה"ת

תור"א נג, ג ואילך.

77 הבאים ישרש יעקב

"[בימים] הבאים יכה יעקב ופרח, יציץ ופרח ישראל". פתיחתו של מאמר שבו נושא זה נידון בהרחבה.

Isaiah 27:6 ישעיהו כ"ז:

הבאים ישרש יעקב ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה:

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 וע"פ כי תבאו אל הארץ

שם שואל אדמו"ר הזקן כיצד התורה, המלוּבשת בעניינים גשמיים, שייכת לגן עדן העליון ולגן עדן התחתון. הוא משיב שהתורה צריכה להיבלע כנשמה, כפי שהלחם נבלע באיברים, כדי שהנשמה תיבלע ב"גופו של מלך".

הערת קה"ת

לעיל בהר מ, ב.

79 כי תבואו אל הארץ ושבתה הארץ

"כי תבואו אל הארץ... ושבתה הארץ". פתיחתו של מאמר נוסף העוסק בנושא זה.

Leviticus 25:2 ויקרא כ"ה:ב

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל-הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 הערת קה"ת מפנה 7:11-23 Deuteronomy למילים האלה.

Deuteronomy 3:23-7:11 דברים ג':כ"ג-ז':י"א

פסוקה 14

71 כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח

"כי הארץ מוציאה את צמיחתה, וכגנה מצמיחה את הזרוע בה". הדבר מוסב על המצוות כורעים ועל המענה האלוקי כצמיחה.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:י"א

כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח כן אדני הי צמיח צדקה ותהלה נגד כל-הגוים:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה

"ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה". הדבר מתפרש כמצוות עשה ומצוות לא תעשה.

Genesis 2:15 בראשית ב':ט"ו

ויקח ה' אלקים את־הָאָדָם וַיְנַיְחֵהוּ בְּגֶן־עֵדֶן לְעֲבֹדָהּ וּלְשִׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, טו.

73 לעבדה זו רמ"ח מ"ע

הזוהר מסביר ש"לעבדה" הן מצוות עשה, ו"לשמרה" הן האיסורים. הערת קה"ת מצטטת זאת כמקור לפירוש הזה.

Zohar I, 27a זח"א כז, א

Zohar II, 165b זח"ב קס"ה, ב

הערת קה"ת

ילקוט ראובני בשם המדרש. זח"א כז, א. זח"ב קס"ה, ב. ת"ז תכ"א קרוב לסופו.

74 תדשא הארץ דשא

"תדשא הארץ דשא". המאמר שהטביע בארץ את כוח הצמיחה שלה, שהוא מלכות דמלכות דעשיה.

Genesis 1:11 בראשית א':י"א

ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עשה פרי למינו אשר זרעו בו על-הָאָרֶץ ויהייכן:

And G-d said: 'Let the earth put forth grass, herb yielding seed, and fruit-tree bearing fruit after its kind, wherein is the seed thereof, upon the earth.' And it was so

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

80 בסדיה ועתה יגדל נא

לקראת סוף המאמר מסביר אדמו"ר הזקן שמן התורה נמשך הזיו לגן עדן העליון, ומקיום המצוות — לגן עדן התחתון, כדרך שאדם הונח בגן "לעבדה ולשמרה". המצוות, ששורשן גבוה משל התורה, יכולות משום כך להגיע למטה יותר.

הערת קה"ת

לעיל פי שלח לט, ג.

81 ועתה יגדל נא כח

"ועתה יגדל נא כוח אדני". פתיחתו של מאמר העוסק בגן עדן העליון ובגן עדן התחתון.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

ועתה יגדלנא כח אדני כאשר דברת לאמר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

82 מצות אנשים מלומדה

"יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה". הדברים מוסבים על מצוות שנעשות בלי כוונה.

Isaiah 29:13 ישעיהו כ"ט:י"ג

ויאמר אדני יען כי נגש העם בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ותתי יראתם אתי מצות אנשים מלומדה:

And the L-rd said: Forasmuch as this people draw near, and with their mouth and with their lips do honour Me, But have removed their heart far from Me, And their fear of Me is a

commandment of men learned by rote

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 כן אדי הוי יצמיח צדקה ותהלה

"כן יצמיח הוי צדקה ותהילה לפני כל הגויים". אדמו"ר הזקן מחיל זאת על ההתגלות של ראש השנה ויום הכיפורים.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:י"א

פי כארץ תוציא צמחה וכגנה ורעיה תצמיח כן אדני הי יצמיח צדקה ותהלה נגד כל־הגוים:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 בהאי זמנא

בספרא דצניעותא, העוסק בחודש תשרי וביום הכיפורים, נאמר: "בעת ההיא: אדני הוי, אתה החילות להראות את עבדך את גדלך". אדמו"ר הזקן לומד מכאן שההתגלות בימים אלה באה מלמעלה בלבד.

Zohar, Sifra DiTzniuta 2:13-3:26 ספר הזהר, ספרא דצניעותא ב:י"ג-ג:כ"ו

85 אתה החלות להראות את עבדך את גדלך

דברי משה: "אדני הוי, אתה החילות להראות את עבדך את גדלך". את

המילים "אתה החילות" מפרשים כאתערותא דלעילא שבאה מעצמה.

Deuteronomy 3:24 דברים ג:כ"ד

אדני הי אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך הנזקה אשר מיאל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך:

O L-rd GOD, Thou hast begun to show Thy servant Thy greatness, and Thy strong hand; for what god is there in heaven or on earth, that can do according to Thy works, and according to Thy mighty acts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 כמ"ש כמ"א . ע"פ ואתחנן

שם מבחין אדמו"ר הזקן בין אתערותא דלעילא שבאה כמענה להתעוררות האדם מלמטה, "כמים הפנים לפנים", לבין זו שבאה מעצמה, כמתנת חיים, ממדרגה ששום התעוררות אנושית אינה מגיעה אליה. הסוג השני הוא בחינת "אתה החילות" של ימים אלה.

הערת קה"ת

לעיל ב, ד.

87 כי חפץ חסד הוא

"כי חפץ חסד הוא". החסד שהגיע את הי לברוא, בלי התעוררות מלמטה, ומתחדש בכל ראש השנה.

Micah 7:18 מיכה ז:י"ח

מיאל כמוך נשא עון ועבר על־פשע לשארית נחלתו לא־יחזיק לעד אפו כי־חפץ חסד הוא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

88 אתה החלות

"אדני הוי, אתה החילות להראות את עבדך את גדלך". אותו צמד שמות, שהוזהר מפרש כמתייחס ל"עת הזאת".

Deuteronomy 3:24 דברים ג:כ"ד

אדני הי אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך הנזקה אשר מיאל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך וכגבורתך:

O L-rd GOD, Thou hast begun to show Thy servant Thy greatness, and Thy strong hand; for what god is there in heaven or on earth, that can do according to Thy works, and according to Thy mighty acts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 דינא . . אותיות אדי

במאמר הקודם כבר מקביל אדמו"ר הזקן את שני השמות שב"כן אדי הוי יצמיח" לשני הימים: אדי הוא ראש השנה, "תמליכוני עליכם", משום ש"דינא דמלכותא" ו"דינא" מורכב מאותיות אדי; והוי בניקוד אלקים הוא יום הכיפורים, גילוי הנובע מההתעוררות מלמעלה של "קדושת".

הערת קה"ת

ע"ל (נא, ג). וש"נ. [כ].

90 העוה"ב שאין בו אכילה ושתיה

"בעולם הבא אין אכילה ואין שתייה... אלא הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". אדמו"ר הזקן קושר לכך את הצום של יום

הכיפורים, שכן שניהם נמשכים מבינה.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א"ב

מִרְגְּלָא בְּפֻמִּיהָ דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָאָהָר הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ
לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מְשָׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא
שְׁנָאָה וְלֹא תַחֲרוּת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבֵין וְעֲטֻרוֹתֵיהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים
מִזֵּיו הַשְׁכִּינָה, שְׁנֵאמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

91 כן אד' הוי יצמיח צדקה ותהלה

"כן יצמיח אדני הוי צדקה ותהילה." שני השמות שבו מקבילים לראש השנה וליום הכיפורים.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א י"א

כִּי כְּאֶרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָה וְכִנְנָה זְרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ כֵּן אֲדֹנָי ה' יִצְמִיחַ צִדְקָה
וְתִהְיֶה נִגְדָּה כְּלִי-הַגּוֹלִם:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth .before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 19

92 ועיקר התגלות זו הוא בנעילה דיוהכ"פ

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה פע"ח שו"ך, פ"ה.

93 ועיקר התגלות זו הוא בנעילה דיוהכ"פ

פרי עץ חיים מתאר את העלייה במהלך תפילות יום הכיפורים עד חזרת השי"ץ של נעילה, כאשר ז"א, נוקבא ואמא נמצאים בזמן של אריך אנפין. הערת קה"ת מצטטת זאת כמקור להתגלות שבנעילה.

Pri Etz Chaim, Gate of Yom Kippur 5:4 פרי עץ חיים, שער יום הכיפורים ה:ד'

... והוא ב' אלפין דב' שמות אלו, הם סוד ב' אלפים אמה דתחום שבת, כי אלף דאהיה דיודין שהוא עיקר ושורש, מורה על הילוך אלף אמה שבתוך העיר, ובי אלפים דאלפין וההין, מורה לאלפים אמה, שמותר לילך לכל רוח שירצה:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

94 ויעבור ה' על פניו

"והוי עבר לפניו וקרא: הוי", הוי, אל רחום וחנן...". פתיחת שלוש עשרה המידות. אדמו"ר הזקן מפרש את "על פניו" כ"מעל פניו".

Exodus 34:6 שמות ל"ד ו'

וַיַּעֲבֹר ה' עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: "The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, ;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 כי חפץ חסד הוא

"כי חפץ חסד הוא". הסיבה להתגלות שלוש עשרה המידות.

Micah 7:18 מיכה ז':י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל-פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נִחְלָתוֹ לֹא-יִהְיֶה לְעַד אָפוּ כִּי-חֶפֶץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth .in mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 20

96 ויעבור ה' על פניו

"והוי עבר לפניו". אדמו"ר הזקן קושר בין הפועל "ויעבור" לבין "עובר" שבדין העוסק בברכות.

Exodus 34:6 שמות ל"ד ו'

וַיַּעֲבֹר ה' עַל-פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: "The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, ;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

97 דר"ל שעובר מלמעלה

לפי ההערה, הקטע הזה, העוסק ב"עובר" במשמעות של מעבר מעל עשיית המצווה, מובא שם.

הערת קה"ת

קטע מובא באוה"ת תשא ע' ב'סה.

פסקה 21

98 המשכת י"ג ת"ד שהן בחי' יודי"ן ווי"ן

במאמר ההוא, על "צו את ישועות יעקב", מדובר על ש"ע האורות העליונים המתגלים על ידי יעקב, הנקראים יודי ועקב, כגילויים של אור אין סוף עצמו, שאין מחשבה משגת אותו. ההערה מפנה לשם בעניין היודי"ן והווי"ן שבתיקוני דיקנא.

הערת קה"ת

ראה תו"א כב, א ואילך.

99 בלקו"ת ר"פ תולדות

אור התורה מצטט את לקוטי תורה של האריז"ל על "ויעתר יצחק":
 "השערה היא בחינת וי"ו, והאור שבתוכה הוא יו"ד, שהיא טיפת האור
 הנכנסת בה".

הערת קה"ת

להאריז"ל. "בד"ה ויעתר יצחק כתב וי"ל והנה השער בחי' וי"ו והאור
 שבתוכו יו"ד שהוא טפת האור הנכנס בתוכו" — אוה"ת ויחי שעד, א.

100 בהרמ"ז פ' ויקרא (בדף ט"ו ע"ב)

שם נאמר שאבא ואימא נמשכים משערות תיקוני דיקנא, שמקורן במוחא
 סתימא: כשם ששערה, אף שהיא נמשכת מן המוח, היא רק מותרות שלו
 ואפשר לגזור אותה בלי כאב, כך חכמה דאצילות נמשכת מן החכמה
 הנעלמה בדילוג, ולא בדרך של עילה ועלול. השערות הן י"ג המידות,
 ה"צומח" שבאדם.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' ברכה צה, ג. ולעיל פ' עקב יד, א. עא, ב. אוה"ת נצבים ע'
 ארפ.

101 ובפ' אמור (בדף צ"ד)

אור התורה מצטט את הרמ"ז (Emor, 94a), על "סעודה שלישית",
 המסביר את לקוטי תורה של האריז"ל על תולדות: בדיקנא יש שתי בחינות
 — השערות, שבהן נמצאת אימא, והאור הפנימי שבתוכן, שבו נמצא אבא.

הערת קה"ת

"ע"א בדיה סעודתא תליתא ביאר ד' הלקו"ת הנ"ל וי"ל בלקו"ת פ'
 תולדות שם בדיקנא ב' בחי', אי בחי' השערות ושם מציאות אימא, והבי אור
 הפנימי שיש בתוכם והוא מציאת אבא עכ"ל". — אוה"ת פ' ויחי שעד, א.

פסקה 22

102 השמים כסאי והארץ הדום רגלי

"השמים הם כסאי והארץ הדום רגלי". הדבר מוסב על ז"א ונוקבא
 דאצילות, שבהם נמצאים התורה והמצוות.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רַגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי
 וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth
 is My footstool; where is the house that ye may build unto
 Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי' ס"ו, א.

103 יוהכ"פ נק' בשם מקרא קודש

"יום הכיפורים הוא, מקרא קודש יהיה לכם". יום הכיפורים נקרא מקרא
 קודש.

Leviticus 23:27 ויקרא כ"ג:כ"ז

אֶךְ בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
 וְעֲנִיתֶם אֶת־נִפְשֵׁיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֶשָּׁה לָהּ

Howbeit on the tenth day of this seventh month is the day of
 atonement; there shall be a holy convocation unto you, and
 ye shall afflict your souls; and ye shall bring an offering
 made by fire unto the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כג, כז.

104

"האזינו השמים ואדברה". פתיחתו של מאמר המסביר בהרחבה מדוע יום
 הכיפורים הוא שבת שבתון.

Deuteronomy 32:1 דברים ל"ב:א

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:

Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear
 the words of my mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 ושבת הוא קדש עצמו

"ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם". השבת היא קודש בעצמה.

Exodus 31:14 שמות ל"א:יד

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָל־הַעֲשֶׂה
 בָּהּ מִלְּאָקָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמִּיהָ:

Ye shall keep the sabbath therefore, for it is holy unto you;
 every one that profaneth it shall surely be put to death; for
 whosoever doeth any work therein, that soul shall be cut off
 from among his people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לא, יד.

106 מקרא קדש ושבת הוא קדש עצמו

בוהר על פרשת אמור נאמר שהמועדים "מוזמנים" על ידי הקודש, מקראי
 קודש, ואילו השבת אינה מוזמנת, אלא נקראת קודש בעצמה, "כי קודש
 היא לכם". אדמו"ר הזקן מצטט זאת, ואחר כך מסביר מדוע יום הכיפורים
 נעלה בכל זאת.

Zohar, Emor 24:104-111 ספר הזהר, אמור כ"ד:ק"ד-ק"א

See now. When Israel below rejoice in those festivals and
 sing praises to the Holy One, blessed be He, and prepare a
 table and put on their best garments, the angels in heaven
 ask: What do Israel mean by this, and G-d answers them:
 They have a distinguished guest on this day. But, they say, is
 he not Thy guest, from the place called Holiness? He replies:
 And are not Israel holy and called holy, so that it is meet for
 ... them to invite My guest—alike from My side, because

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 23

107 בב"ר פ' סי' יפה שיחתן

שם מסביר אדמו"ר הזקן את אותו מדרש: תורת חכמים היא כעת רק בבחינת
 "אירוסין", נובלות החכמה, ואילו שיחתן של עבדי האבות המשיכה את
 עצם הייחוד, "נישואין" ופנימיות. הוא מוסיף שתשרי הוא "ירח איתנים",
 שבו נולדו האבות, ושעל ידי התשובה שבעשרת ימי תשובה נקראות נשמות
 ישראל "עבדי אבות".

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' ברכה צו, ד.

108 יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בני

רבי אחא: "שיחת עבדי בתי אבות נאה יותר מתורתם של בני", שכן
 סיפורו של אליעזר מסופר שוב ושוב לאורך דפים, ואילו הלכות יסודיות

הוה איניש חליש דמיתפח, ואתא אלישע ובעא רחמי ואיתפח, שנאמר:
 "וְאֵלִישֶׁעַ חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

113 "עד אברהם לא היתה זקנה": בני האדם לא יכלו להבחין בין אברהם ליצחק, ולכן אברהם התפלל והזקנה הופיעה. אדמו"ר הזקן קושר בין זקנה לזקן, שאורו מושרש באברהם.

Bava Metzria 87a:14 בבא מציעא פ"ז א:י"ד

עד אברהם לא היתה זקנה. מאן דהוה בעי (למשמע) [לְאִישִׁיתְעוּי] בְּהַדִּי אברהם - משמע בְּהַדִּי יִצְחָק. בְּהַדִּי יִצְחָק משמע בְּהַדִּי אברהם. אתא אברהם בעא רחמי והוה זקנה, שנאמר: "וְאֵלִישֶׁעַ חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

114 עד אברהם לא היה זקנה

"אברהם ביקש זקנה... מתחילת הספר ועד כאן לא נכתבה זקנה; משעמד אברהם, נתן לו זקנה". זהו המקום השלישי שאדמו"ר הזקן מצטט.

Bereshit Rabbah 65:9-10 בראשית רבה ס"ה ט"ז

אמר רבי יהודה בר סימון: אברהם תבע זקנה. אמר לפניו: רבון העולמים! אדם וכו' נכנסין למקום ואין אדם יודע למי מכבד! מתוך שאתה מעטרו בזקנה, אדם יודע למי מכבד. אמר לו הקדוש ברוך הוא: חייך! דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל! מתחלת הספר ועד כאן אין כתיב זקנה, וכיון שעמד אברהם, נתן לו זקנה, ואברהם זקן בא בימים. יצחק תבע יסורין, אמר לפניו: רבון כל העולמים! אדם מת בלא יסורים, מדת הדין מתוחה כנגדו, מתוך שאתה מביא עליו יסורים, אין מדת הדין מתוחה כנגדו! אמר לו הקב"ה: חייך! דבר טוב ...

Rabbi Yehuda bar Simon said: Abraham demanded aging. He said before Him: 'Master of the universe, a man and his son enter a place and no one knows which of them to honor. Because you adorn him with aging, a person knows whom to honor.' The Holy One blessed be He said to him: 'As you live, you have demanded a good thing, and it will begin with you.' From the beginning of the book until that point, aging is not ... - written. When Abraham stood, He granted him aging

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

115 בגמרא פ"ז דב"מ . . ובסנהדרין . . וברבות תולדות

לפי ההערה, אור התורה מביא את לשון הגמרא "עד אברהם לא היה זקנה" ומצטט את פירוש המהרש"א עליה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' חיי שרה כרך ד' תשעה, ב' לשון הגמרא, וע"ש שמביא שם פ"י מהרש"א. וראה שם תשעט, ב'.

116 תיקון הראשון מ"ג ת"ד שם א-ל

האדרא רבא מתחילה כאן לתאר את התיקון הראשון של הזקן הקדוש. הערת קה"ת מביאה אותה כמקור לתיקון הראשון.

Zohar III, 131b זח"ג קלא, ב

הערת קה"ת

זח"ג קלא, ב. ע"ש שא"א, פ"א. פ"ח ש' הסליחות פ"ד. ש' הכוונות דרושי ויעבור ד', ג ואילך. מ"ח מס' שארית האצי" פ"י ואילך. ועוד. ראה באוה"ת פ' חיי שרה תשפ, א בשם המגיד, וכ"ה בפ' פנחס ע' איכב. פ' תבוא א' תתשט.

נלמדות רק מרמזים. אדמו"ר הזקן מסביר את המאמר על פי שורש האבות בעתיק.

Bereshit Rabbah 60:8 בראשית רבה ס"ח

... אין הוון קדמאין מלאכין, אנו בני נש! ואין הוון בני נשי, אנו חמרין, ולית אנו חמרתיה דר' פנחס בן יאיר, חמרתיה דר' פנחס בן יאיר יהבון לה שערי דטיבלא, לא אכלת יתהון, ואנו אכלינן תאנייא דטבילין. ויתן תבן ומספוא לגמלים אמר רבי אחא: יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנין. פרשתו של אליעזר שנים ושלשה דפים. הוא אומרה ושונה, ושרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו, אלא מריבוי המקרא. ר' שמעון בן יוחאי אומר: טמא הטמא. ר' אליעזר בן יוסי אומר: זה וזה. ומים לרחוץ רגליו, ורגלי ...

The man came to the house and unfastened the camels. He "gave straw and feed for the camels, and water to wash his feet and the feet of the men who were with him" (Genesis 24:33). "The man came to the house [and unfastened the camels]..." - he untied their muzzles. Rabbi Huna and Rabbi Yirmeya asked Rabbi Hiyya bar Rabba: Were the camels of Abraham our patriarch not like the donkey of Rabbi Pinhas ben Yair? Robbers once took the donkey of Rabbi Pinhas ... ben Yair. It spent three

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

109 שהאבות שרשן מחג"ת דעתיק

לפי ההערה, הדבר מצביע על כך שבמאמר הקודם בפרשת בחוקותי נאמר שהאבות הם מחסד, גבורה ותפארת דאריך, ולא דעתיק כפי שנאמר כאן.

הערת קה"ת

ראה בספר הערכים-חב"ד א' ערך אבות הערה 10 — שלעיל בפ' בחוקותי כ' שהם מחג"ת דאריך.

110 בד"ה אם בחקתי

במאמר זה אברהם, יצחק ויעקב קשורים לאהבה, יראה ורחמים, וכו' מוסבר "אם בחוקותי תלכו" כעבודת ה"הליכה".

הערת קה"ת

לעיל פ' בחוקותי מז, א.

111 בעבר הנהר ישבו אבותיכם

"אבותיכם ישבו מעולם בעבר הנהר". הפסוק מובא כמקור לכך ששורש האבות למעלה, בעתיק.

Joshua 24:2 יהושע כ"ד ב'

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל-כָּל-הָעָם כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַנָּהָר יִשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֵּרַח אֲבִי אֲבֹרָהָם וְאַבִּי נַחוֹר וַיַּעֲבֹדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

And Joshua said unto all the people: "Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 אותו מאמר, בפרק חלק: עד אברהם לא היתה זקנה.

Sanhedrin 107b:17 סנהדרין ק"ז ב:י"ז

עד אברהם לא היתה זקנה. כל דחזי לְאֵבְרָהָם אָמַר: הָאִי יִצְחָק. כל דחזי לְיִצְחָק אָמַר: הָאִי אֲבֹרָהָם. בְּעָא אֲבֹרָהָם רַחֲמֵי דְלִיהוֹי לְקָה זְקֵנָה, שְׁנֵאָמַר: "וְאֵבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו". עַד יַעֲקֹב לֹא הָוָה חוֹלֵשָׁא, בְּעָא רַחֲמֵי וְהָוָה חוֹלֵשָׁא, שְׁנֵאָמַר: "וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה". עַד אֵלִישֶׁעַ לֹא

117 תיקון הראשון מי"ד שם אל

פרי עץ חיים מונה את שלוש עשרה המידות כשלושה עשר תיקוני הזקן, ומתחיל: "אחד, אל; שניים, רחום; שלוש, וחנן..." הערת קה"ת מביאה אותו כמקור לכך שהתיקון הראשון הוא שם אל.

Pri Etz Chaim, Gate of Confession 4:2-3
הערת קה"ת
לקמן שה"ש טו, ג.

... אמנם, תחת פאתי הראש מתחילין ב' רישין דדיקנא, והם קצרים ולא רחבים, והם כנגד האוזן. וזהו תיקון הראשון ונקרא אל. אחר כך תיקון הב', הוא שורש השערות הגדלים על שפה העליונה לאורך הפה, והוא רחום. ג' וחנן, והוא אותו ארחא שהוא חלול כנגד אמצעית החוטם. ד' ארך, והוא שורות של השערות שתחת שפה תחתונה. ה' אפים, הוא ההוא ארחא תניינא (א) דמפסיק באמצעות הזקן, והוא מכוון נגד ארחא קדמא שתחת החוטם. ו' רב חסד, הוא תחת תיקונא קדמא דא"ל, והוא מסיום שיער אותן הקצרים של שיער, אך ממקום שמתחיל ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

118 שהוא חסד

"חסד אל כל היום". הערת קה"ת מביאה את הפסוק כמקור לכך ששם אל הוא חסד.

Psalms 52:3 תהילים נ"ב:ג

מה'תתהלל ב'רע' הגבור חסד אל כל-היום:

Why boastest thou thyself of evil, O mighty man? The mercy of G-d endureth continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים נב, ג. מא"א אות א, ס"פ.

119 וחסד לאברהם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מיכה ו, כ.

120 וחסד לאברהם

"תיתן אמת ליעקב, חסד לאברהם". אברהם הוא מידת החסד.

Micah 7:20 מיכה ז':כ

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 שלשה הטעמים הקב"ה בעוה"ז מעין העולם הבא אלו הן אברהם

יצחק ויעקב

"שלושה נתן להם הקדוש ברוך הוא טעם מעין העולם הבא בעולם הזה: אברהם, יצחק ויעקב". שורשם הוא בבחינת העולם הבא, למעלה מהתורה והמצוות של העולם הזה.

Bava Batra 17a:1-2 בבא בתרא י"ז א:א-ב'

מעין העולם הבא, אלו הן: אברהם, יצחק ויעקב. אברהם - דכתיב בקה: "בכל". יצחק - דכתיב בקה: "מכל". יעקב - דכתיב בקה: "כל". שלשה לא שלט בהן יצר הרע, אלו הן: אברהם, יצחק ויעקב; דכתיב בהן: "בכל", "מכל", "כל". ויש אומרים: אף דוד, דכתיב: "ולפי חלל בקרב". ואידך - צעריה הוא דקא מדכר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

122 סד"ה קול דודי

שם האבות הם ה"הרים" והאימהות ה"גבעות": לאבות ניתנה ההתגלות דרך אהבה, "דילוג" ברגל אחת, ולגבי הגבעות היא באה ביראה, "קפיצה" בשתי רגליים.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש טו, ג.

123 ודרך חיים

התלמוד מונה את העולם הבא בין שלוש מתנות טובות שניתנו על ידי ייסורים, ולומד זאת מהפסוק "ודרך חיים תוכחות מוסר". אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי לבאר ש"דרך חיים" היא העולם הבא.

Berakhot 5a:22-24 ברכות ה' א:כ"ב-כ"ד

ארץ ישראל, דכתיב: "כי באשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מ'סרך", וכתב בתורה: "כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה". העולם הבא, דכתיב: "כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר". תני תנא קמיה דרבי יוחנן: כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים

And the land of Israel ? For it is written, "As a man chasteneth his son, so the L-rd thy G-d chasteneth thee" (Deut. viii. 5), which is followed by "For the L-rd thy G-d bringeth thee into a good land" (ibid. 5:7). And the world to come ? For it is written, "For the commandment is a lamp, and the teaching is light, and reproofs of instruction' are the way of life" (Prov. vi. 23). A Tanna taught in the presence of R. ... Johanan : whoever occupies himself with

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

124 נר מצוה ותורה אור

"כי נר מצוה ותורה אור, ודרך חיים תוכחות מוסר". "דרך חיים" מתפרש כעולם הבא, למעלה מ"נר" ו"אור".

Proverbs 6:23 משלי ו':כ"ג

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, ;And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 בגמרא פ"ק דברכות ד"ה סע"א

אור התורה מציין שהגמרא שם מדברת על העולם הבא בין שלוש המתנות, ומעירה: "לכאורה, תורה והעולם הבא הם דבר אחד, שכן באמצעות התורה זוכים לחיי העולם הבא".

הערת קה"ת

"דקאי על עוה"ב ע"ש גבי ג' מתנות כו" — אוה"ת נ"ך כרך א ע' תקעז ע"ש שכתב "דלכאורה תורה ועוה"ב ענין א' הוא שע"י התורה זוכה לחיי העוה"ב" ע"ש.

126 וברכות בראשית ס"פ ט'

לפי ההערה, אור התורה מביא את המדרש הזה על הפסוק "והנה טוב מאוד" באותו דיון.

הערת קה"ת

"גבי כי טוב מאד" — אוה"ת נ"ך כרך א ע' תקעז.

127 ודרך חיים היינו פנימית התורה

אור התורה כותב בשם השלי"ה (מא, ב) ש"דרך חיים" היא פנימיות התורה.

הערת קה"ת

באוה"ת נ"ך כרך א ע' תקעד כתב זה בשם השלי"ה דמ"א ע"ב.

128 ע"פ תורה צוה

הביאור על "תורה צויה" [משה] פותח בהסבר שהתורה שבכתב היא חכמה, ואף על פי כן, כפי שאומר בראשית רבה, התורה היא רק נובלות, כלומר המשכה מצומצמת, של החכמה העליונה; אותו ביאור מסתיים (צו, ד) בשיחתן של עבדי האבות.

הערת קה"ת

לקמן פי ברכה. וראה שם צה, ב.

129 תורה צוה

"תורה צויה לנו משה". פתיחתו של מאמר על פנימיות התורה.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד'

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 הערת קה"ת מפנה ל Exodus 1 למילים האלה.

Exodus 1 שמות א'

131 כי על כל כבוד חופה

"ועל כל כבוד חופה". פתיחתו של מאמר נוסף בנושא זה.

Isaiah 4:5 ישעיהו ד':ה'

וכרא ה' על כלימכון הרציון ועלימקראת ענן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי עליכליכבוד חפה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 24

132 השמים החדשים

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפניי". הם למעלה מן השמים והארץ הנוכחיים, שהם כיסא ה' והדום רגליו.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאם ה' כן יעמד וירעכם ושמכם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי סו, כב.

133 כי נר מצוה ותורה אור

"כי נר מצוה ותורה אור". הם מקבילים ל"שמים" ול"ארץ" הנוכחיים.

Proverbs 6:23 משלי ו':כ"ג

כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, ;And reproofs of instruction are the way of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ו, כג.

134 בירח האיתנים

"בחדוד האיתנים, בחג, שהוא החדוד השביעי". תשרי.

I Kings 8:2 מלכים א ח':ב'

ויקהלו אליהמלך שלמה כל-איש ישראל בקרח האתנים כחג הוא החדש השביעי:

And all the men of Israel assembled themselves unto king Solomon at the feast, in the month Ethanim, which is the seventh month

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 שבו נולדו איתני עולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ר"ה (יא, א). [כ].

136 שבו נולדו איתני עולם

רבי אליעזר לומד שהאבות נולדו בתשרי מן הביטוי "חדוד האיתנים": החדוד שבו נולדו "איתני העולם". אדמו"ר הזקן קושר את האור של עשרת ימי תשובה לשורשו.

Rosh Hashanah 11a:7-8 ראש השנה י"א א:ז-ח'

רבי אליעזר אומר: מנין שבתשרי נולדו אבות — שנאמר: "ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בקרח האיתנים כחג", ירח שנולדו בו איתני עולם. מאי משמע דהאי "איתני" לישנא דתקופה הוא — כדכתבי: "איתני מושבך", ואומר: "שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ", ואומר: "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות". "מדלג על ההרים" — בנכות אבות. "מקפץ על הגבעות" — בנכות אמהות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

137 בסוף ביאור ע"פ תורה צוה

בסוף הביאור ההוא אומר אדמו"ר הזקן שתשרי הוא "ירח האיתנים", שבו נולדו האבות, ושעל ידי התשובה בעשרת הימים נעשות נשמות ישראל "עבדי האבות"; התפילה נקראת "שיחה", ועל ידי התפילה בעשרת הימים נמשכת לאחר מכן התאחדות ה"נישואין".

הערת קה"ת

לקמן פי ברכה צו, ד.

138 יש בחינת קדש ויש בחי' קדש הקדשים

כוזהר על משפטים נאמר: "התורה יצאה מן החכמה, מן המקום הנקרא קודש; והחכמה יצאה מן המקום הנקרא קודש הקדשים". מובא כמקור ל"קודש הקדשים" שלמעלה מ"קודש".

Zohar, Mishpatim 20:500-502 ספר זוהר, משפטים כ':תק"ב

For the Torah itself emanates from Wisdom, from the realm called "holiness", and Wisdom itself emanates from the region called "holy (lit. holiness) of holies". Said R. Isaac: 'The Jubilee is also designated "holiness", as it is written: "For it is the jubilee; it shall be holiness (kodesh) unto you" (Lev. 14, 12). The Israelites who are destined to be "men of holiness" have a share in both (the Torah and the Jubilee)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

139 סידה לבאר ענין יוהכ"פ

המאמר מסביר שכשם שהכוהנים נעלים הרבה מן הלויים, כך קודש נעלה הרבה מטהור, וממשיך לדון באור הממלא כל עלמין ובאור הסובב אותם.

הערת קה"ת

פסוקה 25

140 כתר עליון דאיהו כתר מלי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

141 כתר עליון דאיהו כתר מלכות

בתפילת הפתיחה של אליהו: "הכתר העליון הוא כתר המלכות; עליו נאמר: 'מגיד מראשית אחרית'". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להסביר שמלכות מושרשת בכתר.

Tikkunei Zohar 17a:18-20 תקוני זוהר י"ז א:י"ח-כ'

כתר עליון איהו כתר מלכות. ועליה *אתמר מגיד מראשית אחרית. ואיהו קרקפתא דתפלי (נ"א קרקפתא דלא מנח תפלי). *מלגו איהו יוד קא ואו קא דאיהו ארח אצילות. איהו שקיו דאילנא בדוועוי וענפוי (נ"א ואנפוי). כמאי דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו. רבון העולמים אנת הוא עלת העלות סבת הסבות דאשקי לאילנא בההוא נביעו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

142 ממעמקים קראתיך

"ממעמקים קראתיך הוי". המילה "ממעמקים" בלשון רבים מתפרשת כעתיק ואריך.

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, א.

143 ועתה יגדל נא כח

"ועתה יגדל נא כוח אדני". אלה מילות הפתיחה של הביאור שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

144 אם עונות תשמר

"אם עונות תשמר י-ה, אדני, מי יעמוד?" הפסוק מובא בהקשר של שם אדני המעורר מחילה.

Psalms 130:3 תהילים ק"ל:ג

אם עונות תשמר קה אדני מי יעמד:

If Thou, L-RD, shouldst mark iniquities, O L-rd, who could stand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 בהילו נרו

"בהילו נרו עלי ראשי". "בהילו" קשורה ל"תהילה", ומתפרשת כהתגלות

אור אין סוף.

Job 29:3 איוב כ"ט:ג

בהלו נרו עלי ראשי לאורו אלה חשך:

When His lamp shined above my head, And by His light I walked through darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 רוממות אל בגרונם

"רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם". זו התגלות המגרשת את החושך, ומכאן הניקוד של אלקים.

Psalms 149:6 תהילים קמ"ט:ו

רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם:

Let the high praises of G-d be in their mouth, And a two-edged sword in their hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 ותהלה נגד כל גוים

"כן אדני הוי יצמיח צדקה ותהילה נגד כל הגוים". אדמו"ר הזקן מקשר את מילות הסיום לניקוד של אלקים הנידון כאן.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:י"א

כי כארץ תוציא צמחה וכנגה ורועיה תצמיח כן אדני ה' יצמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה סא, יא.

148 במקום שבעית עומדים

רבי אבהו אמר: "במקום שבעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם עומדים". הדברים מתפרשים כתשובה המגיעה עד עתיק, מעבר למקום שאליו מגיעות המצוות.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין — צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר: "שלוש שלום לרחוק ולקרוב". "לרחוק" ברישא, והדר "לקרוב". ורבי יוחנן אמר לה: מאי "רחוק" — שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא. ומאי "קרוב" — שהיה קרוב לדבר עבירה, ונתרחק ממנו השתא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off [from G-d] first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and ... what

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לד, ב.

149 אלקים זהו בחי' מלי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ראה מא"א אות א, ספ"ד.

150 ועיין כה"ג בזהר בלק (דקפ"ז סע"א)

ההערה מפנה לביאורו של אדמו"ר האמצעי על קטע זה בזהר.
הערת קה"ת
ראה ביאורו ל"אדמה"א ולהצ"ע ע"פ זה. וראה אוה"ת פי ויחי שנד, ב.

151 נקי מלאך

אבא ואמא מברכים את מלכות: "בתי, לך ושמרי את ביתך"; וכשהיא הולכת לקיים את העולם התחתון, "אז היא מלאך". הדברים מובאים כדי להראות שמלכות נקראת בשמות שונים למעלה ולמטה.
Zohar, Balak 6:41-51 ספר הזהר, בלק ו:מ"א-נ"א

152 וכנודע בפי' ואמונה כל זאת

ההערה מפנה לשם לדיון ביאמונה כל זאת וקיים עלינו.
הערת קה"ת
ראה לקו"ש ח"כ ע' 223 ואילך.

153 שמ"א ספ"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
בדפוס שקלאוו תק"ס. לפנינו [שמ"ב]. ספ"א, וצ"ל. [כ].

154 אני ואין

"אני הוא שם למלכות, ובסדר הפוך — אין הוא שם לכתר". זהו הקטע השני שהטקסט מצטט, כפי שהוא מצוין בהערת קה"ת.
Sefer Etz Chaim 6:4-5 עץ חיים ו:ד-ה'
... ונתחיל לבאר מן היסוד שהוא אחרון מן המניחים רשימו ונאמר כי בעת עלייתו (נ"א עלות) מן היסוד אל מקום ההוד עד למעלה מניח רשימו במקום שהיה היסוד לצורך המלכות ואותו הרשימו אינו מסתלק לעולם משם אפי' כאשר המלכות חוזרת ועולה להמאציל וכן עושין כל שאר הספי' חוץ מן המלכות כנ"ל. והנה זה הרשימו הוא מן האור הראשון שהיה יורד דרך יושר ואור הבא ביושר הוא רחמים והאור הבא בדרך חזרה למעלה הוא אור חוזר והוא דין והנה הרשימו זה הוא דרך יושר והוא רחמים. והנה נודע כי כשבאו הספי' ...
Sefer Etz Chaim (Public Domain)

155 בענין אני ואין שבחינת אני נקרא מלכות

בעץ חיים נאמר שבבחינת מלכות של המאציל, שבה היא האחרונה, היא נקראת אני; ובבחינת שורש הנאצלים, כתר, שבה היא הראשונה, היא נקראת אין — אותיות אני בסדר הפוך. זהו הקטע שהטקסט מצטט לפי מספור שקלאוו.

Sefer Etz Chaim 42:3 עץ חיים מ"ב:ג

... דקדושה והקליפה דבריא וועליהם לבושים והיכלות דאצילות ובתוכם אדם דקדושה והקלי' דאצילות ולזה צריך שנודיעך ענין הלבושים והיכלות מה עניינם דע כי הלבושים הם בחי' הכלים אל או"מ ובין כל לבוש ולבוש יש או"מ א' ואלו הם בחינות אורות דמקיפים דיושר על כל האצילות כנזכר במ"א שיש ג' בחי' כלים המקיפים

ועליהם מקיפין האורות דנר"ן וכנ"ל ואותן הכלים דמקיפין הם הלבושים וכ ההיכלות הם העגולים הנזכר בכל מקום שהם סובבים על אורות המקיף שהם הלבושים כנזכר והם בחינת הרקיעים המתעגלים שהם בחי' ההיכלות של עולם ההוא ולכן אלו העגולים ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

156 בעי' ש"ב פי"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת

[כ"ה בגוכתי"ק אדמו"ר הצ"צ בכוך 1101 תקיז, א] לפנינו ש"ו (ש' עקודים) פי"ג, וכצ"ל כאן. [כ].

157 שנק' יוהכ"פ קדוש ה'

"וקראת לשבת עונג, לקדוש הוי' מכובד". חז"ל דורשים את "לקדוש הוי'" על יום הכיפורים.

Isaiah 58:13 ישעיהו נ"ח:י"ג

אַס־תִּשֵּׁיב מִשְׁכַּת רְגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶךָ בְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנָג לְקֹדֶשׁ ה' מִכְבֵּד וְכַבְדָּתוֹ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמִּצְוֹת חֲפָצֶךָ וְדָבַר דְּבָר:

If thou turn away thy foot because of the sabbath, From pursuing thy business on My holy day; And call the sabbath a delight, And the holy of the L-RD honourable; And shalt honour it, not doing thy wonted ways, Nor pursuing thy business, nor speaking thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ישע"י נח, יג ובפי' הרד"ק שם.

158 שנק' יוהכ"פ קדוש הוי'

רד"ק מביא את דברי חז"ל: "לקדוש הוי' מכובד — זהו יום הכיפורים, שאין בו אכילה ושתייה". הערת קה"ת מפנה לכך.

Radak on Isaiah 58:13 רד"ק על ישעיהו נ"ח:י"ג

159 שמו הגדול היינו שם אלקים

הסבא דמשפטים מסביר את "שמו הגדול" ואומר ש"מ"י נבנה רק יחד עם "אלה", האתיות שמשלימות את אלקים. הדברים מובאים כדי להראות ש"שמו הגדול" מתבטא בשם אלקים.

Zohar, Mishpatim 3:202-212 ספר הזהר, משפטים ג:ר"ב-ר"כ"ב

Therefore Israel can never cease to be. If, G-d forbid, they should so cease to be, this Divine Name would be ended likewise, as it is written: "When they (the Canaanites) shall cut off our name from the earth, what wilt thou do unto thy great name?" (Josh. 7, 9). The "great Name".is the first building, the first Name, Elohim. And now, when Israel is in exile, the whole building has fallen, as it were. But in the time to come, when the Holy One shall redeem His children ... from

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

160 אם עוונות תשמר י-

"אם עוונות תשמור יה, אדני, מי יעמוד?" "מ"י נקרא כאן על בינה.

Psalms 130:3 תהילים ק"ל:ג

אַם־עֲוֹנוֹת תִּשְׁמְרֶנָּה אֲדֹנָיִי מִי יַעֲמֹד:

If Thou, L-RD, shouldest mark iniquities, O L-rd, who could stand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) - JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קל, ג.

161 מי שהוא בחי' בינה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
מא"א אות מ, סס"ח.

162 מי ימלל גבורות וקטפת מלילות

בוהר על יתרו שואלים מדוע נאמר "ימלל" ולא "ידבר", ומשיבים: כמו "שתלקטו שיבולים (מלילות)". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כריכוך והמתקה של הגבורות.

Zohar, Yitro 20:333-343 ספר זוהר, יתרו כ':שלי"ג-שמ"ג

163 מי ימלל גבורות כו'

"מי ימלל גבורות ה', ישמיע כל תהילתו?" נקרא כהמתקת הגבורות.

Psalms 106:2 תהילים ק"ו:ב

מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהילתו:

Who can express the mighty acts of the L-RD, or make all His praise to be heard

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים קו, ב.

164 וכדפי' בוהר יתרו פ"ג א'

ההערה מפנה לאור התורה לעניין פירוש "ימלל" כריכוך הגבורות.

הערת קה"ת
ראה אוה"ת יתרו פ' ויחי תכב, א. יהל אור ע' תיב.

165 וקטפת מלילות

"תלקט שיבולים בידך". זהו המקור לפירוש המילה "ימלל".

Deuteronomy 23:26 דברים כ"ג:כ"ו

כי תבא בקמת רצף וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רצף:

When thou comest into thy neighbour's standing corn, then thou mayest pluck ears with thy hand; but thou shalt not move a sickle unto thy neighbour's standing corn

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

166 היום הזה מצור

"היום הזה ה' אלקיך מצור". פתיחתו של מאמר שאליו מפנה אדמו"ר הזקן.

Deuteronomy 26:16 דברים כ"ו:ט"ז

היום ה' ה' אלקיך מצור לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך:

This day the L-RD thy G-d commandeth thee to do these statutes and ordinances; thou shalt therefore observe and do them with all thy heart, and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

167 לתהלה

"לתהלה ולשם ולתפארת". באותו מאמר מוסבר ש"תהילה" היא אור.

Deuteronomy 26:19 דברים כ"ו:י"ט

ולתהלה עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתקדש עמ' קדש לה' אלקיך באשר דבר:

and to make thee high above all nations that He hath made, in praise, and in name, and in glory; and that thou mayest be a holy people unto the L-RD thy G-d, as He hath spoken

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

168 באור הוי'

האידרא מביאה את הפסוק "לכו ונלכה באור ה'" ואומרת ששמו של עתיק נסתר מכול. אדמו"ר הזקן מפרש את "אור ה'" כאור אין סוף המאיר בשם הוי'.

Zohar, Idra Rabba 8:50-9:63 ספר זוהר, האדרא רבא ח':ט"ג-ט"ז

169 באור הוי'

"בית יעקב, לכו ונלכה באור ה'".

Isaiah 2:5 ישעיהו ב':ה'

בית יעקב לכו ונלכה באור ה'

O house of Jacob, come ye, and let us walk In the light of the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

170 ושמרו דרך הוי'

"ושמרו דרך ה'". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק הזה.

Genesis 18:19 בראשית י"ח:י"ט

כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען ה' כי ה' על אברהם את אשר דבר עליו:

For I have known him, to the end that he may command his children and his household after him, that they may keep the way of the L-RD, to do righteousness and justice; to the end that the L-RD may bring upon Abraham that which He hath spoken of him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

171 לעברך בברית

"כדי שתיכנסו בברית הוי' אלקיכם". מפרשת נצבים.

Deuteronomy 29:11 דברים כ"ט:יא

לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה' אלקיך כרת עמך היום:

that thou shouldest enter into the covenant of the L-RD thy G-d—and into His oath—which the L-RD thy G-d maketh with thee this day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

172 הערת קה"ת מפנה לזוהר, יתרו 20:331 למילים האלה.

Zohar, Yitro 20:331 ספר זוהר, יתרו כ':שלי"א

173 זוהר על בלק דורש את הפסוק על שלוש דרגות של רחמים: גם אם החטאים עולים עד אבא ואמא (יה), יש שם של רחמים, וכן דרגה שממנה באה כל הרפואה. הטקסט מפנה כאן לשני שמות אלה.

Zohar, Balak 2:15-4:24 ספר זוהר, בלק ב':ט"ו-ד':כ"ד

1The first 3 lines of the Hebrew text are not found in our translation.AND MOAB SAID UNTO THE ELDERS OF MIDIAN, ETC. R. Hiya spoke on the verse: "And he showed me Joshua the high priest standing before the angel of the L-rd" (Zech. 3, 1). 'How careful', he said, 'should a man be of his ways in this world, to walk in the way of truth, because all his actions are recorded in writing before the King! The gatekeepers are ready, the witnesses are at hand, the prosecutors are

174 למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלקים

"כדי להקים אותך היום לו לעם, והוא יהיה לך לאלקים". "אלקיד" נקרא כעתיק, הדרגה הנמוכה ביותר של המאציל, שהתגלתה לישראל.

Deuteronomy 29:12 דברים כ"ט:י"ב

לְמַעַן הָקִים־אֶתְּךָ הַיּוֹם לִזְמַן וְהוּא יִהְיֶה־לְךָ לְאֱלֹקִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לְךָ וְכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

that He may establish thee this day unto Himself for a people, and that He may be unto thee a G-d, as He spoke unto thee, and as He swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 27

175 אתם נצבים

"אתם נצבים היום כולכם לפני הוי' אלקיכם". פתיחתו של מאמר שאליו מתייחס אדמו"ר הזקן.

Deuteronomy 29:9 דברים כ"ט:ט'

אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שְׂבָטֵיכֶם זָקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל:

Ye are standing this day all of you before the L-RD your G-d: your heads, your tribes, your elders, and your officers, even all the men of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

176 שמתעלים עד בחי א"א

על פי ההערה, אותו מאמר, כשהוא מצטט את הקטע הזה, מוסיף אחרי "אריך אנפין": "כלומר, ראש ומקור לנאצלים".

הערת קה"ת

בדי"ה כל הנהגה תרנ"ב מוסיף: (והיינו ראש ומקור לנאצלים כו').

177 שאו את ראש כל עדת בניי

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל... כל זכר לגולגולתם". נקרא כעליית ישראל לגולגולת, ה"גולגולת" של אריך אנפין.

Numbers 1:2 במדבר א'ב'

שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֵדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחֹתָם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגֻּלָתָם:

Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers'houses, according to the number of names, every male, by their polls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר א, ב.

178 עתיק לאצילות

על פי ההערה, אותו מאמר מוסיף אחרי "עתיק לאצילות": "והמדרגה התחתונה של העצמות".

הערת קה"ת

בדי"ה כל הנהגה — תרנ"ב הנ"ל מוסיף: (ובחי תחתונה שבעצמות כו').

פסוקה 28

179 והתהלכתי בתוכם

"והתהלכתי בתוכם, והייתי לכם לאלקים, ואתם תהיו לי לעם." "בתוכם" מתפרש כעתיק המתגלה בתוך אריך אנפין, שאליו ישראל עולים.

Leviticus 26:12 ויקרא כ"ו:י"ב

וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לְאֱלֹקִים וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי לְעָם:

And I will walk among you, and will be your G-d, and ye shall be My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, יב.

פסוקה 29

180 וכ"מ שנאמר לי אינו זו לעולם

"בכל מקום שנאמר 'לי', אינו זו לעולם, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", והדבר מובא כדוגמה ביחס לכוהנים, ללויים, לישראל ולבית המקדש. אדמו"ר הזקן קורא את המילה "לי" כמתייחסת לעתיק.

Vayikra Rabbah 2:2 ויקרא רבה ב:ב'

הערת קה"ת

ויק"ר ב, ב. עי לעיל מסעי (צג, סע"ב). וש"נ. [כ].

181 כ"מ שנאמר . . כמ"ש במ"א

שם מסביר אדמו"ר הזקן ששערה אחת הנמשכת מן הרצון העליון מולידה את כל החכמות והתענוגים שבעולמות, ושהמצוות, בהיותן רצון העליון, הן ההיבט החיצוני — גלגלתא — ואילו פנימיות התורה היא התענוג העליון, הגבוה מן הרצון.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' במדבר יט, ג.

182 ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים

"ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים, וידעתם כי אני הוי'".

Exodus 6:7 שמות ו:ז'

וְלִקְחָתִי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהָיִיתִי לָכֶם לְאֱלֹקִים וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם:

and I will take you to Me for a people, and I will be to you a G-d; and ye shall know that I am the L-RD your G-d, who brought you out from under the burdens of the Egyptians

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

183 לא נודעתי

"ושמי הוי' לא נודעתי להם". מה שאינו ידוע כעת עתיד להימשך אל תוך הידיעה.

Exodus 6:3 שמות ו:ג'

וְאָרָא אֶל־אַבְרָהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשְׁמִי הוּא לֹא נִדְעָתִי לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not known to them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמט, ב.

189 ובני ציון הם היקרים

"בני ציון היקרים". הערת קה"ת מצטטת פסוק זה כמקור לכינוי בני ציון "היקרים".

Lamentations 4:2 איכה ד':ב'

בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְסֻלָּאִים בְּפֹז אִיכָה נִחְשְׁבוּ לְנִבְלֵי־חָרָשׁ מַעֲשֵׂה יָדִי יוֹצֵר:

The precious sons of Zion, Comparable to fine gold, How are they esteemed as earthen pitchers, The work of the hands of !the potter

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה איכה ד, ב.

190 אנכי הוי' אלקיך

"אנכי הוי' אלקיך".

Exodus 20:2 שמות כ':ב'

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 30**191 ציון במשפט תפדה**

"ציון תיפדה במשפט". פתיחתו של מאמר העוסק בגילה.

Isaiah 1:27 ישעיהו א':כ"ז

צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה וְשָׁכִינָהּ בְצִדְקָה:

Zion shall be redeemed with justice, And they that return of her with righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

192 ה' מלך תגל הארץ

"הוי' מלך, תגל הארץ; ישמחו אים רבים". גילה נאמרת על הארץ החשובה יותר.

Psalms 97:1 תהילים צ"ז:א'

ה' מֶלֶךְ תִּגְל הָאָרֶץ יִשְׁמְחוּ אִיִּם רַבִּים:

The L-RD reigneth; let the earth rejoice; Let the multitude of isles be glad

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צז, א.

193 תגל נפשי באלקי

"תגל נפשי באלקי". הגילה באה באמצעות אלקים, ההמשכה מעתיק.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י'

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּהִי תִגְל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁעָ מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כְּחָתָן יִכְהֶן פָּאֵר וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּה:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bride-

184 וידבר אלקים אנכי ה'יא

"וידבר אלקים את כל הדברים האלה". השם אלקים פותח את ההתגלות במתן תורה.

Exodus 20:1 שמות כ':א'

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר:

And G-d spoke all these words, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, א-ב.

185 ויתן לך האלקים

"ויתן לך האלקים מטל השמים". ברכת יצחק, באמצעות השם אלקים.

Genesis 27:28 בראשית כ"ז:כ"ח

וַיִּתֵּן־לְךָ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירָשׁ:

So G-d give thee of the dew of heaven, And of the fat places of the earth, And plenty of corn and wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כז, כח.

186 בברכת יצחק ויתן לך האלקים מטל השמים

הזוהר על יתרו מסיים שברכת יצחק גבוהה מכפי שסברו, שכן היא באה מעתיק אל ז"א. אדמו"ר הוקן מתייחס לכך.

Zohar, Yitro 20:333-343 ספר הזוהר, יתרו כ':שלי"ג-שמ"ג

AND GOD SPARE ALL THESE WORDS. R. Simeon then repeated what he had said before, and added that the last words are a reference to Isaac's blessing, "And G-d give thee of the dew of heaven" (Gen. 27, 28), this being "the heritage of Jacob". Now this blessing wherewith Isaac blessed Jacob was made in regard to that "heaven" of which we have spoken, and in these words he indicated that Jacob's children will rise again from the dead at the time of the Resurrection, ... by means of that heavenly

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

187 שוש אשיש בהוי"ה ותגל נפשי באלקי

"שוש אשיש בהוי", תגל נפשי באלקי". הפתיחה של מאמר העוסק בגילה ובשמחה.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י'

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּהִי תִגְל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁעָ מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כְּחָתָן יִכְהֶן פָּאֵר וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּה:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

188 ישמח ישראל בעושיו

"ישמח ישראל בעושיו, בני ציון יגילו במלכם". על בני ציון נאמר "יגילו".

Psalms 149:2 תהילים קמ"ט:ב'

יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׁיו בְּנֵי־צִיּוֹן יִגְלוּ בְּמַלְכָּם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King

groom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth
herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סא, י.

194 והתירון כי פי אלקינו . . אמר לפני הסתלקותו

באור התורה על וארא מובא הסיפור ביתר פירוט: "התשובה היא מחלום שרבנו עליו השלום חלם בכפר פיענא לפני הסתלקותו; הוא שיבח מאוד את השאלה ואמר שהתשובה פשוטה".

הערת קה"ת

באוה"ת וארא ע' ריג כי יותר מפורט וז"ל "והתירון היא מחלום שחלם לו לרבינו נ"ע בכפר פיענא שלפני הסתלקותו ושבח מאוד את הקושיא ואמר שהתירון פשוט" ע"ש. והקושיא והתירון ראה גם בשרש מצות התפלה פרק יח. וראה בסה"מ תרל"ח ע' כה. ראה ד"ה בחלום אדבר בו (מאמרי אדה"ז תקע"ג ע' א. ונדפס ג"כ בסי' מגדל עז ע' תעא). אוה"ת וילך כרך ג ע' איתנו. יהל אור ס"ע תפט. ועוד.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Pri Etz Chaim (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/nitzavim/7/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק